

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**ÇOCUK REFAHI ALANINDA ÇALIŞAN MESLEK
ELEMANLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET KONUSUNDAKİ
TUTUM VE GÖRÜŞLERİ**

Eren DERAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

**ÇOCUK REFAHI ALANINDA ÇALIŞAN MESLEK
ELEMANLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET KONUSUNDAKİ
TUTUM VE GÖRÜŞLERİ**

Eren DERAN

**Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı**

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

ADAMA

**Ayrımcılığa, şiddete, zorluklara her daim göğüs geren,
başta annem olmak üzere, tüm kadınlara ve
LGBTİlere....**

TEŞEKKÜR

Tezimle ilgili çalışmalarımın her aşamasında değerli yorumlarını, akademik bilgisini, değerli zamanını, enerjisini benimle paylaşan, uçsuz bucaksız bir denizde bana çizdiği rota ile desteğini her zaman belli eden çok değerli hocam Doç. Dr. Sema BUZ'a teşekkür ederim.

Tez savunma sınavında duygu ve düşüncelerini benimle paylaşan, önemli fikirleri ile bana yol gösteren saygı değer hocalarım Doç. Dr. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFCİ ve Doç. Dr. Ercüment ERBAY'a teşekkür ederim.

Tezimi okuyan, her aşamada yanımda olan, değerli fikirleri ile beni yönlendiren ve zaman ayıran mesai arkadaşlarım Deniz Hayat HAN, Savaş ŞENER, Serra ŞENER'e, değerli fikirlerini sunan arkadaşlarım Derya TANRIVERDİ, Görkem KELEBEK, Gizem YÜCETÜRK ve Kaan ALAY'a teşekkür ederim.

Adana ilinde görev yapan meslek elemanlarına, araştırmanın bir parçası oldukları için, tezimi yazarken değerli fikirlerini benimle paylaştıkları için teşekkür ederim.

Son olarak yorucu bir süreç olan tez döneminde her tökezlememde desteği ile değerli fikirleri ile, rahatlatıcı ve destekleyici cümleleri ile yanımda olan canım annem Selma DERAN'a, babam Yasin DERAN'a, ağabeylerim Soner DERAN ve Necmi DERAN'a ve ablam Selya DERAN KARAYTUĞ'a teşekkür ederim.

ÖZET

DERAN, Eren. *Çocuk Refahı Alanında Çalışan Meslek Elemanlarının Toplumsal Cinsiyet Konusundaki Tutum ve Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2017.

İnsan dünyaya geldiği andan itibaren giyim tarzı, yaşam stili, ekonomik durumu gibi özellikler, başta aile olmak üzere, toplum tarafından cinsiyete göre belirlenmeye çalışılır. Yani cinsiyete göre ayırım henüz çocuk dünyaya gelmeden başlar ve devam eder. Bu ayırım ailede başlayarak, toplum içinde var olan birçok kurum ve kuruluşta etkisini göstermeye devam eder. Bu çalışmanın amacı çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutumlarının ve görüşlerinin öğrenilmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırma nicel araştırma yöntemi ile yapılmıştır. Araştırma gönüllülük esasına göre yapılmış olup Adana ilinde çocuk refahı alanında çalışmakta olan 9 çocuk gelişimi uzmanı, 12 sosyolog, 24 psikolog, 29 sosyal çalışmacı ve 31 öğretmen olmak üzere toplam 105 kişi ile yapılmıştır. Araştırmanın veri toplama araçlarını, araştırmacı tarafından hazırlanan anket ve Zeyneloğlu(2008) tarafından hazırlanan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği oluşturmaktadır. Araştırmanın bulguları SPSS programında çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Bu çalışmada, çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusunda genel olarak geleneksel bir düşünceye sahip oldukları ancak psikoloji, sosyal hizmet ve çocuk gelişimi mezunlarının eşitlikçi düşünceye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Adana ilinde çocuk refahı alanında çalışmakta olan meslek elemanlarından 4 öğretmen ve 1 sosyal çalışmacı araştırma sorularını çok fazla cinsel içerikli bulduğunu belirterek araştırmaya katılmak istememiştir. Yaş olarak daha genç olan ve bekar olan meslek elemanlarının, evli olan ve yaş olarak daha ileri olan meslek elemanlarına göre daha eşitlikçi bir görüşte oldukları görülmüştür. Yapılan çalışmada, meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusunda bilgilendirilmesi ve farkındalık sahibi olması gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet, Çocuk Refahı, Meslek Elemanı

ABSTRACT

DERAN, Eren. *The Gender Attitudes and Opinions of Professionals Who Work in The Field Of Child Welfare*. Master Thesis, Hacettepe University, Ankara, 2017.

People cannot decide about which sex they will be of. But from the first moment of the birth, the qualities such as clothing style, life style, economic situation etc. are to be determined based on the child's sex by the society and especially by the family. In other words, discrimination by sex starts before birth and continues through the life. This discrimination begins within the family and keeps showing its effect in a lot of institutions and organizations present in the society.

The purpose of this research is to understand what professionals who work in the field of child welfare think about gender and what is their attitude about gender. For this purpose, the research was conducted with the quantitative research technique. The research was based on volunteerism. 9 child development specialists, 12 sociologists, 24 psychologists, 29 social workers and 31 teachers who work in the field of child welfare attended this research. The findings of the study were interpreted in the SPSS program.

According to this study, professionals working in the field of child welfare have in general a traditional idea on the topic of gender mainstreaming, but some professionals, especially teachers, have discriminatory attitudes towards LGBT individuals. 4 teachers and 1 social worker who work in the field of child welfare in Adana, did not want to participate in the survey, stating that the research questions were too sexual. In this research, the younger and single professionals proved to have more egalitarian ideas than the married and older professionals. In the research conducted, it has been revealed that the professionals should be informed about gender and should have awareness.

Key Words: Sex, gender, child welfare, child welfare professionals

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE MÜLKİ FİKRİYET HAKLARI BEYANI.....	iii
ETİK BEYAN.....	iv
ADAMA	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ	xii
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM : ÇOCUK REFAHI ALANI.....	3
1.1. Çocuk Refahı Alanında Uygulamalar	3
1.1.1. Çocuğun Koruma ve Bakım Altına Alınması.....	4
1.1.2. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu	8
1.1.3. Çocuğun Koruma ve Bakım Altına Alınmasında Aile Faktörü....	9
1.1.4. Çocuk Refahı Alanındaki Kuruluşlar	12
1.2. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet: Temel Kavramlar.....	16
1.2.1. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği.....	22
1.2.2. Avrupa Birliği Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikaları	25
1.2.3. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Çocuk Refahı ve Sosyal Hizmet	27
1.3. Çocuk Refahı Alanında Toplumsal Cinsiyet	29

2. BÖLÜM: ARAŞTIRMA BİLGİSİ	35
2.1. Araştırmanın Problemi.....	35
2.2. Araştırmanın Amacı	36
2.3. Araştırmanın Önemi.....	37
2.4. Tanımlar	38
2.5. Sınırlılıklar.....	38
3.BÖLÜM: YÖNTEM	40
3.1 Araştırmanın Modeli	40
3.2. Çalışma Evreni	41
3.3. Veri Toplama Araçları	42
3.4. Verilerin Toplanması.....	44
3.5. Verilerin Çözümlemesi	44
4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	46
4.1. Meslek Elemanlarını Tanıtıcı Bulgular (Demografik Özellikler).....	46
4.2. Meslek Elemanlarının Uygulamalarında Toplumsal Cinsiyetle İlgili Bulgular.....	51
4.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Puan Ortalaması.....	72
4.4. Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	73
5. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	85
5.1. Sonuçlar.....	85
5.1.1. Meslek Elemanlarının Sosyo-Demografik Özellikleri	85
5.1.2. Meslek Elemanlarının Toplumsal Cinsiyet Konusundaki Görüşleri.....	86
5.1.3. Meslek Elemanlarının Uygulamalarına Toplumsal Cinsiyetin Etkisi.....	87
5.1.4. Meslek Elemanlarının Toplumsal Cinsiyet Konusundaki Tutumları.....	88

5.1.5. Meslek Elemanlarının Toplumsal Cinsiyet Konusundaki Tutumlarını Etkileyen Etmenler	88
5.2. Öneriler	89
5.2.1. Kuruluştaki Meslek Elemanlarına Yönelik Toplumsal Cinsiyetle İlgili Öneriler	89
5.2.2. Kuruluş Ortamındaki Mesleki Uygulamalara İlişkin Öneriler	90
KAYNAKÇA	92
EK I. GÖNÜLLÜLÜK FORMU	100
EK II. ANKET FORMU.....	102
EK III. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ	108
EK IV. ETİK KURUL ONAYI.....	110
EK V. ORİJİNALLİK FORMU	111

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Meslek Elemanlarının Cinsiyetleri.....	47
Tablo 2. Meslek Elemanlarının Yaşları.....	47
Tablo 3. Meslek Elemanlarının Öğrenim Durumları	47
Tablo 4. Meslek Elemanlarının Branşları.....	48
Tablo 5. Evli Olan Meslek Elemanlarının Evlenme Yaşı	48
Tablo 6. Meslek Elemanlarının Aile Yapısı	49
Tablo 7. Meslek Elemanlarının Anne ve Babalarının Eğitim Durumu	49
Tablo 8. Meslek Elemanlarının Anne ve Babalarının Mesleği	50
Tablo 9. Meslek Elemanlarının Kadınların İstihdamına Bakışı	51
Tablo 10. Kuruluş Bakımına Alınmada Cinsiyetin Önemi	52
Tablo 11. Meslek Elemanlarının Aile Tanımlaması	52
Tablo 12. Kuruluşlarda Odaların Cinsiyete Göre Düzenlenmesi.....	53
Tablo 13. Kız Çocuklarının Koruma ve Bakım Altında Oldukları Yurtlarda Çalışan Meslek Elemanının Cinsiyeti	54
Tablo 14. Çiftlerde Velayet Durumu.....	55
Tablo 15. Yalnız yaşayan Bireyin Evlat Edinme ya da Koruyucu Aile Hizmetinden Faydalanması.....	56
Tablo 16. Toplum İçinde Var Olan Kadın Erkek Rollerini Konusunda Görüşler.....	57
Tablo 17. Çocuğa Uygulanacak Hizmet Modelini Belirlemede Cinsiyetin Önemi	58
Tablo 18. Meslek Elemanlarının Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Ders Alma Durumları..	58
Tablo 19. Toplumda ve Kuruluşlarda LGBTİlerin Varlığı	59
Tablo 20. LGBTİ Çocukların Varlığı.....	60
Tablo 21. LGBTİ Çocuğun Kuruluş Bakımına Alınması	61
Tablo 22. LGBTİ İş Arkadaşı İle Çalışma Konusu.....	62
Tablo 23. LGBTİ Çiftlerin Koruyucu Aile ya da Evlat Edinme Hizmetinden Yararlanması.....	63
Tablo 24. LGBTİ Müracaatçı İle Çalışma Durumu	64
Tablo 25. Kuruluşta Kalan LGBTİ Çocuğa Yaklaşım	65
Tablo 26. LGBTİ Bireylere Bakış Açısı	66
Tablo 27. Aynı Cinsiyetten Çocukların Yakınlaşmasına Şahit Olunmasına Tepki	67

Tablo 28. Meslek Elemanlarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinden Aldığı Puan Ortancaları.....	72
Tablo 29. Meslek Elemanlarının Cinsiyetleri ve TCRTÖ Arasındaki İlişki.....	73
Tablo 30. Meslek Elemanlarının Yaşları ve TCRTÖ Arasındaki İlişki.....	73
Tablo 31. Katılımcıların Mesleği ile TCRTÖ Arasındaki İlişki.....	74
Tablo 32. Meslek Elemanlarının Medeni Hali ile TCRTÖ Arasındaki İlişki.....	75
Tablo 33. Meslek Elemanlarının Evlenme Yaşı İle TCRTÖ Arasındaki İlişki.....	76
Tablo 34. Meslek Elemanlarının Aile Tipi İle TCRTÖ Arasındaki İlişki.....	76
Tablo 35. Meslek Elemanlarının Annelerinin Eğitim Durumu İle TCRTÖ Arasındaki İlişki.....	77
Tablo36. Meslek Elemanlarının Babalarının Öğrenim Durumu İle TCRTÖ Arasındaki İlişki.....	78
Tablo 37. Meslek Elemanlarının Annelerinin Mesleği İle TCRTÖ Arasındaki İlişki ...	79
Tablo 38. Meslek Elemanlarının Aile Tanımı İle TCRTÖ Arasındaki İlişki.....	80
Tablo 39. Meslek Elemanlarının LGBTİ İş Arkadaşı İle Çalışma Durumu İle TCRTÖ Arasındaki İlişki	81
Tablo 40. Meslek Elemanlarının LGBTİ Müracaatçı İle Çalışma Durumu İle TCRTÖ Arasındaki İlişki	81
Tablo 41. Meslek Elemanlarının Kadın ve Erkek Rollerini Konusundaki Düşünceleri İle TCRTÖ Arasındaki İlişki.....	82
Tablo 42. Meslek Elemanlarının Kuruluşlarda ve Toplumda LGBTİ Bireylerin Varlığı Konusundaki Düşünceleri İle TCRTÖ Arasındaki İlişki.....	83

GİRİŞ

İnsanın biyolojik, psikolojik ve sosyal bir varlık olduğu bilinmektedir. Toplum içinde varlığını devam ettiren bireyler yaşadıkları toplumdan soyutlanmamak için değişik rol ve sorumluluklar üstlenir. Bu rol ve sorumluluklar; içinde yaşanılan toplumun gelenek ve göreneklerine, eğitim seviyesine, kültürel düzeyine göre değişiklik göstermektedir. Bireye biçilen roller, daha dünyaya gelmeden, içinde bulunduğu kültür, aile ve toplum tarafından belirlenmektedir.

Çocuklar ilk olarak ebeveynlerinden, içinde buldukları toplumun, toplumsal cinsiyet kalıpları doğrultusunda bazı davranışları öğrenmektedir. Çocuğun yetiştirilmesinde en büyük sorumluluk ve görevin aileye verilmesine karşın, anne-babadan birinin veya ikisinin vefat etmesi, boşanma, ekonomik yetersizlik gibi çeşitli nedenlerle ailelerinden ayrılmak zorunda kalan ve devletin bakım ve sorumluluğu altındaki korunmaya ihtiyacı olan çocuklar, var olan olanakların sınırlılığı, yetersizlikler nedeniyle, çocuğun ruhsal gelişiminin göz ardı edildiği ve daha çok fiziksel gelişimleri ile ilgilenildiği kuruluşlarda yaşamaktadır. Bu gibi kuruluşlarda çalışmakta olan psikolog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimi uzmanı, öğretmen gibi meslek elemanlarının yetersiz olması ve buna karşın çocuk sayısının çok fazla olması nedeniyle meslek elemanları, çocuklarla birebir ilgilenme noktasında yetersiz kalabilmektedir. Bu nedenle ailenin doğal ortamından uzak olarak yetişen çocukların gelecekte bir birey olduğunda kendisinden beklenen rol ve davranışları benimsemesi güçleşebilmektedir (Aktaş, 1991; akt; Baran, 1995:2).

Genel olarak rol model davranışlarının ve kalıp yargıların edinilmesi beş ve sekiz yaşlar arasında hızlı bir artış göstererek, on bir-on iki yaşın sonlarına doğru uzamaktadır. Bu süreçte koruma ve bakım altında olan çocuklar, kuruluşlarda çalışmakta olan meslek elemanlarını model alabilmektedir. Bu doğrultuda çocuklarla çalışan meslek elemanlarının davranışları, söylemleri, görüşleri, olaylara yaklaşımları koruma ve bakım altında olan çocukları olumlu ya da olumsuz olarak etkileyecektir. Bu çalışmanın temel amacı da nicel araştırma yöntemini kullanarak çocuk refahı alanında olup çocuklarla

birlikte çalışan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusu ile ilgili tutum ve görüşlerini ortaya koymaktır.

1. BÖLÜM

ÇOCUK REFAHI ALANI

1.1. ÇOCUK REFAHI ALANINDA UYGULAMALAR

Çocuk kavramına yönelik tanımlamalara bakıldığında, tanımın, farklı kişi ve kurumlara, farklı bakış açılarına ve yapılan çalışmalara göre değiştiği görülmektedir. Örneğin bir psikolog ile bir hukukçu farklı tanımlamalarda bulunabilmektedir (Salim, 2011:3). İnan (1980:244); çocuğu, en genel manasıyla “insan yavrusu” olarak tanımlamaktadır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2005: madde 3/a), çocuğu, daha erken yaşta ergin olsa bile on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlamaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesine göre (1989; Madde 1); çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır. Türkiye’de genel nüfusun yaklaşık üçte birini (%29,4) çocuklar oluştururken, var olan bu çocuk nüfusunun %27,6’sını 0-4 yaş grubu, %27,7’sini 5-9 yaş grubu, %27,4’ünü 10-14 yaş grubu ve %17,4’ünü ise 15-17 yaş grubu oluşturmaktadır (TÜİK, 2015).

Çocuklarla ilgili sağlık, eğitim, korunmaya ihtiyacı olma durumu, çocuk doğum ve ölüm oranları gibi bilgiler o ülke ve ülkenin çocuk refahı alanında gelişmişliği hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlamaktadır. Türkiye’de 2011-2012 Milli Eğitim Bakanlığı istatistiklerine göre; okul öncesi eğitimde okullaşma oranı 3-5 yaş aralığı için % 30.87, 4-5 yaş aralığı için % 44.04, 5 yaş için ise % 65.69’dur. İlköğretimde okullaşma oranı % 98.67, ortaöğretimde % 67.37’dir. OECD verilerine göre, OECD ülkelerindeki zorunlu eğitim süreleri arasında benzerlik bulunmasına rağmen, okula kayıtlı nüfusun % 90’ından fazlasının geçirdiği ortalama eğitim yılı Türkiye’de 7 iken, OECD ortalaması 13’tür. 2012 yılında yürürlüğe giren ve kamuoyunda 4+4+4 olarak bilinen 6287 sayılı Kanun ile zorunlu eğitim süresi 12 yıla çıkarılmıştır (Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2013:11).

Çocuk refahına ilişkin en önemli sağlık göstergeleri; çocuk aşılama oranları, sağlık hizmetlerine ulaşım, sosyal güvenlik kapsamında olma, hamilelik döneminde, doğum sırası ve sonrasında sağlık hizmetlerinden yararlanma ve bebek ölüm hızı gibi göstergelerdir. TÜİK (2015) verilerine göre bebek ölüm sayısı 2013 yılı verilerine göre 13 bin 993 iken 2014 yılında 14 bin 821'e yükselmiştir. Bebek ölüm hızı, 2013 yılında binde 10,8 iken 2014 yılında binde 11,1'e yükselmiştir.

Ülkemizde çocuk refahı alanı ile ilgili kurum ve kuruluşlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı gibi çeşitli bakanlıklara bağlıdır. Bu nedenle çocuk ile ilgili yapılan çalışmaların da kurumlar arası işbirliği içerisinde, multidisiplinel bir şekilde olması gerekmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı olarak Sevgi Evleri Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurtları, Çocuk Evleri Sitesi, Çocuk Destek Merkezi, Yetiştirme Yurtları, Engelsiz Yatılı Bakım Rehabilitasyon Merkezi, Engelli Çocuklar Rehabilitasyon Merkezi, Sosyal Hizmet Merkezi, Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi gibi kuruluşlar bulunmaktadır. Aile mahkemesi, çocuk mahkemesi ve sübyan koğuşları Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak çalışmalarını devam ettirirken çocuk poliklinikleri, hasta hakları gibi birimler Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak hizmet vermektedir. Psikolog, sosyolog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimi uzmanları ve öğretmenler çocuk refahı alanında çalışan başlıca meslek elemanlarıdır. Bu meslek grupları çalışmalarını yürütürken, sahip oldukları etik ilke ve sorumluluklara göre hareket etmektedir.

1.1.1. Çocuğun Koruma ve Bakım Altına Alınması

Cılga'ya göre (1989: 33); 'korunmaya ihtiyacı olan' durumuna gelmeye sebep olan nedenlerden en önemlisi; anne ya da babanın veya her ikisinin ölümü, boşanması, suç işlemeleri, kötü yolda olmaları, yurtdışına gitme sonucu oluşan yoksunluktur. Adana ilinde Sevgi Evleri Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdunda kalan çocukların aile profillerinin (sadece kuruluş bünyesi içinde gerçekleştirilen istatistiksel çalışma ile) % 84'ünün parçalanmış aile olduğu ve çocukların bu nedenle koruma ve bakım altına alındığı görülmüştür (2016).

Çocukların koruma ve bakım altına alınmasındaki diğer bir önemli neden ise ekonomik yoksunluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de 2005 yılında kurumlarda kalan 13.742 çocuk üzerinde yapılan bir araştırmaya göre çocukların kurum bakımına alınmasına neden olan etkenler şu şekilde belirlenmiştir: Çocukların bakım ve koruma altına alınma nedenlerinin başında % 69,5 ile ekonomik ve sosyal yoksunluk gelmektedir. Bu nedenleri % 33,4 ile ebeveynlerinin çocuğu terk etmesi, % 21,2 anne ya da babanın ceza evine girmesi, % 7,7 çocuğun aile içinde ve dışında cinsel istismara veya kötü muameleye uğraması, % 5,7 anne veya babanın ölümü, % 1,5 ailenin fiziksel ve duygusal istismarı, % 6,6 üvey annenin ya da babanın çocuğu kabul etmemesi, doğal afetler ve terör gibi diğer nedenler izlemiştir (Yazıcı, 2012:515).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın yayınladığı istatistiklere göre son beş yılda istismara uğrayan çocukların koruma ve bakım altında oldukları ‘Çocuk Destek Merkezleri’ sayısının arttığı ve bu kuruluşlarda kalmakta olan çocukların sayılarının arttığı görülmektedir. Bu istatistiklere göre 2012 yılında Türkiye’de toplam 44 Çocuk Destek Merkezi bulunmakta ve bu kuruluşlarda toplam 678 çocuk koruma ve bakım altında bulunmaktadır. 2013 yılında Çocuk Destek Merkezi sayısı 53, kalan çocuk sayısı 898; 2014 yılında Çocuk Destek Merkezi Sayısı 62, kalan çocuk sayısı 1144 ve son olarak 2015 yılında var olan Çocuk Destek Merkezi sayısı 67 ve kalan çocuk sayısı 1241’e çıkmıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015). Var olan istatistikler birbirine oranlandığında 2012 yılında kuruluş başına düşen çocuk sayısı 15.4 olarak hesaplanırken 2015 yılında kuruluş başına düşen çocuk sayısının 18.5 olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda son yıllarda istismara uğrayan çocuk sayısında artış olduğunu ve çocukların bu nedenle koruma ve bakım altına alındığını söylemek mümkündür.

Çocukların koruma ve bakım altına alınması Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı’na bağlı olarak gerçekleşmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının ihbar telefon hattı olan ALO 183’ e yapılan ihbarlar sonucu Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüklerinde çalışan meslek elemanları tarafından gerçekleştirilen sosyal incelemeler ve hazırlanan sosyal inceleme raporları Çocuk Mahkemesine gönderilmektedir. Gönderilen sosyal inceleme raporları, Adalet

Bakanlığına bağılı Çocuk Mahkemeleri tarafından değerlendirilip, söz konusu çocuk hakkında 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu çerçevesinde sağlık, eğitim, bakım, danışmanlık tedbirleri ya da acil koruma kararı verilmektedir. Hakkında bakım tedbiri ya da acil koruma kararı verilen çocukların kuruluşa gelmemesi durumunda kolluk kuvvetleri ile işbirliği sağlanarak, çocuk aileden alınmaktadır.

Çocuğun koruma ve bakım altına alınmasının diğer bir yolu; polis, jandarma gibi kolluk kuvvetleri tarafından bulunması halinde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağılı İlk Kabul ve Müdahale Birimine götürülmesi ile sağlanmaktadır. İlk Kabul ve Müdahale Biriminin olmadığı şehirlerde, çocuklar Sevgi Evleri Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu Müdürlüklerine, kuruluşa gelme nedenlerine bağılı olarak Çocuk Destek Merkezi Müdürlüklerine götürülmektedir. İlk Kabul ve Müdahale Birimi, Sevgi Evleri Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu Müdürlüklerine götürülen çocuklar hakkında, müdürlüklerde görev yapmakta olan meslek elemanları tarafından görüşme ve durum değerlendirme raporu ya da sosyal inceleme raporu hazırlanmakta ve hazırlanan raporlar çocuk mahkemelerine gönderilmektedir. Çocuk hakkında alınacak olan tedbir kararı, çocuk mahkemesi hâkimleri tarafından belirlenmektedir. Çocuk mahkemesinin olmadığı ilçelerde asliye mahkemeleri, çocuk mahkemesi sıfatı ile tedbir kararlarını verebilmektedir.

Çocukların kuruluş bakımı altına alınma nedenleri incelediğinde, toplumsal cinsiyet eşişsizliğinin beraberinde getirdiği kadına yönelik şiddet, eşişliksiz tutum, ihmal ve istismar gibi nedenlerin çocuğun korunma altına alınmasında etkili olduğu görülmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün uygulamakta olduğu hizmet modellerinden koruyucu aile ve evlat edinme hizmetlerine başvuran ailelerin, genellikle çocuğun ev içerisinde anne ile daha çok vakit geçireceğini, çocuğun büyüncce anneye ev içinde yardım edebileceğini düşündüğü ve bu nedenle kız çocuklarını tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca bazı inanışlara göre 18 yaşını dolduran erkek çocuğunun anneye namahrem olduğunun düşünümesi nedeniyle de ailelerin kız çocuklarını tercih ettiği gözlemlenmektedir.

Koruma ve bakım ihtiyacı olan çocukların kalmakta olduğu kuruluşlarda görev yapmakta olan ve evlerde çocuklarla daha çok vakit geçiren grup sorumluları, ev içindeki düzeni kendi düşüncelerine göre şekillendirmektedir. 0-6 yaş grubu kız ve erkek çocuklarının aynı ev içinde kalmakta olduğu kuruluşlarda, grup sorumluları tarafından çocukların odaları kız ve erkek çocukları şeklinde ayrılmakta, kız çocuklarının odası, yatakları, pembe renkli ve erkek çocuklarının kaldığı odalar da mavi renkli eşyalarla süslenmektedir. Bazı kuruluşlarda yemek masaları dahi ayrılmakta, kız ve erkek çocukları yemek yerken ayrı masalarda oturtulmaktadır. Bu nedenle grup sorumlularının mesleki çalışmalarında cinsiyetleri ayıran bir tavır sergileyebildikleri görülmektedir.

13-18 yaş grubu kız ve erkek çocuklarının koruma ve bakım altında kalmakta oldukları Çocuk Destek Merkezlerinde çalışan personellerin cinsiyeti, meslek elemanları ve grup sorumluları tarafından önem taşımaktadır. Bazı meslek elemanları tarafından, cinsel ihmal ve istismara maruz kalan kız çocukları ile suça sürüklenen kız çocuklarının koruma ve bakım altında kaldığı Çocuk Destek Merkezlerinde çalışan meslek elemanlarının kadın olması gerektiği, aynı şekilde erkek meslek elemanlarının da suça sürüklenmiş erkek çocuklarının kaldığı Çocuk Destek Merkezlerinde çalışması gerektiği savunulmaktadır. Kuruluşlarda çalışmakta olan bazı grup sorumluları cinsiyet konusundaki bakış açılarını meslek elemanlarına da yansıtmakta ve çocuklarla ilgili olan sorunları, çalışmalarını sadece kendi cinsiyetinden olan bireylerle paylaşmaktadır.

Aynı şekilde kuruluşlarda görev yapmakta olan bazı meslek elemanları ve grup sorumluları, LGBTİlerin varlığını kabul etmemekte, bu doğrultuda kuruluşlara LGBTİ çocuk geldiği zaman onunla çalışma yapmak istememektedir. Çocuğun anormal olduğunu düşünmekte, çocukları diğer çocuklardan uzaklaştırmakta ve çocukların düzelmesi için onları çocuk psikiyatri kliniğine yönlendirmektedir. Bu bağlamda çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının mesleki çalışmalarında toplumsal cinsiyet rol ve kalıp yargıları doğrultusunda hareket ettikleri görülmektedir.

1.1.2. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

2005 yılında Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri çerçevesinde başta hukuk alanında olmak üzere öncelikle Türk Ceza Kanunu (TCK) ile birlikte birçok yeni yasa hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bu çalışmalara bağlı olarak 03.07.2005 tarihinde Türkiye nüfusunun en önemli kısmını oluşturan çocuk ve gençlerin hem toplum adına korunması hem de çocuk ve gençlerden suça sürüklenenlerle de ilgili olarak hazırlanan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu da yürürlüğe girmiştir (Tarimeri, 2007:1)

Çocuk Koruma Kanunu, çocuğun yüksek yararını ön planda tutan ve kurumlar arası koordinasyonu gerektiren multidisipliner bir yaklaşım ile hazırlanmıştır. Kanun'un temel amacı uluslararası standartlar doğrultusunda, çocuğun kurum bakımına alınması ya da özgürlüğünün kısıtlanmasına en son çare olarak başvurulması; çocuğun en kısa sürede toplumsal hayata adapte olmasının sağlanmasıdır. Bu amaçla Kanunda, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik "danışmanlık", "eğitim", "bakım", "sağlık" ve "barınma" olmak üzere koruyucu ve destekleyici tedbirler düzenlenmiştir. Kanun uyarınca alınan tedbir kararlarının hangi kurumlar tarafından uygulanacağı mevzuatta belirlenmiş olup tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için kurumlar arası koordinasyon büyük önem taşımaktadır. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce yürütülen koruma ve bakım hizmetleri, çocuğun iyilik hali ve yüksek yararı için öncelikle ailesi yanında desteklenmesini esas almaktadır. Sosyal ve ekonomik destek hizmetleri kapsamında 34.892 çocuğa ailesi yanında hizmet verilmektedir. "Öncelikle aile yanında bakım ilkesi" doğrultusunda Aileye Dönüş Projesi kapsamında kuruluşlarda fiilen kalan çocuklar da sosyal ve ekonomik destek ile aileleri yanına döndürülmekte olup bu itibarla 8.314 çocuk kuruluştaki bakılmakta iken aile yanına döndürülerek, aile veya yakınları yanında desteklenmiştir (Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2013:17).

Acar'a göre (2012:22), Çocuk Koruma Kanununun olumlu kazanımlarına karşın, güçlendirilmesi ve değiştirilmesi gerektiği noktalar olduğu da açıktır. Öncelikle, mevcut yapısıyla yasanın tam bir çocuk koruma yasası olduğunu söylemek olanaklı değildir, mevcut yasal düzenleme çocuk nüfusunun tamamını kapsayıcı bir içeriğe sahip değildir.

Öte yandan, yeni bir paradigma kazandırmasına karşın, çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak çeşitlilikte bir değişim yaratamamıştır. Mahkemelerce verilen tedbir kararlarının gerçekleştirilmesine yönelik kurumsal ve fiziki altyapı, insan gücü, finansman, idari düzenleme gibi alanlardaki sorunlar ise henüz çözülmemiştir. Yasaya yöneltilen en önemli eleştiri getirdiği insan gücü politikası ile ilgilidir (Acar; 2012:22).

Çocuk Koruma Kanununda yapılan sosyal çalışma görevlisi tanımı ile de psikoloji, sosyal hizmet, çocuk gelişimi, sosyoloji gibi farklı bölümlerde lisans eğitimlerini tamamlayan meslek grupları tek çatı altında birleştirilmiş ve bu durum psikolog, sosyolog, çocuk gelişim uzmanı ve sosyal çalışmacıların neredeyse aynı işi yapmalarına olanak sağlamıştır. Çalışma alanı içinde sosyolog, çocuk gelişimi uzmanları ya da psikologlar sosyal inceleme raporu yazmak durumunda kalmaktadır. Bu doğrultuda yasa üzerinde bazı değişikliklerin yapılması düşünülmektedir.

1.1.3. Çocuğun Koruma ve Bakım Altına Alınmasında Aile Faktörü

Anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek bir ailede, kadın ve erkek arasında yaşanan çatışmalar, kadına yönelik fiziksel, psikolojik, cinsel şiddet, gerçekleşen boşanma davaları, ebeveynlerin bağımlılık yapıcı madde kullanmaları, erkeğin ya da kadının ailesini terk etmesi, ebeveynlerin vefat etme durumları, aile içinde yaşanan ensest ilişkiler, töre ve namus gerekçesiyle işlenen cinayetler gibi nedenlerden dolayı, hane içinde yaşayan çocuklar, ‘koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuk’ pozisyonuna düşebilmektedir.

Aileler, dünyaya getirdikleri çocuklarını psikolojik ve fiziksel olarak toplum içerisinde kendi kendilerine yetebilecek, sağlıklı birer birey olarak yetiştirmek için gerekli ortam ve koşulu sağlamaya çalışmakla sorumludur. Aile içinde eşler arasında yaşanan çatışmalar, çocukların psikolojik anlamda gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Boşanmayla ve ayrılıkla sonuçlanmayan evliliklerde anne ve babanın sözel ve fiziksel olarak saldırı boyutuna ulaşan davranışları arasında kalmakta olan çocuklar, bu durumdan derinlemesine etkilenmektedir. Çocuklar, anne ve babaları arasındaki

tartışmaları korkulu gözlerle izleyip, herhangi bir tepki verememektedir. Çatışmaların boşanma ile sonuçlandığı evliliklerde arada kalan çocuklar, velayetlerinin annelerine ya da babalarına verilmesi ile bir ayrılık yaşamaktadır. Ancak velayet sahibi olan ve çocuğuna bakacak durumu olmayan ebeveynler yaptıkları başvurular ile çocuklarının kuruluş bakımı altında olmasını talep edebilmektedir.

Anne ve babadan birinin ölümü söz konusu olduğunda, çocuk bu duruma çok zor alışmaktadır. Anne ya da babası ölen çocuğun yaşı küçükse bu ölümden dolayı ölen kişiyi suçlamakta, onu vefasız ve kötü biri olarak nitelendirmektedir. Yetim çocuğun davranışları, ölen ebeveynin cinsiyeti, sağ kalan ebeveynin yeniden evlenmesi, başka kardeşlerin varlığına bağlı olarak değişiklik göstermektedir (Baran,1995:9). Sağ kalan ebeveynin maddi ve manevi anlamda çocuğa bakamayacak durumda olması ya da yeniden evlenmesi sonucu, çocuk ile üvey anne ya da üvey babanın anlaşamaması, üvey anne ya da babanın çocuğu istememesi gibi durumlarda olumsuz etkilenen taraf yine çocuklar olmaktadır.

Ebeveynlerin kontrolsüz ve bilinçsiz şekilde davranmaları, bağımlılık yapabilen uyuşturucu madde kullanmaları, kendileri ve çocuklarının temel bakım ve ihtiyaçlarını karşılayamayacak halde olmaları durumunda, söz konusu çocuklar koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocuk konumunda olmaktadır ve yapılan mesleki çalışmalar sonrası çocuklar hakkında bakım tedbiri alınmaktadır.

Ataerkillikle bağlantılı ‘namus’ kavramı da çocukların kuruluş bakımı altına alınmasında bir nedendir. Namus; iffet, onur, dürüstlük, ahlak ve şeref karşılığında kullanılmaktadır. Ataerkil toplumlarda kadının iffeti, erkeğin namus ve şerefi sayılmaktadır (Tezcan, 2003:1). Kadının namus kavramı gerekçesiyle erkeğin boyunduruğu altında olması, kadınların söz hakkının erkeğin elinde olması, kadına yönelik şiddet, cinayet gibi toplumsal olayları beraberinde getirmiştir. TDK’ye göre (2016) namus cinayeti ‘Ahlak ve onuruna ters düşen bir durumdan kurtulmak için işlenen cinayet’ olarak tanımlanmıştır.

Toplumlarda kız ve erkek çocuklara biçilen roller ataerkil sistem içerisinde varlığını göstermektedir. Kadınların evlilik öncesi cinsel ilişki kurmasına izin verilmeyen ataerkil düşünce yapısı, kadınların yalnızca kocalarını mutlu etmek ve çocuk doğurmak için cinsel ilişki kurmalarını kabul etmektedir. Evlilik öncesi kadının yaşadığı cinsel ilişki, kadının bekâretini evlenmeden önce kaybetmesi, ataerkil toplumlarda aile için en büyük felaket sayılmakta ve tüm ailenin namusu lekelenmiş olmaktadır. Kadınların maruz kaldığı cinayetlerin büyük bir oranı namus yüzünden meydana gelmektedir. Var olan düşünce yapısına göre aile üzerinde oluşan bu lekeyi ancak erkeklerden oluşan aile meclislerinin vereceği ölüm hükümleri temizlemektedir. Bu durumda erkekler hem namus kirleten hem de namus kirletenin cezasını veren rolündedir (Tezcan, 2003:18).

Namus temizlemek amacıyla cinayet işleyen bireyler de yaşadıkları toplum tarafından desteklenmekte, onaylanmakta, toplumun büyük kesimince onurlu kişi olarak görülmektedir. Var olan bu namus cinayetleri ‘yaş indrimi’ olması ve kanunen daha az ceza alması nedeniyle 18 yaşından küçük olan çocuklara işletilmektedir. Bu bağlamda namus cinayetlerinde, ölen kadın da öldüren çocuk da törelerin kurbanı olarak görülmektedir. Namus suçları ve zorlanmış intiharlarla ilgili veriler sistematik biçimde toplanmamakla birlikte, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı tarafından 2008 yılında yayınlanan bir raporda 2003 ile 2007 yılları arasında işlenen “ahlak ve namus cinayeti” sayısı 1.100 olarak verilmiş, bu olayların zamanla azalmadığı belirtilmiştir. Ahlak ve namus cinayeti tanımının oldukça geniş tutulduğu rapora göre, söz konusu olayların % 9’unda kurbanlar çocuktur.

2004 yılından bu yana namus cinayetleri Ceza Yasasına göre ağır suç sayılmaktadır. Cezaların ağırlaştırılmasına, konunun daha fazla sahiplenilmesine ve konuya ilişkin yoğun akademik ilgiye karşın, kurbanlar arasında 18 yaşından küçük kız çocukları yer almak üzere namus cinayetlerine ve suçlarına ilişkin haberler medyada yer almaya devam etmektedir. Bu haberlerde zaman zaman geçen ve özellikle kaygı verici bir husus, namus cinayetine kurban gitme durumu olan kadınların ve kız çocukların yetkililere sığındıkları durumlarda bu kişilerin korunamamaları ya da ailelerine iade edilmeleridir.

Namus cinayetlerine maruz kalan kadınların var olan çocukları da ihmal ve istismara açık hale gelmektedir. Namusun lekelenmesi düşüncesi ile öldürülen kadının çocukları da aileler tarafından kabul edilmemekte, terk edilmekte ya da öldürülmektedir. Bu nedenle işlenen namus, töre cinayetleri, çocukların da ihmal ve istismara açık hale gelmesine neden olmaktadır.

1.1.4. Çocuk Refahı Alanındaki Kuruluşlar

Günümüzde, çocuk koruma sistemine yönelik kamu politikalarının uygulayıcısı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'dır. Çocuk koruma alanındaki diğer kurumlar ise; Çocuk Mahkemeleri, Aile Mahkemeleri, Cumhuriyet Savcılığı Çocuk Büroları, ASPB İl Müdürlükleri, Sağlık İl Müdürlükleri, Yerel Yönetimler, Milli Eğitim İl Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik İl Müdürlükleridir. Mahkemeler korunma ihtiyacı olan çocukların tespit, yönlendirme ve izlemelerinden sorumlu olurken ASPB'ye bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tespit, koruma altına alma, yönlendirme ve izlemeden sorumludur. Türkiye'de korunma çocuklar için sunulan kurum hizmetleri: Çocuk Yuvaları, Yetiştirme Yurtları, Sevgi Evleri, Çocuk Evleri, Koruma Bakım ve Rehabilitasyon merkezleri (Çocuk Destek Merkezleri) ve Bakım Sosyal Rehabilitasyon Merkezleridir (Çocuk Destek Merkezleri).

Çocuk Yuvaları

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun 15'inci maddesine dayanılarak hazırlanan Çocuk Yuvaları Yönetmeliğine göre; 0-12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklar ile gerektiğinde 12 yaşını doldurup tek başına yaşamını sürdüremeyecek durumda olanlardan kurumca himaye olunan kız ve erkek çocuklarının; bedensel, psiko-sosyal ve duygusal gelişimlerini sağlamak ve onları sağlıklı, topluma yararlı bireyler olarak yetiştirmekle yükümlü olan yatılı kuruluşlardır.

Çocuk Evleri Sitesi (Yetiştirme Yurtları)

Çocuk Evleri Sitesi; sevgi evlerinde ve çocuk yuvalarında kalmakta iken 12 yaşını doldurmuş, ailesine teslim edilme durumu mümkün olmayan ve gidecek yeri olmayan

çocukların koruma ve bakım altında bulunduğu kuruluşlardır. Çocuk Evleri Sitesinde 13-18 yaş arasında olan ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklar kalmaktadır. 18 yaşını dolduran ve gidecek yeri olmayan çocuklar hakkında himaye oluru alınarak haklarında var olan koruma kararları uzatılmaktadır. Eğitimine devam eden ve 18 yaşını doldurmuş olan çocuklar hakkında var olan koruma kararı ise çocuklar eğitimlerini tamamlayana kadar (25 yaşına kadar) uzatılabilmektedir. 2016 yılında Hayat Sende Derneği tarafından kuruluşlardan ayrılma yaşı olarak 18 yaşının çok erken olduğu belirtilmiş ve kuruluşlardan ayrılma yaşının arttırılması için kampanya başlatılmıştır. Başlatılan bu kampanya sonrasında kuruluşlardan ayrılma yaşının 20 olması için gerekli çalışmalara başlanmıştır.

Çocuk Evleri Sitesinde koruma altında olan çocuklardan 20-30 kişilik gruplar oluşturulur. Her gruptan sorumlu öğretmenler mevcuttur. Bu yöntem çocukları tanıma ve onlarla daha yakın iletişim kurmada önemli olsa da bir sorumluya düşen çocuk sayısı fazla olduğu için yetersiz kalmaktadır. Kimlik kazanım döneminde olan çocukların gelişim ve değişimlerinin takip edilebilmesi için bu sayının azaltılması gerekmektedir. Çocukların koruma ve bakım altına alınması için ya da aileye teslim süreçlerinin değerlendirilmesi için gerekli sosyal incelemeler, görüşmeler kuruluştaki bulunan meslek elemanları tarafından düzenlenir ve mahkemeye sunulur. Aileye teslimi mahkemeye uygun görülen çocukların aileye teslimi sağlanarak çocukların kuruluş ile ilişkileri kesilmektedir.

Sevgi Evleri

Sevgi Evleri sistemi, SHÇEK Çocuk Hizmetleri Daire Başkanlığınca 2004 yılında projelendirilmiş bir bakım modelidir. En fazla 10-12 çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanıp toplumsal yaşamın olumsuz etkilerinin giderilebileceği, kurum ortamından ziyade ev ortamının yaratıldığı yatılı kuruluşlardır. Sevgi evleri projesinde evler villa tipi düzenlenmiştir. Her evde üç vardiya sistemi çalışan bakım elemanları bulunmaktadır. Ayrıca her evden sorumlu bir grup sorumlusu (öğretmen) bulunmaktadır. Grup sorunları kuruluştaki kalan çocukların eğitim, harçlık gibi durumlarını takip etmektedir. Büyük kuruluşlarda öğretmen ve meslek elemanı yetersizliğinden dolayı bir grup sorumlusu birden fazla ev ile ilgilenmektedir.

Çocukların koruma ve bakım altına alınması, aileye teslim edilme süreci ile ilgili mesleki çalışmaları kuruluş sosyal servisinde bulunan meslek elemanları yapmaktadır

Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi

Çocuk Evleri modelinde, bir apartman dairesinin kiralanması ve 5-8 çocuğun 3 vardiya sistemi ile çalışan bakıcı anneler eşliğinde toplu bir yaşam alanı olan apartmanda ve ev ortamı içinde yaşamaları sağlanmaktadır. Çocuk Evleri sistemi ilk kez 2000 yılında Ankara’da uygulanmıştır. Çocuk Evleri sitesinde kalmakta olan çocukların yaşları 0-18 arasında değişmektedir. Çocuk Evleri Projesi kapsamında daha çok çocuğa ulaşılabilmesi için sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılmıştır. Adana ilinde 2016 yılı itibarı ile on iki adet çocuk evi bulunmaktadır. Çocuk Evlerine gidecek olan çocuklar Sevgi Evleri, Çocuk Yuvaları ve Çocuk Destek Merkezlerinden seçilmektedir. Çocukların aileye teslim edilme durumu, yatılı izinli olarak gönderilme durumu kuruluşlarda bulunan meslek elemanları tarafından değerlendirilmektedir. Aileye teslimi uygun görülen çocuklar hakkında var olan Bakım Tedbir Kararı, Çocuk Mahkemelerince kaldırıldıktan sonra çocuklar ailelerine teslim edilebilmektedir.

Çocuk Destek Merkezleri (KBRM ve BSRM)

29.03.2015 tarihinde ve 29310 sayılı resmi gazetede Çocuk Destek Merkezleri yönetmeliği yayımlanarak Çocuk Destek Merkezleri yürürlüğe girmiştir. İstismar mağduru olan ve hakkında bakım tedbiri alınan çocuklara yönelik Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri (BSRM) ve suça sürüklenen çocuk olması nedeniyle hakkında bakım tedbiri alınan çocuklara yönelik hizmet veren Koruma, Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinin (KBRM) isimleri değişerek Çocuk Destek Merkezi olmuştur. 2015 yılı verilerine göre Türkiye genelinde toplam 67 Çocuk Destek Merkezi bulunmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015). Çocuk Destek Merkezlerinde bir odada toplam 3-4 çocuk kalmaktadır. Çocuklar, Anka projesi kapsamında var olan basamak sistemi çerçevesinde bronz, gümüş ve altın olmak üzere basamak sırasına tabi olmaktadır. Puanları doğrultusunda en yüksek basamakta (Altın) olan çocuk ile ilgili aileye teslim sürecine girip girmeyeceği ya da çocuğun çocuk destek merkezinden sevgi evlerine nakil olarak gidip gitmeyeceği kuruluşlarda çalışan meslek elemanları tarafından değerlendirilmektedir.

Çocuk Destek Merkezleri çocukların temel gereksinimlerini karşılamak, fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli müdahaleleri gerçekleştirmek, aile ve yakın çevrelerine dönmelerini veya diğer sosyal hizmet modellerine hazır hale gelmelerini sağlamak üzere hizmet vermektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015). Bu merkezlerde verilen rehabilitasyon programlarının nitelik ve nicelik açısından iyileştirilmesi, uluslararası standartlarda ve multidisipliner bir yaklaşım içinde daha etkin bir psiko-sosyal rehabilitasyon programının oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2013-2017: 17).

Koruyucu Aile Hizmeti

Koruyucu aile hizmeti; çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakımları bir süre için sağlanamayan çocukların başka bir aile ortamında eğitim, bakım ve yetiştirme sorumluluğunun sağlanmasıdır. Bu hizmet kısa veya uzun süreli, ücretli veya gönüllü statüde olabilmektedir. Koruyucu aile hizmetinde çocukların öz ailesi, okulu ve sosyal çevresiyle ilişkilerinin devam ettirilmesi sağlanmaktadır. Türkiye’de koruyucu aile hizmeti çoğu ülkeye göre daha az gelişmiştir. Koruyucu aile hizmetinin yeterince bilinmemesi, geleneksel Türk aile yapısı, toplumun kabul edip etmemesi sorunsalı, kuruma hesap verme yükümlülüğü, çocuğun evden ayrılacak olmasından dolayı bağlanmak istememe, çocuğun aileye ait olmadığı hissi, kurumların çocuğa davranış konusunda aileyi sınırlaması gibi sebepler bunun temelini oluşturmaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Koruyucu Aile Resmi İnternet Sitesi verilerine göre (2015); Türkiye’de 2015 yılı içerisinde koruyucu aile olmak için başvuran aile sayısı 1291, koruyucu aile olanların sayısı 796 ve koruyucu aile yanında bulunan çocuk sayısı 963’tür. Günümüze kadar olan istatistiklere bakıldığında ise mevcut koruyucu aile sayısı 3750 iken koruyucu aile yanında olan çocuk sayısı 4568’dir.

Evlat Edinme Hizmeti

Evlat edinme hizmeti, çocuğun ailesi olmadığı ya da ailesiyle yaşama olanağı olmadığı durumlarda uygulanan, evlat edinilen çocuğa sürekliliği olan bir aile sağlayan bir hizmet türüdür. Diğer hizmet modellerinde de olduğu gibi evlat edindirme hizmetinde de söz konusu evlat edinilen çocuğun biyolojik anne ve babasının çocuğu geri almak için dava

açma hakkı bulunmaktadır. Ancak açılan davanın kabul edilip edilmemesi Adalet Bakanlığına bağlı olan Çocuk ve Aile mahkemeleri tarafından belirlenmektedir. Türk Medeni Kanununa göre; 30 yaşını doldurmuş ve 5 yıllık evli olan kişiler evlat edinebilmektedirler (md. 306). Ayrıca evli olmayıp 30 yaşını doldurmuş bir kişi de evlat edinme hakkına sahiptir (md. 307). Ancak evlat edinilen ile edinen kişiler arasında en az on sekiz yaş bulunması gerekmektedir (md. 308). Evlat edindirilecek çocuk ile ilgili değerlendirmeler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı olarak çalışmalarını yürüten Evlat Edinme Birimi tarafından yapılmaktadır. Bu hizmetten yararlandırılacak bebekler hakkında anne baba rızası aranmama kararı çıkarılabilmektedir.

1.2. CINSİYET VE TOPLUMSAL CINSİYET: TEMEL KAVRAMLAR

İnsanlar, birbirlerini ırk, yaş, din gibi çeşitli faktörlere göre ayırt etme eğilimindedir. Cinsiyet de bu ayrımlar içerisinde ön plana çıkan bir değişkendir. Yeni bir insan ile tanışıldığında ilk göze çarpan ve dikkat edilen durum tanışılan kişinin cinsiyeti olmaktadır. Cinsiyet, kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleridir. Toplumsal cinsiyet kavramı (gender) kadın ve erkeğin toplum içinde nasıl davranacakları, nasıl düşünecekleri ile ilgili normları ya da beklentileri içerir (Taşkın ve ark, 2008:48).

Michael Kimmel (akt; Ertan, 2009:3) toplumsal cinsiyeti ‘her bir kültürün, bir kişinin biyolojik cinsiyetine eklediği kültürel anlamlar ve talimatlar bütünüdür’ şeklinde tanımlarken, Yuval-Davis’e göre ise (akt; Buz, 2009:55) toplumsal cinsiyet erkek ve kadın arasındaki “gerçek” toplumsal farklılık olarak değil, toplumsal rollerinin, ekonomik konumları veya etnik ve ırksal topluluklara mensubiyetlerinin aksine cinsel/biyolojik farklılıklarıyla tanımlandığı özneler grubuna ilişkin söylem tarzı olarak anlaşılmalıdır.

Butler’a göre toplumsal cinsiyet inşa edilmiş bir şeydir. O halde toplumsal cinsiyetin sürekli olarak yeniden inşa edildiği alanların en önemlileri aile ve evliliğidir. Evlilik, birçok toplumda heteroseksüel bir kuruluşa ev sahipliği yapar. Dolayısıyla zorunlu toplumsal cinsiyet hiyerarşisini ve toplumsal cinsiyet kategorilerini destekler. Ailenin

yapısı içerisinde yer alan bireyler o yapıya uygun bir biçimde “tanımlanır, şekillenir ve yeniden üretilirler” (Butler’dan, akt; Karkiner, 2011:142). Bu anlamda aile “ırksal, sınıfsal, etnik, cinsel ve bölgesel kimlik hallerinin kesiştiği” (Butler’dan, akt; Karkiner, 2011:142) siyasal ve kültürel bir karşılaşma noktasıdır. Bu durumda bazı bireylerin hem teorik hem de pratik olarak dışlanması kaçınılmaz hale gelir. Dolayısıyla cinsiyetli bedenler aile içerisinde tarihsel, toplumsal, ekonomik, ideolojik ve kültürel olarak inşa edilmiş toplumsal cinsiyet kategorileri haline dönüşürler. Bu nedenlerle aile, toplumsal cinsiyetin, cinsiyet bağlamında inşa edildiği yapılardan en önemlisidir.

Toplumsal cinsiyet rolleri; Roller, toplumsal cinsiyetin bir parçasıdır ve kişinin kendisini bir oğlan çocuk/erkek veya kız çocuk/kadın konumunda göstermek için yaptığı ve söylediği şeylerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Kadına ve erkeğe yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri ve sorumluluklar insanlar arasında eşitsizlik ve ayrımcılığa neden olmaktadır. Cinsiyet biyolojik varlığımızın bir sonucu iken toplumsal cinsiyet doğumdan önceki süreçle başlayan ve ölümle son bulan bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet rolleri toplumun görmek istediği kadın-erkek kalıplarına göre şekillenir (KAOS GL 2011:25). Başka bir ifade ile toplumsal cinsiyet rolleri, bir toplumda kadına ve erkeğe yüklenen ve onlardan beklenen farklı düşünce, duyuş ve davranış kalıplarını göstermektedir. Bu roller toplumdan topluma değiştiği gibi din, kültür, etnik köken, sınıf, yaş gibi değişkenlere bağlı olarak da değişmektedir. Roller sadece kadınlarla erkekleri birbirinden ayırmaz, kadınları ve erkekleri kendi içinde de farklılaştırır. Bir toplumda yerine getirilen işler üç grupta toplanabilir. Bunlar; üretim, üreme ya da yeniden üretim ve kamusal ve topluluk işleridir (Kadın Dayanışma Vakfı, 2008:12). Üç grupta toplanan işler kadınların yaşantıları ele alınarak açıklandığında ortaya şu sonuç çıkmaktadır;

Üretim ve kadınlar; Üretim daha çok erkeklerin alanı olarak görünmektedir. Kadınların üretim alanına girmesini sınırlayan, onları bu alanın kıyısında tutan, katıldıklarında da varlığını ikincilleştiren ve değersizleştiren cinsiyete dayalı bir iş bölümü vardır. Tüm dünyada tarımsal emeğin büyük bir kısmını kadınlar oluşturmaktadır, bunların neredeyse tamamı ücretsiz aile işçisidir. Ayrıca kadınlar kentlerde de babalarının ya da eşlerinin yanında ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır.

Kadınların çoğu ev dışında çalışma kararını alma konusunda özgür değildir. Çalışıp çalışamayacakları ya da nerede çalışacaklarına dair onlar adına eşleri ya da babaları karar vermektedir. Aynı şekilde kadınların çalışması asli bir faaliyet olarak görülmemekte olup çalışan kadınların evleninceye ya da çocuk sahibi oluncaya kadar çalıştığı görülmektedir. Ayrıca kadınların çoğu ‘kadın işi olarak görülen alanlarda düşük ücretli ve düşük statülü işlerde çalışmaktadır.

Yeniden üretim ve kadınlar; Kadınların toplumdaki yerine dair egemen ideolojiler ‘kadının yeri evidir’ demektedir. Kadının asli rolü annelik ve ev kadınlığı olarak görülür. Evde yapılan işler ‘çalışma’ sayılmamakta, kadının rutin olarak yapması gereken işler olarak görülmektedir. Toplumda bu rollerin oluşması, kadınlar ve erkeklerin henüz çocuk yaştan bu rol ve kalıp yargıları öğrenerek büyümesi, toplumun toplumsal cinsiyet konusunda eleştirel bir konum geliştirmesini zorlaştırdığı gibi toplumda bir ayrıştırmaya yol açmaktadır. Ayrıca toplumsal cinsiyet rollerinin var olması, kadın ve erkeğin ayrıştırılması, onlara verili roller sunulması, cinsiyet ayrımcılığını, cinsiyet eşitsizliğini, ötekileştirilmeyi ve dışlanmayı beraberinde getirmektedir.

Topluluk işleri ve kamusal işler; Akrabalık ve topluluk işlerinin sürdürülmesi, düğün, ölüm gibi törenler ve çeşitli kutlamalarda yapılacak olan işler, cinsiyete dayalı iş bölümü içinde kadınlara yüklenmiştir. Bir tür kadınlık becerisi sayılan bu işler toplum içerisinde kadınların statü kazanmasını da getirmektedir. Bunun yanında geniş ölçekli kamusal işler de erkeklerin denetimindedir (Kadın Dayanışma Vakfı, 2008:14).

Belirtildiği gibi kadınlara ve erkeklere dayatılan roller toplum içinde dışlanmaya, ötekileştirilmeye, ayrımcılığa neden olmaktadır. Var olan roller henüz küçük yaşlarda olan çocuklara aşılacaktır ve çocuklar bu rolleri öğrenerek büyümektedir. Bu rollerin öğretilmesinde anne ve babaların, çevrenin ve medyanın oldukça büyük etkisi vardır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rolleri bir kısır döngü şeklinde kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği (gender equality); Eşitlik herkes için hakların, imtiyazların aynı olması anlamındadır. Kadın ve erkeklerin politikalar açısından eşit haklara sahip olması, toplum içindeki kaynaklara eşit şekilde ulaşabilmeleri toplumsal cinsiyet eşitliği anlamına gelmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlar ile erkeklerin toplumdaki imkânlardan eşit şekilde yararlanmaları, hakların kullanımında cinsiyetlerinden ötürü bireylerin farklı muameleler görmemeleri ve hayatın her alanında fiili eşitliğin sağlanmasıdır (Turan ve Şen, 2014:48). Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)'nin birinci maddesi; siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel ve kişisel diğer alanlarda kadın ve erkeğin eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumu ne olursa olsun kadınlara tanınmasını içermektedir. Kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya bu haklarının engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her ayırım, dışlanma veya kısıtlama yaşaması toplumsal cinsiyet eşitsizliği anlamına gelmektedir (Özcan; 2012:7).

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin öncelikle 'ayrımcılık yapmama' kavramından farklı olduğunun altını çizmek gerekir. Çünkü bu kavram 'ayırım yapmamayı' değil 'sonuçlarda eşitliği' hedefler. Dolayısıyla, kadın ve erkek haklarının farklı ve çeşitli olabileceğini gösteren, sadece yasal değil aynı zamanda fiili eşitlik anlayışıdır. Buradaki temel mantık, kadınların ve erkeklerin farklı koşullarda yaşadıkları, farklı sorun ve ihtiyaçlara sahip oldukları gerçeğinin dikkate alınmasıdır. Bu farklılıklar dikkate alındığında, kadın ve erkeklerin devletlerin, hükümetlerin, uluslararası kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin çeşitli alanlarda yürüttükleri plan, program ve projelerin sonuçlarından aynı biçimde etkilenmeyecekleri de ortaya çıkar. Dolayısıyla, herhangi bir topluluğu hedefleyen her türlü girişimin, o topluluğun kadın ve erkek üyelerini nasıl etkileyeceğinin araştırılması, onların farklı ihtiyaçlarının dikkate alınması gereklidir. Var olan eşitsizlikler, cinsiyete dayalı çeşitli ayrımcılık ve engellemelerle güçlenir, sadece kadınların değil, bütün toplumun ekonomik, siyasal, kültürel gelişmesi önünde ciddi bir engel haline gelir. Bu engellerin farkında olarak, cinsiyet eşitsizliklerinin toplumsal kalkınma ve demokratikleşmeye ket vurduğu düşüncesiyle, yapılan her türlü plan, program ve projede cinsiyeti dikkate almak toplumsal cinsiyet ana akımlaştırma olarak tanımlanır (Üstün, 2011:12)

Bir ülkede toplumsal cinsiyet eşitliğinden söz edilebilmesi için kadın erkek, LGBTİ diye ayrıştırılmadan, ayrımcı bir tutum sergilenmeden, toplumda yaşayan tüm bireylerin, sağlık, eğitim, istihdam, barınma gibi temel ihtiyaçlardan faydalanması gerekmektedir. Birçok toplumda toplumsal cinsiyet eşitliği konusu konuşulmakta ve tartışılmaktadır ve bu konuda bazı sosyal politikalar üretilmektedir. Ancak bu konuşmaların, yapılan çalışmaların çözüme kavuşup kavuşmadığı tartışılması gereken bir durumdur. Ülkemizde ve dünyada halen insanlar için sağlık, eğitim, politika gibi konularda tam eşitlik sağlanmamıştır. İçinde bulunduğumuz 21. yüzyıl toplumunda, eğitim hayatına devam edemeyen, erken yaşta evlendirilen kız çocukları bulunmaktadır ya da LGBTİler gibi yaşama, barınma, istihdam gibi temel haklarını elde edemeyen bireyler mevcuttur. Ülkelerde var olan toplumsal cinsiyet eşitliği, ancak toprak sınırları içinde yaşayan tüm insanların aynı hak ve özgürlüklere sahip olduğu görüldüğü zaman mümkün olacaktır.

Cinsiyet ayrımcılığı; En genel anlamda, toplum içinde yaşayan birinin cinsiyetinden dolayı baskı, sömürü ve ayrımcılığa tabi tutulması olarak tanımlanmaktadır. Özcan'a (Özcan, 2012:6) göre cinsiyet ayrımcılığı; bireyin insan haklarından tümüyle yararlanmasını engelleyen sosyal açıdan yapılandırılmış cinsiyet rolleri ve normlarına dayalı olarak herhangi bir ayrıma, dışlanma ya da kısıtlanmaya maruz kalmasıdır. Aynı zamanda cinsiyet ayrımcılığı, kaynaklara ve fırsatlara ulaşmada eşitsizlik, temel hizmetlerden yararlanmada yetersizlik, çalışma yaşamı ve siyasette kadının sınırlı olarak yer alması ve kadınlarla erkekler arasındaki kişisel ilişkilerde güç dengesizliğini hususlarıyla yakından ilişkilidir. Özateş'e göre (2007:78) kız çocuklarına ve kadınlara karşı yapılan ayrımcılık, temellerini ataerkil aile yapısında ve bu yapının kalıplaşmış değer yargılarında bulmaktadır. Ataerkil aile biçimlerinde kız çocukların haklarından çok, sorumluluk ve görevlerinden bahsedilmekte ve bu anlayış onları, her türlü ihmal ve istismarı beraberinde getiren, temel insan hakkı ihlalleriyle karşı karşıya bırakmaktadır.

Kadınların toplumsal yaşamda karşılarına çıkan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, eğitimden başlayarak, iş yaşamında çalışan kadın sayısının erkeklere oranlara oldukça düşük olması, kadınların aynı işi yapan erkeklere oranla daha az gelir sağlaması ve

sosyal güvencesi olmaksızın çalıştırılması olarak devam etmektedir (Özateş, 2007:79). Cinsiyet ayrımcılığının var olmasında ve devamlılığını korumasında medyanın da etkisinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Yayınlanmakta olan dizi ve filmlerde kadınların var olan toplumsal rol ve sorumluluklar çerçevesinde yer aldığı ve medya üzerinden insanlara bu şekilde lanse edildiği görülmektedir. Bu durum da var olan toplumsal cinsiyet ayrımcılığının devamlılığını sağlamaktadır. Türkiye’de yapılan bir diğer araştırmaya göre kadınların durumu ve statüsü değişmesine rağmen işgücünün geleneksel cinsiyet rollerinin çoğunlukla yerli dizilere yansıtıldığı, aile ve annelik üzerinde odaklanarak kadınların çoğu kez ev kadını olarak yansıtıldığını göstermektedir. Televizyonda yayınlanan dizilerde ev, kadınların alanı olarak gösterilirken, sokaklar erkeklerin alanı olarak gösterilmektedir. Aynı şekilde, kadınlara yönelik gazete eklerinde el sanatları, ev işleri, yemek tarifleri ve aile ilişkilerinin uyumlaştırılması konularında pratik bilgiler verilmektedir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008:59)

Cinsiyet ayrımcılığı konusu eğitim, sağlık, toplumsal kaynaklara ulaşma gibi her alanda yaşanabilmektedir. Günümüzde dahi, kız çocuklarının okula gönderilmediği, küçük yaşlardan itibaren ev işi öğretildiği, erken yaşta evlendirilip, hayat boyu eve ve çocuk yaşta çocuk bakmaya mahkum edildiği görülmektedir. Birden fazla kadınla evlenen erkekler var olan kültür ve inançlar nedeniyle tarihsel süreç içinde hoş karşılanmaktadır. Aynı şekilde kadınların şiddet gördüğü ve birlikte yaşamak istemediği erkekten boşanmak istemesi durumunda toplum tarafından dışlanmaya, ayrımcılığa maruz kaldığı, , kadının ve erkeğin oyunun eşit sayılmadığı, kadının ayrımcılığa uğradığı görülmektedir.

Ataerkil yapı; Ataerkil yapı en genel anlamı ile erkeklerin kadınlar üzerinde olan sosyal, psikolojik, ekonomik anlamda egemenliklerini temel alan bir yapıdır. Ataerkillik sözcüğü baba ya da “patriyarkın” kuralları anlamına gelir ve özel bir tür olarak “erkek baskın aile” yi tanımlamaktadır (Buz, 2009:55). Günümüzde ise erkek baskınlığından daha çok kadınlar üzerinde erkeklerin baskın olması ve kadınların çeşitli yollarla daha alt konumda tutulmalarını sağlayan bir sistemi tanımlamakta kullanılan güç ilişkilerini ifade eder (Bhasin’den akt.: 1993, Buz, 2009:55). Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ile insanlara yüklenmiş olan kadın, erkek rolleri kültürden kültüre ve dönemden döneme

değişiklik göstermiş olsa da genelinde ataerkil yapıya sahip birçok kültürde kadına yüklenen rollerin yıpratıcı özelliği dikkat çekmektedir (Çak, 2010:105).

Bozok'a göre (2011, akt; Bilir ve ark. 2014:45); ataerkillik, günümüzün en önemli sorunlarından biridir. Erkeklerin egemenliği adına kadınlar ve queer bireylerin baskı görmesine, hukuktan siyasete, ekonomiden eğitime yaşamın her alanında cinsiyetler arasında eşitsizlikler yaşanmasına, kadınların ev içi alana hapsedilmesine, queer bireylerin dışlanmalarına ve “normal” yaşantılar sürme olanağı bulamamalarına, (toplumsal) cinsiyet temelli şiddet, taciz ve tecavüzlerin yaşanmasına, homofobiye ve transfobiye yol açmaktadır.

Ataerkil toplumlarda cinsiyete dayalı kalıp yargılar, erkekleri güçlü, üstün ve kamusal alana ait bireyler olarak tanımlarken, kadınları zayıf, ikinci planda ve daha çok özel alana ait bireyler olarak tanımlamaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı sorunlar da bu değer yargıları üzerinden üretilen cinsiyete dayalı ayrımcılıktan kaynaklanmaktadır. Cinsiyete dayalı ayrımcılık, özel alan ve kamusal alan ayrımı çerçevesinde, bu iki alan arasında yapılan ast ve üst konumlandırma biçimlerinde somutlaşmaktadır. Bu anlamda erkekler kamusal alana ait, ayrıcalıklı bir konuma sahipken, kadınlar özel alana ait alt konumu temsil etmektedir. Bu ayrımın yansımaları kadın ve erkek işbölümünde kendini gösterebilmektedir (Toker'den akt;2010, - Bilir ve ark. 2014:45).

Ataerkil toplumsal yapı içerisinde kadının, ailenin duygusal destekçisi olma rolü, aile içerisindeki bireyler tarafından da içselleştirilir. Toplum kültürünün içselleşmesi, kişilik yapısının oluşması ataerkil aile yapısının kuralları çerçevesinde gerçekleşir (Karkiner, 2011:132).

1.2.1. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Ataerkilliğin var olduğu Türkiye’de, toplumsal cinsiyet ile ilgili yapılan araştırmalar dikkate alındığında ülkede halen ağırlıklı olarak geleneksel toplumsal cinsiyet algısının olduğu görülmektedir. . Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının zeminini Cumhuriyet devrimleri oluşturmaktadır. 1923 yılında Cumhuriyetin kuruluşunu takip

eden yıllarda, kadın-erkek arasında tam bir eşitlik olması gerekliliğine olan inançla gerçekleştirilen devrimlerle, bir yandan modern bir devlet yapısı oluşturulurken, öte yandan da büyük bir toplumsal değişim gerçekleştirilmiştir. Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu 1923 yılını izleyen ilk 10 yılda yapılan reformlar, kadının yurttaşlık hakkını kazanmasının yanında Türk toplumunun yeniden yapılanmasını sağlamıştır. 1924 yılında yürürlüğe giren Tevhidi Tedrisat Kanunu ile eğitim tek sistem altında toplanarak kadınlara erkeklerle eşit eğitim imkanları sağlamıştır. 1926 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunu ile kadının sosyal hayatı çağa uygun olarak yeniden düzenlenmiş ve kadına temel haklar verilmiştir. Türk kadınının siyasal haklardan yararlanması dünya ülkelerinin birçoğundan önce olmuştur. 1930 yılında yerel yönetimlerde seçme ve seçilme hakkına sahip olan Türk kadını 1934 yılında milletvekili seçme ve seçilme hakkına sahip olmuştur. Cumhuriyet döneminde yapılan bu düzenlemeler ile kadınların elde ettiği kazanımlar, evrensel ölçütlerle değerlendirildiğinde asla küçümsenmeyecek önemli ve örnek nitelikli dönüşümlerdir. Bu reformların temelinde ise kadınların kamusal alana girmeleri ve erkeklerle birlikte kalkınma sürecine katılmaları yer almaktadır. Cumhuriyet döneminde elde edilen kazanımlara rağmen günümüzde kadınların toplumdaki mevcut konumları incelendiğinde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin varlığı göstergelerde belirgin şekilde karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de 1980 sonrasında sürdürülen mücadeleler sonucunda toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda özellikle eğitim, sağlık, hukuk gibi geleneksel politika alanlarında belli bir duyarlılık oluşmuşsa da toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını istihdam, yetki ve karar alma süreçlerine katılım, araştırma, bütçe ve mali politikalar gibi alanlara yerleştirme konusunda istenilen duyarlılık henüz oluşmamıştır (Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008:13).

Kaya’ya göre (2015:1), Türkiye’de uzun bir geçmişi olan toplumsal cinsiyet eşitliğine dair son yıllarda yasal çerçevesi genişletilmiş ve kadınların toplumdaki rolünü güçlendirmeyi hedefleyen devlet politikaları yaygınlaştırılmıştır. Bu kapsamda başta Anayasa’da olmak üzere Türk Ceza Kanunu’nda, Türk Medeni Kanunu’nda ve İş Kanunu’nda pek çok düzenleme gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte yürürlüğe giren yönetmelik ve genelgelerle bu düzenlemelerin uygulamaya yansımaları için tedbirler alınmıştır. Bu bağlamda eğitim, sağlık, hukuk gibi geleneksel politika alanlarında belli

bir duyarlılık oluşmuşsa da toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını istihdam, yetki ve karar alma süreçlerine katılım, araştırma, bütçe ve mali politikalar gibi alanlara yerleştirme konusunda istenilen duyarlılık henüz oluşmamıştır. Söz konusu düzenlemelerle, kadın erkek eşitliğinin hukuki zemini güçlendirilmekle birlikte bu hakların hayata geçirilebilmesi açısından uygulamada sorunlar yaşanmaktadır. Kız çocuklarının okullaşması, kadınların sağlık hizmetlerine erişimi, istihdama ve yetki-karar alma süreçlerine eşit katılımı gibi alanlarda halen önemli sorunlar mevcuttur. Diğer taraftan, kadına yönelik şiddet konusu tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de önemli sorun alanlarından biri olarak varlığını sürdürmektedir. Kadınlarımızın yaşadıkları dezavantajlı durum sosyo-ekonomik ve siyasal göstergelerde açıkça gözlenmektedir (Kaya, 2015:1)

Dünya Ekonomik Forum tarafından her yıl Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu yayınlanmaktadır. Son yayınlanan 2015 yılı raporunda Türkiye 145 ülke arasında 130. sırada yerini almıştır. 2014 yılında 142 ülke arasından 125. sırada yer aldığı, 2006 yılında ise 115 ülkeden 105. sırada yer aldığı görülmektedir. Yayınlanan raporda Türkiye’deki Toplumsal Cinsiyet Eşitliği konusundaki son 10 yıldaki değişim şu şekilde gösterilmiştir (World Economic Forum, 2015).

ÖRNEKLEM		DİZİN		EKONOMİ		EĞİTİM		SAĞLIK		POLİTİKA	
Yıl	Ülke Sayısı	Derece	Puan	Derece	Puan	Derece	Puan	Derece	Puan	Derece	Puan
2015	145	130	0.624	131	0.459	105	0.957	1	0.980	105	0.103
2014	142	125	0.618	132	0.453	105	0.953	1	0.980	113	0.088
2013	136	120	0.608	127	0.427	104	0.943	59	0.976	103	0.087
2012	135	124	0.601	129	0.414	108	0.930	62	0.976	98	0.087
2011	135	122	0.595	132	0.389	106	0.920	62	0.976	89	0.097
2010	134	126	0.588	131	0.386	109	0.912	61	0.976	99	0.077
2009	134	129	0.583	130	0.400	110	0.892	93	0.971	107	0.068
2008	130	123	0.585	124	0.412	108	0.890	88	0.971	106	0.068
2007	128	121	0.577	118	0.431	110	0.854	87	0.971	108	0.052
2006	115	105	0.585	106	0.434	92	0.885	85	0.969	96	0.052
2006-2015 Değişiklik		^0.039		^0.024		^0.072		^ 0.010		^0.051	

Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu göre, 2015 yılında Türkiye'de bir kadının kazandığı 1 ABD Dolarına karşılık, aynı işi yapan bir erkek 2,56 ABD doları kazanmaktadır. Yine aynı raporda, işgücüne katılan kadınların yüzdesi 32,20 iken, işgücüne katılan erkeklerin oranı ise yüzde 75,6 olarak görülmektedir. Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporunda da görüldüğü gibi Türkiye'deki toplumsal cinsiyet eşitliği politikaların amacına ulaşması için çalışmalar yapılması gerekmektedir. Ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitsizliği sağlık, eğitim, ekonomi gibi birçok alanda karşılaşılan bir durumdur.

1.2.2. Avrupa Birliği Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikaları

Avrupa'da kadın erkek eşitliği politikalarının uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yönünde AB'de kayda değer bir ilerlemenin varlığından bahsetmek oldukça mümkündür. Söz konusu ilerleme, büyük ölçüde kadın ve erkek eşitliğini sağlamaya dönük "AB Toplumsal Cinsiyet Politikaları" ile gerçekleşmiştir. Bugün AB müktesebatının ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen kadın haklarının, Birlik üyesi ülkelerde 1957 Roma Antlaşması'nın 119. maddesinde öngörülen "eşit işe eşit ücret" ilkesinin kabulüyle gündeme geldiği; ancak günümüze değin kadın hakları bağlamında yaşanan gelişimin 1970'lerden sonra hız kazandığı söylenebilmektedir (Demirler, 2006). Bugün, AB'de kadınlar ve erkekler için fırsat eşitliği mevzuatını uluslararası antlaşmalar, Avrupa Konseyi direktifleri, Adalet Divanı kararları, 1982 yılından beri uygulanan "Kadınlar ve Erkekler için Eşit Fırsatlar" Ortak Eylem Programları ve AB Anayasası oluşturmaktadır. AB toplumsal cinsiyet politikalarına yön veren yaklaşımlara baktığımızda ise 1980'lere kadar "eşitlik", 1980 sonrasında Birinci ve İkinci Ortak Eylem Programlarıyla "olumlu eylem"/"pozitif ayrımcılık" ilkelerinin ön plana çıktığı görülmektedir. "Pozitif ayrımcılık"ın programlara dahil edilmesi, kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliğin özgül niteliğinin kavranması ve "yarışa birkaç adım geriden başlayan" kadınların "pozitif ayrımcılık" ilkesi aracılığıyla güçlendirilmesi niyetinin tezahürüdür denilebilmektedir.

1997 Amsterdam Antlaşması, AB toplumsal cinsiyet politikalarının oluşturulmasında yeni bir yaklaşımın ön plana çıkmasının habercisi olmuştur. Bu yaklaşım toplumsal

cinsiyetin tüm ana politikaların oluşturuluş ve işleyiş süreçlerine en başından dahil edilmesi olarak tanımlayabileceğimiz "gender mainstreaming" (toplumsal cinsiyet ana akımlaştırılması) yaklaşımıdır. Söz konusu yaklaşıma Antlaşmada gönderme yapılmasıyla eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik etkin politika oluşturmak anayasal bir nitelik kazanmıştır (Demirler, 2006). Avrupa Konseyi'nin, Kadın ve Erkek için Eşit Fırsatlar Komitesi tarafından belirlenen temel önlemler; evlilik için tecavüz dahil olmak üzere, kadına karşı ev içi şiddetin cezai bir suç sayılmasını, eş ya da partner şiddetinin kaldırılması için tedbirler alınmasını, mahkemelere etkili bir şekilde erişimi garantilenmesini ya da kanunların uygulanması için yeterli bütçe kaynaklarının tahsis edilmesini içermektedir (Kadın Dayanışma Vakfı, 2008:60).

1980'li yıllardan itibaren, başta Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok ülke, siyasal katılım, ekonomik yaşam, istihdam, eğitim, sağlık, şiddet ve ayrımcılığı önleme, bütçeleme ve kalkınma politikaları gibi konularda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayıcı birçok yasal ve kurumsal düzenlemeyi yürürlüğe koymaya başlamıştır. 1975 yılında Meksika'da düzenlenen BM 1. Dünya Kadın Konferansı'nı takiben toplanan BM Dünya Kadın Konferanslarında kadınların ve kız çocuklarının yaşadığı eşitsizlikleri ortadan kaldıracak bir dizi önerme geliştirilmiş ve bu önermeler süreç içerisinde birçok ülkenin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler biçimini almıştır. Mevzubahis sözleşmelerin en başında "Uluslararası Kadın Hakları Bildirgesi" olarak da bilinen "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi" (CEDAW) bulunmaktadır. (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dairesi Yasa Tasarısı: 2014:1)

AB toplumsal cinsiyet politikalarını oluşturan mevzuatın büyük ölçüde çalışma koşullarının ve sosyal güvenlik haklarına erişimin iyileştirilmesi ekseninde geliştiği söylenebilmektedir. İstihdam ve ekonomi merkezli bu eksen dahilinde, kadınların doğum haklarının güçlendirilmesi; düşük ücretli, yoğunluklu olarak kadınların çalıştığı sektörlerde iş ve ücret koşullarının iyileştirilmesi gibi kazanımlar elde edilmiştir. Bugün kadına yönelik şiddet, kadın ticareti, karar alma süreçlerine eşit katılım ve temsil, çalışma hayatı ve sosyal güvenlik politikalarına ilişkin düzenlemeler AB toplumsal cinsiyet politikalarının başlıca eksenlerini oluşturmaktadır. Birlik üyesi tüm ülkelerde

bir hedef olarak konulan toplumsal cinsiyet eşitliği, demokrasinin ve AB insan hakları politikalarının ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir (Demirler, 2006).

1.2.3. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Çocuk Refahı ve Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet bireylerin, ailelerin ve toplumun yaşadıkları çevre koşullarında, kontrolleri dışında gelişen sorunların önlenmesi ve çözümlenmesini, maddi ve manevi ihtiyaçların karşılanmasını, bireyi, aileyi ve toplumu güçlendirerek sorunlarla baş edebilmesini sağlayacak seviyeye getirmeyi amaçlayan, çalışma alanında çocuk, kadın, yaşlı, engelli, gibi grupların işlevselliğini arttırmayı hedefleyen bir meslek dalıdır. Sosyal hizmeti diğer insani yardım hizmetlerinden ayıran en temel özellik, sosyal adaleti hedeflemesidir. Bu yönüyle eşsiz ve bir o kadar da işlevseldir. Sosyal adalet hedefi, bütün bireylerin “eşit değerde olmaları, temel gereksinimlerini karşılamada eşit hakka sahip olmaları, yaşam şanslarını ve fırsatları olabildiğince geniş oranda kullanmaları ve adaletsiz her düşünce ve eyleme karşı korunmaları” anlamına gelmektedir (Gündem Çocuk, 2008:1). Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonuna göre ise sosyal hizmet; bireylerin ve grupların topluma daha iyi adaptasyonu için yardım etmenin sistematik yoludur. Sosyal çalışmacı, müracaatçıların iç kaynaklarını geliştirmeleri ve mobilize olmaları için müracaatçılarla birlikte çalışmakta, gerekirse, çevrede değişim sağlamak için dış kaynaklardan destek almaktadır. Diğer bir deyişle sosyal hizmet toplumdaki harmoniye katkı sağlamaya çalışmaktadır. Diğer mesleklerde olduğu gibi sosyal hizmet özelleşmiş bilgiye, kesin prensiplere ve becerilere dayanmaktadır (IFSW2015).

Türkiye’de en önemli sosyal hizmet alanlarından birisi hiç şüphesiz aile ve çocuk alanıdır. Bu alan içinde korunmaya ihtiyacı olan çocuklar olgusu özel bir öneme sahiptir. Gerek sorunun sayısal boyutu, gerekse örgütlü sosyal hizmetler açısından bakıldığında bu önem daha da belirginleşmektedir (Karataş ve Kuşgözoğlu,1994:32). Tarihsel süreç içerisinde çocukların korunmasını ve eğitimlerini sağlamak amaçlı ilk kurulan kuruluş Darüleytamlardır. Cumhuriyetin kurulması ile birlikte Atatürk’ün öncülüğünde Ankara’da açılan Çocuk Esirgeme Kurumu devletin korunmaya ihtiyacı olan çocuk sorununa yaklaşımın temellerini oluşturmaktadır. Çocukların korunmalarını

amaçlayan ve 1949'da yürürlüğe giren ilk yasa 5387 sayılı 'Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun'dur. 1983 yılında var olan yasa revize edilmiş ve 24.05.1983 tarihinde 2828 sayı ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu yürürlüğe girmiştir (Onat, 1994;47). Günümüzde ise çocukların korunma altına alınması sürecinde hukuki olarak 2005 yılında resmi gazetede yayımlanan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu temel alınmaktadır.

Koruma ve bakım altına alınan çocuklar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı kuruluşlarda görev yapmakta olan sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimi uzmanı, öğretmenler, sosyologlar ile sürekli iletişim halinde olmaktadır. Bu bağlamda kuruluşlarda görev yapmakta olan meslek elemanlarının mesleki yeterlilikleri, kullandıkları dil, ayrımlaştırıcı ve ötekileştiren bir tutum takınmamaları, müracaatçının biricikliği ilkesi içinde gizliliğe önem vererek çalışmalarına devam etmeleri oldukça önem taşımaktadır. Meslek elemanları, kuruluştaki çocukların yüksek yararı doğrultusunda düşünüp hareket etmektedirler.

Sosyal hizmet bölümünden mezun olanlar, alanlara göre farklı müracaatçı grupları ile çalışmaktadır. Sosyal adalet ve insan hakları temelinde bilgi ve hizmet üreten sosyal çalışmacılar, alanda karşılaştıkları müracaatçılarla dil, din, ırk, cinsiyet ayrımı yapmaksızın, müracaatçı grubun çocuk, kadın, erkek, engelli, yaşlı olmasına bakmadan, insan hakları temelinde, savunuculuk misyonu ile hareket etmelidir (Kaos GL, 2011:10). Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin açıklamasına göre sosyal çalışmacılar, kendilerinin yardımına ve tavsiyesine gereksinim duyan herkese (cinsiyet yaş, engelli olma, renk, ırk, toplumsal sınıf, dil, din, siyasal görüşe göre ayırım yapmaksızın) mümkün olan en iyi hizmeti sunar (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, 2001:5).

Sosyal çalışmacılar, var olan sorunların farklı olacağı anlayışı doğrultusunda müracaatçı için belirtilen rol, görev ve etik sorumluluk çerçevesinde bir çalışma yürütmeli ve uygulamalıdır. Birer hak savunucusu olarak görev yapan sosyal çalışmacılar, ataerkil bir yapıdan beslenen toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda gerekli bilgi ve mesleki donanıma sahip olmalı ve çalışmalarını herhangi bir ayrımcılık ve ötekileştirmeye yer vermeden sürdürmelidir.

Yukarıda değinilen ayırım yapmaksızın en iyi hizmetin sunulması noktasında var olan toplumsal koşullar içerisinde ikincil konuma itilen gruplara yönelik pozitif ayrımcılık yapmak sosyal çalışmacıların birincil görevlerinden biri olarak değerlendirilmelidir. Kadınlar ve kız çocuklarını ikincil plana iten, karar hakkı tanımayan ataerkil yapı ile mücadele sosyal çalışmacıların gerek bireysel, gerekse toplumsal odaklı çalışmalarında öncelikli çalışma alanı olmalıdır. Yine bu kapsamda değerlendirilmesi gereken diğer bir nokta, sosyal hizmet eğitimi almış bireylerin müracaatçılara karşı önyargılarından arınmış bir şekilde hizmetlerini sunuyor olmasıdır.

Ataerkil yapı nedeniyle toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi nedenlerden dolayı toplum içerisinde kadınlar, LGBTİler, çocuklar; şiddet, istismar, taciz, tecavüz ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda sosyal çalışmacıların, ataerkil yapının var olan eril yapısına karşı eşitlikçi bir tutum sergilemeleri oldukça önem taşımaktadır. Bu eşitlikçi düşünce çerçevesinde sosyal çalışmacıların cinsiyete duyarlı (gender sensitive) olmaları, toplumda var olan çeşitliliği, farklılığı kabul etmeleri, bu çeşitliliğe karşı önyargı ile yaklaşmamaları ve homofobik tavırlar sergilememeleri gerekmektedir.

Göz ardı edilmemesi gereken bir diğer husus ise sosyal hizmetin önleyici nitelikli çalışmalarıdır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini giderme konusunda sosyal hizmet mesleğine büyük görev düştüğü yadsınamaz bir gerçekliktir. Öğrenmenin aile içerisinde başladığı, eğitim süreciyle birlikte devam ettiği ve toplumsal yapı çerçevesinde şekillendiği gerçekliği göz önünde bulundurulduğunda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini giderme konusunda sosyal hizmet mesleğinin mikro, mezzo ve makro ölçekte çalışmalarını yürütmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

1.3. ÇOCUK REFAHI ALANINDA TOPLUMSAL CINSİYET

Toplumsal cinsiyet rol ve kalıp yargıları, eşitsizliği ve ayırımı derinleştirmekte, çocuk refahı alanını önemli ölçüde etkilemektedir. Ataerkil sistemin beraberinde getirmiş

olduğu bu kavramlar kız ve erkek çocuklarının cinsel, fiziksel, psikolojik istismara uğramasına neden olmaktadır. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verileri, çocuk istismarının nasıl bir yükselişe geçtiğini ortaya koymaktadır. Bu verilere göre 2009 yılında 12.635, 2010 yılında 16.135, 2011: yılında 16.828, 2012 yılında 17.589, 2013 yılında 17.948 ve 2014 yılında 18.104 çocuk istismarı davası olmuştur. Yine aynı verilere göre Türkiye’de cinsel istismara uğrayan çocuk sayısının son 10 yılda 250 bine ulaştığı ve yaklaşık son 5 yıl içerisinde yüzde 50’lik bir oranla arttığı görülmektedir. Yurt gazetesinin Avukat Tülay Bekar ile gerçekleştirilen röportajında bu artışta toplumsal cinsiyet bağlamında erkeğe biçilen rollerin etkili olduğu, çünkü erkeğin; kadını ve çocuğu kendi malı olarak gördüğü, bu nedenle erkeklerde cesaret ve rahatlığın arttığı ifade edilmektedir (Yurt Gazetesi, 3 Nisan 2016). Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) "Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuklara" ait verilerine göre, Türkiye'de 2014 yılında bin 377'si erkek, 9 bin 718'i kız çocuğu olmak üzere 11 bin 95 çocuk cinsel suçlara maruz kalmıştır. Ayrıca cinsel suçlara maruz kalan çocukların yüzde 57,6'sını 15-17 yaş grubu, yüzde 23,9'unu 12-14 yaş grubu, yüzde 18,5'ini ise 11 yaş ve altındakiler oluşturmaktadır” (Habertürk, 31 Mart, 2016).

Göç ve İnsani Yardım Vakfı'nın 2015 yılı Çocuk Hak İhlali İzleme Raporuna göre; Türkiye’de çocukların çok büyük kısmının yaşam hakkı ihlal edilmekte, çocuklar erken yaşta zorla evlendirilmekte, cinsel yönden istismar edilmektedir, Bunların yanı sıra çocuklar, cinsiyetçi, ezberci, baskıcı, dışlayıcı, ayrımcı, rekabetçi, erkek egemen mantıkla karşı karşıya kalmaktadır (Göç ve İnsani Yardım Vakfı, 2016).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden dolayı meydana gelen sorunlar Türkiye’ye özgü değildir. UNICEF’in yaptığı çalışmalara göre cinsiyete dayalı ayrımcılık, cinsel şiddet, erken yaşta evlendirilme problemleri tüm dünya çocuklarını etkilemesine rağmen kız çocuklarını daha fazla etkilemektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet normlarına göre kız çocukları, erkek çocuklarına göre daha korumasızdır ve kadınların vücutları üzerinde erkeklerin yetkisi daha fazladır. Bunlara ek olarak cinsiyetçilik ve cinsel şiddet kız çocukları için erken yaşta hamileliğe, psikolojik travma yaşamalarına, HIV virüsü ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıklara maruz kalmalarına neden olmaktadır. UNICEF ve Centre for Disease Control (CDC)’un 2007 yılında yaptıkları çalışmaya göre; Güney

Afrika’da bir ülke olan Swaziland’da 13-24 yaş arası her üç kız çocuğundan biri cinsel şiddete ve yaklaşık dört çocuktan biri toplumsal cinsiyetle bağlantılı olarak psikolojik şiddete maruz kalmıştır. Bu suçu işleyenler de ‘sevgililer ya da kocalar’ olarak belirlenmiştir.

Kız ve erkek çocuklarının koruma ve bakım altına alınmasındaki önemli bir neden, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığı gibi kavramların neden olduğu ihmal ve istismarlardır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı verilerine göre cinsel istismara uğrayan ve suça sürüklenen çocukların kalmakta olduğu ÇODEM’lerde fiilen kalan çocuk sayısı 2013 yılında 1076 iken 2014 yılında 1.144 ve 2015 yılında 1.241’e çıkmıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016).

Çocuklar kuruluş bakımına alındıktan sonra da, kuruluşlarda da toplumsal cinsiyet rol ve kalıp yargı dayatmasına maruz kalmaktadır. Kuruluşlara yapılan bağışlarda ya da çocuklara alınan eşyalarda, çocukların cinsiyetine yönelik renkler, oyuncaklar tercih edilmektedir. Kıyafet ya da oyuncaklar, kuruluşlara toplu olarak bağış yapılmışsa dahi, çocukların cinsiyetine göre dağıtılmaktadır. Araba ile oynayan erkek çocuk olduğunda bu durum hoş görülme ve desteklenme iken bebekler ile oynayan erkek çocuk görüldüğünde bu durum hoş karşılanmamaktadır. Aynı şekilde araba ile oynamak isteyen kız çocuğu, bebek ile oynamak zorunda bırakılmaktadır. Çocuklar, küçük yaştan itibaren ‘kadınların ve erkeklerin yapması gerekenler’ ayrımı ile yetiştirilmektedir. Bu düşünce yapısı ile yetişen çocuklar, ergenlik dönemlerinde de bu algıyı kıramamakta ve var olan cinsiyet ayrımcılığı ve eşitsizliğini öğrenmiş bir şekilde yaşamlarına devam etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kuruluşlarda kalmakta olan evlat edindirilebilecek ya da koruyucu aile hizmetinden yararlanabilecek çocukları da etkilemektedir. Ataerkilliğin getirmiş olduğu ‘kız çocuğu güçsüz ve zayıftır, korunmaya ihtiyacı vardır ve aileye saygısızlık yapmaz ancak erkek çocuğu güçlüdür, kendi kendisini idare edebilir’ algısı erkek çocuk evlat edinmek için bekleyenlerin sayısını azaltmaktadır.

Kuruluşlarda var olan cinsiyet ayrımcılığı, kız çocukları ve erkek çocukları arasında kesin bir çizgi oluşturmakta ve bu durum LGBTİ çocukların görmezden gelinmesine ve dışlanmasına neden olmaktadır. Kuruluşlarda kalmakta olan LGBTİ çocuklar grup sorumluları, bakım elemanları ve bazen meslek elemanları tarafından yok sayılmakta,

sapkın ya da hasta olarak tanımlanmakta, çocukların ‘tedavi görmesi için’ sağlık işlemleri başlatılmaktadır. Tüm bu durumlar kuruluşlarda kalmakta olan LGBTİ çocuğun kendisini rahat ve açık şekilde ifade edememesine, içine kapanmasına, dışlanmış ve ötekileştirilmiş hissetmesine neden olmaktadır.

Aynı şekilde toplumsal cinsiyet rol ve kalıp yargılarının ortaya çıkardığı, toplum tarafından kabul edilen ve ufak yaştan itibaren erkek çocuklarına dayatılan ‘erkekler güçlüdür’ algısı, kuruluşlarda da dile getirilmektedir. Bu durum henüz küçük çocuk yaşta olan çocukların ‘erkeklik’ dayatması altında ezilmesine, ‘erkekler ağlamaz’ baskısı yüzünden duygu ve düşüncelerini rahat ifade edememesine, üzüntüleri ile baş başa kalmasına ve iletişim kurarken zorlanmasına neden olmaktadır. Çocuk yaştan itibaren ‘aslan oğlum, erkektir yapar, karışmayın’ sözleri ile yetişen çocuğun algısı, büyüdüğünde de aynı şekilde olmakta ve bu nedenle çocuk yaptığı davranışların doğruluğunu sorgulamamaktadır.

Cinsiyete dayalı yapılan ayırım okul için gerekli kırtasiye malzemeleri, kıyafet, ayakkabı gibi her alanda kendisini göstermektedir. Örneğin kız çocuklarının defter ve kitaplarına yapıştırdıkları etiket ‘bebek, çiçek,’ şeklinde iken erkek çocuklarına verilen etiket ‘araba, motor, futbolcu resimleri’ şeklindedir. Tüm bu nedenlerden dolayı var olan çocuk kuruluşlarında toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ayrımcılığı, rol ve kalıp yargıları gibi kavramların varlığını gösterdiğini söylemek mümkündür.

AB ülkelerinin çocuk bakım sistemi Mahon (2002:343-379, akt; Bütün, 2010:39), tarafından sınıflandırılmış ve üç temel modelde anlatılmıştır. İlk model Yeni Aile Merkezli Modeldir (neo-familial model). Bu modelde, uzun ebeveyn izni süreleri, özellikle 3 yaşa kadar aile ve anne bakımını destekler ve bakım hizmetleri 3 yaş üstü için daha yaygındır. Fransa ile Finlandiya bu modeli örnekleyen ülkeler olarak gösterilmektedir. Ayrıca bu modelin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından yeterli olmadığı belirtilmektedir. İkinci model Üçüncü Yol Modelidir (third-way model). Bu modelde ailelerin ebeveyn izinleri sınırlıdır, çocuk bakım hizmetleri genellikle enformel alandadır, ucuz ve niteliksizdir. Kadınların yarı zamanlı çalışmaları yaygındır ve bu çalışma biçimi iş ve aile hayatının uyumunu sağlamada bir çözüm olarak ortaya çıkmıştır. İngiltere ve Hollanda bu modelde yer almaktadır. Son model ise Eşitlikçi Modeldir (egalitarian model). İsveç ve Danimarka’da görülen bu model, çocuk

bakım hizmetlerinin kamu tarafından sağlanması veya desteklenmesine ve evrensel sunumuna dayanmaktadır. Bu ülkelerde 6 yaşına kadar olan çocuklara sunulan bakım ve eğitim hizmetlerinin tüm nüfus için satın alınabilir, erişilebilir ve kaliteli olması bir vatandaşlık hakkı olarak tanımlanmıştır.

Bettio and Plantenga (2004:85-113) çocuk bakım hizmetlerine yönelik yapmış oldukları çalışmalarında, ülkeleri kuşaklar arasında bakım sorumluluğunun paylaşımı açısından ele almıştır. Birçok durumda bulgular, beklentiler ile uyumlu olmaktadır: Güney Avrupa ülkeleri gibi aile bağlarının güçlü olduğu ülkelerde bakımın kuşaklar arası paylaşımı yüksekken, Kuzey Ülkeleri gibi aile bağlarının zayıf olduğu ülkelerde ise kuşaklar arası paylaşım daha düşüktür. Toplam bakıcılar içinde 50 yaş ve üzeri bakıcıların oranı açısından ülkelere bakıldığında İtalya (% 70.9) ilk sırada yer alırken bunu sırasıyla İngiltere (% 34.7), Almanya (% 34) ve Danimarka (% 22.4) takip etmektedir. Ayrıca bakımın sağlanmasında cinsiyet farkını ortaya koymak amacıyla toplam bakıcılar içinde kadınların oranı açısından ülkeler sıralanmıştır. Yine İtalya (% 77.5) ilk sırada yer alırken bunu sırasıyla Almanya (% 72.4), İngiltere (% 71.9) ve Danimarka (% 59.4) takip etmektedir. Görüleceği üzere Güney Avrupa ülkelerinde bakım hizmetlerinde cinsiyet farkı oldukça yüksekken, Kuzey ülkeleri diğer göstergelerdeki düşük düzeyleri ile uyumlu olarak daha cinsiyet eşitlikçidir. Aslında burada önemli olan ülkelerin farklı puanlanmış olmaları değil tüm Avrupa ülkelerinde ücretsiz işin kalıcı cinsiyetçi dağılımıdır. Çoğu ülke 70 ve 80 puan arasında yer almakta olup bu durum kadınların erkeklere göre bakım işlerine üç kat daha fazla zaman ayırdığını göstermektedir. Buradan şöyle bir sonuç çıkartılabilir; refah devleti düzenlemelerinin, ücretsiz bakım işinin kadınlar ve erkekler arasında eşit paylaşımını etkilemekten ziyade, bakımın kadınlar üzerindeki toplam yükünün azaltılması konusunda daha başarılı olabileceğidir (Bettio and Plantenga 2004:85-113, akt; Bütün; 2010:45-46)

Tüm bu bilgilerde belirtildiği gibi; tarih boyunca kadın erkek ayrımı, cinsiyete yüklenen roller (bakım rolü, ücretsiz ev işçiliği vb.), cinsiyete dayalı dikte edilen bilgiler, kadınların ya da LGBTİlerin ayrımcılığa uğraması gibi sorunların, sürekli karşımıza çıktığı ve günümüzde de karşımıza çıkmaya devam ettiği düşünülmektedir. Cinsiyete

dayalı yapılan ayırımı, aile, medya, resmi ve özel kuruluşlar olmak üzere toplum içerisinde birçok farklı alanda nüfuzunu hissettirmesi söz konusudur. Toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri, cinsiyet ayrımcılığı gibi konular ile ilgili yapılan araştırmaların sayısı son yıllarda artmış olsa da, bu konuda daha çok bilgiye, eğitime ihtiyaç duyulduğu düşünölmektedir. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyet konusunun hassasiyeti dikkate alınarak, yeni çalışmaların, araştırmaların yapılması gerektiğine inanılmaktadır.

2. BÖLÜM

ARAŞTIRMA BİLGİSİ

2.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Tarihsel süreç içerisinde ataerkil düşünce sistemi varlığını asırlarca sürdürmüş ve birçok toplum tarafından benimsenmiştir. Ataerkil düşüncenin izlerini sürdürdüğü toplumlarda cinsiyetçilik, kadın-erkek eşitsizliği, cinsiyet ayrımcılığı, sosyal dışlanma, ötekileştirme, namus cinayeti, kadının ücretsiz çalıştırılması, kız çocuklarının eğitim-öğretim gibi haklardan mahrum bırakılması gibi birçok sorun kendisini göstermiştir. Karakuş'a göre (2014), Türkiye'de 2002-2009 yılları arasında kadın cinayetleri %1400 artmış iken 2010 yılında 1219, 2011 yılında ise 1136 kez töre cinayeti işlenmiştir. Ayrıca, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de, namus cinayeti işleyen kişiler yaptıklarından pişman olmazken, cezaevlerinde bir kahraman olarak karşılanmaktadır. Çünkü kadının namusunu koruma görevini üstlenmek erkeklere gurur vermektedir.

Ataerkil sistemde cinsiyete yönelik biçilen roller, meydana çıkan toplumsal sorunların temel nedenini oluşturmaktadır. Literatür taramasında en temel olarak kadınlara ve erkeklere biçilen rollerin, geleneksel ve eşitlikçi roller olarak sınıflandırıldığı görülmüştür. Eşitlikçi roller; aile, mesleki, evlilik, sosyal ve eğitim yaşamında kadın ve erkeğin, ver olan sorumlulukları eşit olarak paylaşması olarak belirtilirken, geleneksel roller içerisinde kadına yüklenen roller ve erkeğe yüklenen roller ayrı ayrı tanımlanmıştır.

Türkiye'de toplumsal cinsiyet konusu ile yapılan akademik çalışmalar gün geçtikçe artmaktadır. Yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak kadınların istihdamı, kadın erkek eşitsizliği gibi önemli sorunlar üzerinde durmaktadır. Ancak toplumsal cinsiyet konusu, çocuk refahı alanında duyarlılık ile üzerinde durulması gereken bir konudur. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin var olması, çocukların var olan mevcut düzen içerisinde çeşitli dayatmalara maruz kalmasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığın kaynaklanan sorunlar, toplum içerisinde özellikle kız

çocukları olmak üzere, tüm çocukların daha savunmasız, ihmal ve istismara açık hale gelmelerine neden olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıp yargıları ilk olarak aile ve sosyal çevre aracılığı ile çocuklara öğretilmektedir. Çeşitli nedenlerden dolayı aile yanında kalamayan, koruma ve bakım altına alınan çocuklar, maalesef ki (var olan düzen içerisinde), koruma altında buldukları kuruluşlar aracılığı ile toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmektedir.

Kuruluşlarda çalışmakta olan meslek elemanlarının (psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, çocuk gelişimi uzmanları ve öğretmenler) temel amaçlarından biri; bireyin, ailenin ve toplumun ihtiyaç duyduğu konularda eğitim ve danışmanlık hizmeti vermektir. Bu nedenle çocuk ve aile ile birebir çalışmakta olan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusu ile ilgili olan görüşlerinin belirlenmesi son derece önemlidir. Yukarıda belirtilen tüm nedenlerden dolayı bu çalışmanın temel sorunsalı öncelikli olarak korunma ve bakıma ihtiyacı olan çocuklarının kaldığı kuruluşlarda çalışanlar olmak üzere; çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının, toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşleridir.

2.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın genel amacı çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşlerini öğrenmek ve mevcut hizmetleri de göz önünde bulundurarak karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik hizmet modellerinin oluşturulmasına katkı vermektir. Bu doğrultuda araştırmada bağımlı ve bağımsız değişkenler şu şekilde belirlenmiştir.

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken
* Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları ve Görüşleri	* Yaş * Cinsiyet * Medeni Hal * Meslek

Belirlenen bağımlı ve bağımsız değişkenler doğrultusunda araştırma soruları şu şekildedir:

1. Meslek elemanlarını tanıttıcı özellikler nelerdir?
2. Meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusu ile ilgili görüşleri nelerdir?
3. Meslek elemanlarının uygulamalarına toplumsal cinsiyetin etkisi ne düzeydedir?
4. Meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutumları ne düzeydedir?
5. Meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutumlarını neler etkilemektedir?

Bu düşünceler ışığında yapılan çalışmada Adana ilinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığına bağlı olarak Çocuk Refahı Alanındaki kuruluşlarda çalışan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki görüşleri değerlendirilmiştir.

2.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İnsanlık tarihi boyunca, bireyler büyüdükleri toplumlarda kendilerine dayatılan bazı rol ve sorumlulukları öğrenerek büyümüşür. Birçok toplumda çocuklar daha doğmadan, cinsiyetlerinin öğrenildiği günden itibaren, toplumsal cinsiyet dayatmaları başlamaktadır. Dayatılan bu rol ve davranışlar, bireylerin yaşamlarının her anında, verecekleri her kararda etkilidir. Eğitimlerini tamamlayıp meslek elemanı olan bireylerin de vakalar karşısındaki verecekleri kararlarda, yetiştikleri toplumun dayattığı rol ve davranış kalıplarından etkilenecek karar verdikleri düşünülmektedir.

Çalışmada Adana’da çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının tutumları toplumsal cinsiyet çerçevesinde incelenmektedir. Araştırma verilerinin sosyal çalışmacılar, psikologlar, sosyologlar, çocuk gelişim uzmanları, öğretmenler ile konuyla ilgilenen diğer kişi ve kurumlara kaynak olması hedeflenmiştir. Ayrıca araştırmanın akademik ve sosyal politika geliştirme çalışmalarına katkı vermesi amaçlanmıştır.

2.4. TANIMLAR

Meslek Elemanı: Adana ilinde çocuk refahı alanında çalışmakta olan sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimci, sosyolog ve öğretmenleri ifade etmektedir.

Grup Sorumlusu: Adana ilinde koruma ve bakım altında bulunan çocukların kaldığı evlerde görev yapan öğretmenlerdir.

Bakım Elemanı: Adana ilinde koruma ve bakım altında bulunan çocukların kaldığı evlerde görev yapmakta olan, çocukların yeme-içme, evdeki tertip düzeni sağlayan kişilerdir.

Toplumsal Cinsiyet Tutumları: Adana ilinde görev yapan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusunda sergilediği davranıştır.

Toplumsal Cinsiyet Konusundaki Görüşleri: Adana ilinde görev yapan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusunda sahip olduğu düşüncedir.

2.5. SINIRLILIKLAR

Araştırmanın Temmuz 2015 - Mart 2017 tarihleri arasında tamamlanması planlanmıştır. Araştırmanın tüm giderleri araştırmacı tarafından karşılanmıştır. Araştırma süreci içinde konuyla ilgili daha kapsamlı sonuçlara ulaşılabilmesi için bu çalışmanın Türkiye’de çocuk refahı alanında çalışan tüm meslek elemanlarına uygulanması gerekmektedir. Zaman darlığı ve maddi sınırlılıklardan dolayı araştırma sadece Adana ili ile

sınırlandırılmıştır. Veri toplama süreci içinde yıllık izin ya da doğum izninde olmaları nedeni ile bazı meslek elemanlarına erişilememiştir. Araştırmamı yaparken meslek elemanlarının seçtiğim konu nedeni ile beni eleştirmesi, araştırmaya katılmak istememesi, soruları çok fazla cinsel içerikli bulmaları araştırmada yaşadığım bir başka sınırlılıktır.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu çalışma, çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşlerini belirlemeye yönelik olarak yapılmıştır. Araştırma örneklemini oluşturan meslek elemanlarının çalıştıkları kuruluşların belirlenmesi için Adana ilinde bulunan çocuk refahı ile ilgili kuruluşlar ziyaret edilmiştir. Yapılan ön çalışma sonrasında Adana ilinde çocuk refahı alanında çalışan 105 meslek elemanı olduğu tespit edilmiştir.

3.1 ARAŞTIRMANIN MODELİ

Adana ilinde çocuk refahı alanında çalışmakta olan meslek elemanlarının tutumları ve görüşlerinin öğrenilmesinin amaçlandığı bu çalışmada, bu alanda çalışan tüm meslek elemanlarına ulaşılmak istendiğinden çalışmada nicel yöntem tercih edilmiş ve örneklem tamsayım olarak yapılmıştır.

Nicel araştırma, sayısal verilere ulaşmayı ve genelleme yapmayı olanaklı kılmaktadır. Nicel araştırmalar, elde edilen bulguların sayısal değerlerle ifade edilmesi ve ölçülebilmesidir (Karasar, 2004:77). Araştırmada nicel araştırma yöntemi ile beraber var olan bir durumu tüm açıklığı ile betimlemeye çalışan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2004:77). Tarama modelinin ise bir türü olan ve çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak için evrenin tamamını ya da ondan alınacak bir örneklem üzerinde araştırma yapmayı olanaklı kılan genel tarama modeli kullanılmıştır. Bu doğrultuda, çalışmada, güvenilirlik çalışması Zeyneloğlu (2008) tarafından yapılmış olan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu kullanılmıştır.

İncelenen konu bakımından, araştırmada nitel yöntem ve derinlemesine görüşme tekniği kullanılmasının uygun olduğu düşünülmektedir. Ancak; literatürde, bu konuda bir araştırmaya rastlanmaması nedeniyle ilk olarak konu hakkında betimsel bir çalışmanın yapılması uygun görülmüştür. Adana ilinde çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının görüşlerinin yanı sıra tutumlarının da öğrenilmek istenmesi ve nicel araştırma yöntemi ile daha çok sayıda meslek elemanına ulaşılabileceğinin düşünülmesinden dolayı, araştırmada nicel yöntem tercih edilmiştir.

3.2. ÇALIŞMA EVRENİ

Araştırmanın evreni Türkiye’de çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanları iken örneklem tamsayım modeli ile oluşturulmuştur. Adana ilinde çocuk refahı alanında çalışan 9 çocuk gelişimi uzmanı, 12 sosyolog, 24 psikolog, 29 sosyal çalışmacı ve 31 öğretmen olmak üzere toplam 105 meslek elemanı araştırmanın örneklemine oluşturmuştur. Meslek elemanlarının çalıştıkları bakanlıklara göre dağılımı şu şekildedir:

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı	Adalet Bakanlığı
15 Psikolog	5 Psikolog	4 Psikolog
17 Sosyal Çalışmacı	6 Sosyal Çalışmacı	6 Sosyal Çalışmacı
31 Öğretmen	0 Öğretmen	0 Öğretmen
9 Çocuk Gelişimi Uzmanı	0 Çocuk Gelişimi Uzmanı	0 Çocuk Gelişimi Uzmanı
12 Sosyolog	0 Sosyolog	0 Sosyolog

Adana ili, büyükşehir olması itibarı ile çocuk refahı alanında yoğun çalışmaların yürütüldüğü bir şehirdir. Ayrıca araştırma öncesinde yapılan gözlemlerde şehrin, diğer şehirler ve bölgelere ulaşımında bir geçiş noktası konumunda olduğu, şehirdeki Üniversite Hastanesinin ve Çocuk Psikiyatrinin yoğun olarak çalışması gibi nedenlerle Adana çevresinde bulunan illerden de çocukların geldiği ve Adana’da bulunan kuruluşlarda kalması nedeniyle şehirdeki kuruluşlara giren ve kuruluşlardan ayrılan çocuk sirkülasyonunun çok fazla olduğu görülmüştür. Bu nedenle çalışmanın Adana ilinde yapılmasına karar verilmiştir.

Yapılan ön çalışmada Adana ilinde bulunan yatılı çocuk kuruluşları ziyaret edilmiş ve 2015 yılında kuruluşa girişi ve ayrılışı yapılan çocuk sayıları belirlenmiştir. Bu çalışma sonrasında Adana Seyhan Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğüne girişi ve ayrılışı yapılan toplam çocuk sayısının 128, Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğüne girişi ve ayrılışı yapılan çocuk sayısının 32, Sevgi Evleri Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu Müdürlüğüne girişi yapılan çocuk sayısının 333, ayrılışı yapılan çocuk sayısının ise 342 olmak üzere toplam 675 olduğu görülmüştür.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çocuk Refahı Alanında Çalışan Meslek Elemanlarının Toplumsal Cinsiyet Konusundaki Tutum ve Görüşlerinin incelendiği bu araştırmanın veri toplama araçları iki başlık altında toplanmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

Zeyneloğlu tarafından 2008 yılında geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)” (Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı 0.92) araştırmanın veri toplama araçlarından biridir. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinde meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıp yargıları ile ilgili olan düşüncelerini öğrenmeye yönelik sorular mevcuttur. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği 38 sorudan oluşmaktadır. Sorular ‘Tamamen Katılıyorum’, ‘Katılıyorum’, ‘Kararsızım ve ‘Katılmıyorum’, ‘Tamamen Katılmıyorum’ şeklinde cevap seçeneklerine sahiptir. Her soru için bunlardan bir tanesi, anketi dolduran tarafından işaretlenir. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket formunda ise, katılımcıların, demografik özelliklerine ve çocuk refahı alanında toplumsal cinsiyet konusu ile ilgili düşüncelerini öğrenmeye yönelik 33 soru bulunmaktadır. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğindeki her madde için cevap seçenekleri üç sınıfta toplanmıştır. Seçenekler ve aldıkları puanlar şu şekildedir;

<u>Seçenekler</u>	<u>Puan</u>
Tamamen Katılmıyorum	1
Katılmıyorum	2
Kararsızım	3
Katılıyorum	4
Tamamen Katılıyorum	5

Ölçekten alınan en yüksek değer meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeğinin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı 38 madde için “0.92” olarak bulunmuştur. Bu sonuç, ölçek maddelerinin birbiriyle yüksek iç tutarlılığa ve yüksek güvenirliliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği, 2008 yılında Zeyneloğlu tarafından geliştirilmiştir. Toplam 38 maddeden oluşan Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği 1-5 arası puanlanmaktadır. Meslek elemanlarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeğinden alabilecekleri en yüksek puan 190, en düşük puan ise 38’dir. Yani ölçekte alınan puan ortalamaları 95 ve üzeri ise örneklemimiz toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahiptir. Eğer puan ortalamamız 95’in altında ise örneklemimiz geleneksel tutuma sahiptir.

Araştırmacı Tarafından Hazırlanan Anket

Araştırmanın diğer veri toplama aracı ise araştırmacı tarafından hazırlanan anket formudur. Söz konusu anket formunda araştırmaya katılan meslek elemanlarının demografik özelliklerine yönelik sorular ve meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki görüşleri hakkında sorular mevcuttur.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma için gerekli verilerin toplanabilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan gerekli izinler alındıktan sonra Adana ilinde çocuk refahı alanı ile ilgili olan kuruluşlar belirlenmiş ve kuruluşlarda görev yapmakta olan meslek elemanları ile görüşmeler yapılarak gönüllük temelinde aydınlatılmış onam formu dağıtılmıştır. Araştırmaya katılmak isteyen meslek elemanlarına araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği dağıtılmış olup, her meslek elemanına ölçekleri doldurması için eşit süre temin edilmiştir.

Verilerin toplanması sırasında 3 öğretmen ve 1 sosyal çalışmacı var olan ölçekteki soruları ve araştırmacı tarafından hazırlanan soruları çok fazla cinsel içerikli bulduğu için çözmek istememiştir. Ayrıca çocuk refahı alanında çalışan bazı meslek elemanları ‘Bakanlık içerisinde özlük haklarımız ile bir sürü sorun varken neden bu konuyu seçtin?’ gibi cümleler kullanarak araştırmaya katılmak istememiş ya da soruların büyük çoğunluğunu boş bıraktığı görülmüştür. Aynı şekilde bazı meslek elemanlarının ölçek ve anketi doldururken kendi kendilerine söyledikleri ‘böyle soru mu olur, bu çok özel’ gibi söylemler kullandıklarına şahit olunmuştur.

3.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Meslek elemanlarına dağıtılan anket ve ölçekler tamamlandıktan sonra, incelenip düzenlenmiş ve bilgisayara aktarılmaya hazır hale getirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS programından yararlanılarak bilgisayar ortamında işlenerek çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Veri toplama araçları ile toplanan veriler SPSS 20 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bağımsız değişkende bulunan verilerin çok sayıda olmasından dolayı Anova Testi (Varyans Analizi) uygulanmıştır. Anova Testi (Varyans Analizi); bağımsız değişkenlerin kendi aralarında nasıl etkileşime girdiklerini ve bu etkileşimlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerini analiz etmek için kullanılır.

İki grubun karşılaştırmasında t testi uygulanmıştır. T testi,

- İncelenen bir değişken açısından bir gruba ait ortalama değerin önceden belirlenen değerden farklı olup olmadığını,

- İncelenen bir değişken açısından bağımsız iki grup arasında fark olup olmadığını,

-İncelenen bir değişken açısından herhangi bir grubun farklı koşullar altındaki tepkilerinde farklılığın olup olmadığını incelenmesine yönelik hipotezleri test etmeye yönelik olarak geliştirilmiş bir analiz yöntemidir (Tonta, 2016)

H.Ü Etik Kurulu Başkanlığı'na başvurularak araştırmanın uygulanabilmesi için etik kurul izni alınmıştır. Araştırmanın veri toplama formları (anket formu ve TCRTÖ) uygulanmadan önce meslek elemanlarından sözel ve yazılı onam alınmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Çocuk refahı alanında çalışmakta olan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşlerini inceleyen araştırmada; Zeyneloğlu (2008) tarafından üretilen Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır. Ankette katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve toplumsal cinsiyet konusuna ilişkin düşünceleri ile ilgili sorular bulunmaktadır. Ölçek ve anketlerin doldurulmasının ardından SPSS programında işlenen bulgular; demografik özelliklere, meslek gruplarına ve toplumsal cinsiyet konusuna göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen demografik bulgular; yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, meslek, evlenme yaşı, aile tipi, ebeveynlerin eğitim durumu ve ebeveynlerin mesleklerine göre sınıflandırılırken; toplumsal cinsiyet konusu ile ilgili bulgular ise; çocukların kuruluş bakımına alınmasında cinsiyetlerinin önemine, kuruluşlarda çalışan meslek elemanlarının cinsiyeti ile çocukların cinsiyetleri arasındaki öneme, tek ebeveynli ailelerin evlat edinme ya da koruyucu aile hizmetinden yararlanma durumlarına, kadın-erkek rollerinin olup olmaması durumuna, çocuğa uygulanacak hizmet modelinde cinsiyetin önemine, LGBTİ bireylerin toplumda ve kuruluşlardaki varlığına, meslek elemanlarının LGBTİ iş arkadaşı ya da LGBTİ müracaatçılar ile çalışma duruma göre sınıflandırılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Adana ilinde çocuk refahı alanında çalışmakta olan 9 çocuk gelişimi uzmanı, 12 sosyolog, 24 psikolog, 29 sosyal çalışmacı ve 31 öğretmen olmak üzere toplam 105 kişi oluşturmaktadır.

4.1. MESLEK ELEMANLARINI TANITICI BULGULAR (DEMOGRAFIK ÖZELLİKLER)

Bu bulgular Adana ilinde araştırmaya katılmış olan meslek elemanlarının yaşları, cinsiyetleri, medeni durumları, aile yapıları, ailelerinin eğitim ve meslek durumları gibi tanıtıcı nitelik taşıyan ve onlar hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan bilgilerdir.

Tablo 1. Meslek Elemanlarının Cinsiyetleri

	Sayı (n)	%
Kadın	59	56,2
Erkek	46	43,8

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının % 56,2 sini kadınlar , %43,8 'ini erkekler oluşturmaktadır. Adana ilinde çocuk refahı alanında çalışan kadın meslek elemanlarının daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 2. Meslek Elemanlarının Yaşları

Yaş	Sayı (n)	%
25-34	71	67,6
35-44	25	23,8
45+	9	8,6

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %67,6'lık bir oranının 25-34 yaş arasında olduğu görülmektedir. Bu yaş grubunu %23,8 oranı ile 35-44 yaş arası meslek elemanları izlemektedir. 45 yaşından büyük olan meslek elemanı sayısının (9) var olan oranlar içindeki yeri %8,6'dır.

Tablo 3. Meslek Elemanlarının Öğrenim Durumları

Öğrenim Durumu	Sayı (n)	%
Lisans	91	86,7
Yüksek Lisans	14	13,3
Doktora	0	0

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %86,7'lik bölümünün lisans mezunu olduğu, %13,3'lük bir kısmının yüksek lisans mezunu olduğu ve doktora yapmış meslek elemanının bulunmadığı görülmüştür.

Tablo.4. Meslek Elemanlarının Branşları

Meslek	Sayı (n)	%
Sosyal Çalışmacı	29	27,6
Psikolog	24	22,9
Çocuk Gelişimci	9	8,6
Sosyolog	12	11,4
Öğretmen	31	29,5

Araştırmaya katılan meslek elemanları içinde, çocuk refahı alanında en fazla çalışanların öğretmen (%29,5), sosyal çalışmacı (%27,6) ve psikolog (%22,9) olduğu görülmüştür. Alanda çalışan sosyologların oranı %11,4 iken çocuk gelişimi uzmanları(%8,6) alanda en az varlık gösteren meslek olmuştur.

Tablo 5. Evli Olan Meslek Elemanlarının Evlenme Yaşı

Evlenme Yaşı	Sayı (n)	%
17-23 Yaş	8	7,6
24-28 Yaş	44	41,9
28 den büyük	15	14,3

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının % 41,9 'u 24-28 yaş aralığında evlenmiştir. Bu sırayı 28 yaşından sonra evlenen (%14,3) meslek elemanları takip ederken, 17-23 yaş arasında evlenen meslek elemanlarının oranının %7,6 olduğu saptanmıştır.

Tablo 6. Meslek Elemanlarının Aile Yapısı

Aile Tipi	Sayı (n)	%
Geniş	14	13,3
Çekirdek	85	81
Parçalanmış	6	5,7

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %81'inin çekirdek aile yapısına sahip olduğu, % 13,3 ünün geniş aileye sahip olduğu ve %5,7 sinin de ölüm, boşanma gibi çeşitli nedenlerden dolayı parçalanmış aileye sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 7. Meslek Elemanlarının Anne ve Babalarının Eğitim Durumu

Annelerinin Öğrenim	Sayı (n)	%
Okur Yazar Değil	21	20
İlköğretim Mezunu	57	54,3
Lise Mezunu	21	20
Üniversite Mezunu	6	5,7

Babalarının Öğrenim	Sayı (n)	%
Okur Yazar Değil	10	9,5
İlköğretim Mezunu	60	57,1
Lise Mezunu	25	23,8
Üniversite Mezunu	10	9,5

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının hem annelerinin (%54,7) hem de babalarının (57,1) ağırlıklı olarak ilköğretim mezunu oldukları görülmektedir. Annelerin %20 sinin okuma yazma bilmediği ve %20 sinin lise mezunu olduğu görülmekte olup babaların

%9,5 inin okuma yazma bilmediği ve %23,8 inin lise mezunu olduğu görülmektedir. Üniversite mezunu olan annelerin (%5,7) ve babaların (%9,5) sayısının az olduğu görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular, erkeklerin daha fazla eğitilmiş, kadınların ise daha az eğitilmiş olduğu göstermektedir. Yıllar boyunca kadınların okula gitmesine izin verilmemiş ve kadınlar eğitim konusunda erkeklerden daha geri plana atılmıştır. Bu durum bu araştırmada da kendisini göstermektedir. Kadın ve erkeğin, eşit koşullarda eğitim hakkından faydalanmaması doğrudan toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgilidir.

Tablo 8. Meslek Elemanlarının Anne ve Babalarının Mesleği

Annelerinin Mesleği	Sayı (n)	%
Ev Hanımı	85	81
Memur	4	3,8
İşçi	2	1,9
Emekli	12	11,4
Diğer	2	1,9

Babalarının Mesleği	Sayı (n)	%
Memur	9	8,6
İşçi	20	19
Emekli	55	52,4
Diğer	21	20

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının babaların %52,4'ünün emekli ve annelerinin %81 gibi büyük bir bölümünün ev hanımı olduğu görülmektedir. Bu tabloya göre araştırmaya katılan meslek elemanlarının annelerinin; ev hanımı olduğu yani ücretsiz olarak ev işi yaptığı görülmektedir. Kadınların %12 sinin emekli olduğu, %4 ünün

memur olduğu görülmektedir. Erkeklerin ise %19 unun işçi olarak çalıştığı ve %9 unun memur olduğu saptanmıştır.

4.2. MESLEK ELEMANLARININ UYGULAMALARINDA TOPLUMSAL CINSİYETLE İLGİLİ BULGULAR

Tablo 9. Meslek Elemanlarının Kadınların İstihdamına Bakışı

Kadınların Çalışması Konusunda Ne Düşünüyorsunuz?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Kadınlar ev hanımıdır, çalışmamalıdır.	3,4%				3,2%	1,9%
Kadınlar, doğum yapana kadar çalışmalıdır, doğumdan sonra çocuk bakımını üstlenmelidir.	10,3%	4,2%		16,7%	12,9%	9,6%
Hem kadın hem erkek her koşulda çalışır	86,2%	95,8%	100,0%	83,3%	83,9%	88,5%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %83,9'u, kadınların ve erkeklerin her koşulda çalışması gerektiğini düşünmektedir. Meslek elemanlarının %9,6'sı kadınların doğum yaptıktan sonra çalışmaması gerektiğini düşünmekte, % 1,9'u kadınların ev hanımı olması gerektiğini ve hiç çalışmaması gerektiğini düşünmektedir. Çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının branşları bazında en çok verdikleri cevap dikkate alındığında ise; sosyal çalışmacıların %86,2'sinin, psikologların %95'inin, çocuk gelişimi uzmanlarının %100'ünün, sosyologların %83,3'ünün ve öğretmenlerin %83,9'unun 'kadınların ve erkeklerin her koşulda çalışması gerektiği' cevabını verdikleri görülmektedir.

Tablo 10. Kuruluş Bakımına Alınmada Cinsiyetin Önemi

Kuruluş Bakımına Alınmada Cinsiyet Önemli Midir?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	-	8,3%	-	8,3%	12,9%	6,7%
Hayır	96,6%	91,7%	100,0%	83,3%	74,2%	87,6%
Kararsızım	3,4%	-	-	8,3%	12,9%	5,7%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %87,6'sı cinsiyetin önemli olmadığını düşünürken, %6,7'si cinsiyetin önemli olduğunu düşünmektedir. Bu soruya cevap veren sosyal çalışmacıların %96,6'sı, psikologların %91,7'si, çocuk gelişim uzmanlarının %100'ü, sosyologların %83,3'ü ve öğretmenlerin %74,2'si kuruluş bakımına alınmada cinsiyetin önemli olmadığını düşünmektedir. Bu doğrultuda meslek elemanlarının büyük bir oranının (%87,6), çocukların yuvaya alınma konusunda cinsiyetin önemli olmadığı düşüncesinde olduğu, yani eşitlikçi bir tutuma sahip olduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 11. Meslek Elemanlarının Aile Tanımlaması

Aileyi Nasıl Tanımlarsınız?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Anne, baba ve çocuktan oluşur	55,2%	79,2%	77,8%	58,3%	64,5%	65,7%
İki kadın (erkek) Aile kurabilir	13,8%	8,3%	0,0%	8,3%	9,7%	9,5%
Tek Ebeveynli Aile Olabilir	31,0%	12,5%	22,2%	33,3%	25,8%	24,8%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %65,7'si ailenin anne, baba ve çocuktan oluşması gerektiğini savunurken %9,5'i iki kadın ya da iki erkekten oluşan aile kurulabileceğini düşünmektedir. Katılımcıların %24,8'i ise tek ebeveynli aile de olabileceğini savunmaktadır. Meslek elemanlarının verdikleri cevaplar branş bazında dikkate alınırsa sosyal çalışmacıların %55,2'si, psikologların %79,2'si, çocuk gelişimi uzmanlarının %77,8'i, sosyologların %58,3'ü ve öğretmenlerin %64,5'i ailenin anne baba ve çocuktan oluşması gerektiğini savunmuştur. Meslek elemanlarının; anne, baba ve çocuktan oluşan çekirdek aile yapısına önem verdikleri, bu doğrultuda heteroseksist bir düşünceye sahip oldukları düşünülmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet konusu ile doğrudan ilgilidir.

Tablo 12. Kuruluşlarda Odaların Cinsiyete Göre Düzenlenmesi

0-6 Yaş Grubu Çocukların Kaldığı Kuruluşlarda Odalar/Evler Cinsiyete Göre Mi Düzenlenmelidir?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	62,1%	54,2%	66,7%	58,3%	71,0%	62,9%
Hayır	34,5%	45,8%	33,3%	33,3%	25,8%	34,3%
Kararsızım	3,4%			8,3%	3,2%	2,9%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %62,9'u 0-6 yaş grubu çocukların kalmakta olduğu yuvalarda, odaların cinsiyete göre düzenlenmesinin daha uygun olduğunu düşünmektedir. Sosyal çalışmacıların %62,1'i, psikologların %54,2 si çocuk gelişim uzmanlarının %66,7'si, sosyologların %58,3'ü ve öğretmenlerin %71'i 'yuvalarda odalar cinsiyete göre düzenlenmelidir' cevabını vermiştir. Çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının %62,9'u, 0-6 yaş grubunda aynı cinsiyette olan çocukların aynı odada/evde kalması gerektiğini, %34,5'i de farklı cinsiyetten çocukların kaldıkları evlerin ayrı olması gerektiği düşünmektedir. Henüz küçük yaştan itibaren çocukların yaşam alanlarının cinsiyetlere göre ayrıştığı görülmektedir. Bu durum çocukların

gelişimini, eğitimini etkilemekte olup, küçük yaştan itibaren kadın ve erkeklerin ayrıştırılması gerektiği fikrini çocuklara aşılacaktır.

Tablo 13. Kız Çocuklarının Koruma ve Bakım Altında Oldukları Yurtlarda Çalışan Meslek Elemanının Cinsiyeti

Kız çocuklarının kaldıkları yurtlarda Kadın Meslek Elemanı Çalışmalıdır?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	24,1%	37,5%	33,3%	50,0%	48,4%	38,1%
Hayır	69,0%	62,5%	66,7%	50,0%	48,4%	59,0%
Kararsızım	6,9%				3,2%	2,9%

Araştırmaya katılan sosyal çalışmacıların %24,1'i, psikologların %37,5'i, çocuk gelişim uzmanlarının %33,3'ü, sosyologların %50'si ve öğretmen olarak görev yapanların %48,4'ü olmak üzere toplam meslek elemanlarının % 38,1'i kız çocuklarının koruma ve bakım altında olduğu kuruluşlarda çalışan meslek elemanlarının cinsiyetinin kadın olması gerektiğini düşünmektedir. Meslek elemanlarının %59'u da kuruluşlarda çalışan meslek elemanlarının cinsiyetinin önemli olmadığını belirtmiştir. Var olan tablo göz önünde bulundurulduğunda çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarından sosyologların ve öğretmenlerin yarısının, kız çocukları ile kadın meslek elemanı çalışması gerektiği düşüncesinde olduğu görülmüştür. Bu bağlamda araştırmaya katılan meslek elemanların ağırlıklı oranının (%59) kuruluşlarda koruma altında kalan çocukların cinsiyeti ile çalışan meslek elemanlarının cinsiyetinin önemsiz olduğunu düşündüğü görülmektedir. Ancak meslek elemanlarının %38,1'inin, çocukların cinsiyeti ile meslek elemanlarının cinsiyeti arasındaki ilişkiyi önemli bulması azımsanmayacak bir durumdur.

Özellikle alanda çalışan öğretmenlerin ve sosyologların yarısının bu konuda cinsiyete önem verdikleri görülmektedir. Verilecek olan hizmetin çocukların cinsiyetine göre ayrışması gerektiği, çocuklarla çalışacak olan meslek elemanlarının, çocukların

cinsiyetine göre belirlenmesi düşüncesi, toplumsal cinsiyet konusu ile ilgili olan bir durumdur. İnsan hayatına dokunan sosyal hizmet, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik gibi mesleklerin, herhangi bir cinsiyet ayrımı gözetmeksizin profesyonel bir şekilde çalışmalarını sürdürmelerinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Yapılan bu araştırmada meslek elemanlarının üçte biri, çocukların koruma ve bakım altında olduğu kuruluşlarda kalan kız çocukları ile kadın meslek elemanlarının çalışması gerektiğini ifade etmiştir. Bu durumun ataerkil düzende kadına dayatılan bakım rolü kavramı ilgili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 14. Çiftlerde Velayet Durumu

Velayet doğrudan anneye mi verilmelidir?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	41,4%	45,8%	44,4%	50,0%	38,7%	42,9%
Hayır	58,6%	41,7%	44,4%	41,7%	51,6%	49,5%
Kararsızım		12,5%	11,1%	8,3%	9,7%	7,6%

Boşanma davalarından sonra çocukların velayetinin kime verileceği tartışılan bir konudur ve konu ile ilgili Aile Mahkemelerinde görev yapmakta olan meslek elemanları gerekli görüşmeleri yaparak çocuk hakkında uygun gördükleri kararları verirler. Bu çalışmada çocuk refahı alanında çalışmakta olan meslek elemanlarına velayet durumunda anne öncelikli midir şeklinde sorulmuştur. Bu soruya psikologlar % 45,8 çoğunlukla evet derken sosyal çalışmacılar %58,1 çoğunlukla hayır cevabını vermiştir. Çocuk gelişimcilerin %44'ü evet %44'ü hayır cevabını verirken sosyologların %50'si evet cevabını vermiştir. Öğretmenler %51,6 çoğunlukla velayet davalarında annelerin öncelikli olmadığını belirtmiştir. Genel olarak verilen cevaplarda ise katılımcıların %42,9'u velayet durumunda annelerin öncelikli olması gerektiğini düşünürken %49,5'i annelerin öncelikli olmadığını düşünmektedir.

Toplumun süregelen yargılarına göre kadının yeri evde olmak ve çocuklarını büyütmektir. Bu durum kadının görevidir. Bu nedenle boşanma sonrasında çocuğun

velayetinin kadına verilmesi gerekmektedir. Meslek elemanlarının %42,9 gibi azımsanmayacak oranının bu doğrultuda düşünmesi, herhangi bir ek seçenek düşünmeden çocuğun velayeti anneye verilmelidir' şeklinde düşünmektedirler. Meslek elemanlarının bu doğrultuda düşünmesinin; toplumsal cinsiyet çerçevesinde kadınlara yüklemiş olan çocuk doğurmak, yetiştirmek, hastalarla ilgilenmek gibi 'kadının bakım rolü' kavramından oluşabileceği düşünülmektedir.

Tablo 15. Yalnız yaşayan Bireyin Evlat Edinme ya da Koruyucu Aile Hizmetinden Faydalanması

Evlat Edinme- Koruyucu Aile Hizmetinden Tek Yaşayan Birey Faydalanmalı Mıdır?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	69,0%	87,5%	55,6%	66,7%	61,3%	69,5%
Hayır	20,7%	12,5%	22,2%	25,0%	29,0%	21,9%
Kararsızım	10,3%		22,2%	8,3%	9,7%	8,6%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %69,5'i koruyucu aile ve evlat edinme hizmetinden yalnız yaşayan bireylerin de faydalanabileceğini düşünürken %21,9'u tek ebeveynli ailelerin koruyucu aile ya da evlat edinme hizmetinden faydalanmaması gerektiğini düşünmektedir. Tek yaşayan bireylerin evlat edinme ya da koruyucu aile hizmetinden faydalanması durumuna sosyal çalışmacıların %69'u evet faydalanabilir, %20,7'si hayır faydalanamaz derken; psikologların %87,5'i evet faydalanabilir, %12,5'i hayır faydalanamaz; çocuk gelişimi uzmanlarının %55,6'sı evet faydalanabilir, %22,2'si hayır faydalanamaz; sosyologların %66,7'si, evet faydalanabilir, %25'i hayır faydalanamaz ve öğretmenlerin %61,3'ü evet faydalanabilir, %29'u hayır faydalanamaz cevabını vermiştir. Genel duruma bakıldığında araştırmaya katılan meslek elemanlarının yalnız yaşayan bireylere yönelik ayrımcı bir tutum sergilemedikleri düşünülmektedir. Koruyucu aile olmak ya da evlat edinmek, aile kurma yolunda atılan bir adımdır.

Ataerkil yapıda ailenin; anne, baba ve çocuktan oluşması gerektiği düşüncesi hakimdir. Var olan tabloda yalnız yaşayan bireylerin koruyucu aile olarak ya da evlat edinerek aile kurmasının, meslek elemanları tarafından hoş görülmesinin; yıllar içinde alınan eğitim ve yaşanan gelişimlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 16. Toplum İçinde Var Olan Kadın Erkek Rollerini Konusunda Görüşler

Toplum İçinde Kadın Erkek Rollerini Var Mıdır?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	62,1%	50,0%	66,7%	83,3%	74,2%	65,7%
Hayır	31,0%	33,3%	22,2%	16,7%	16,1%	24,8%
Kararsızım	6,9%	16,7%	11,1%		9,7%	9,5%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarından; sosyal çalışmacıların %62,1'i, psikologların %50'si, çocuk gelişim uzmanlarının %66,7'si, sosyologların %83,3'ü ve öğretmenlerin %74,2'si olmak üzere; meslek elemanlarının %65,7'si, toplum içinde kadın-erkek rollerinin olduğunu söylerken %24,8'i toplum içinde kadın erkek rolleri olmadığını belirtmektedir. Var olan bu tablo incelendiğinde; araştırmaya katılan meslek elemanlarının %65,7'sinin, toplumsal cinsiyet kalıplarının beraberinde getirdiği kadın erkek rolleri konusunda bilgi sahibi olduğu görülmektedir.

Tablo 17. Çocuğa Uygulanacak Hizmet Modelini Belirlemede Cinsiyetin Önemi

Çocuğa Uygulanacak Hizmet Modelini Belirlemede Cinsiyet Önemli Midir?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	27,6%	37,5%	11,1%	41,7%	41,9%	34,3%
Hayır	62,1%	58,3%	88,9%	58,3%	51,6%	60,0%
Kararsızım	10,3%	4,2%			6,5%	5,7%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %34,3'ü çocuklara uygulanacak hizmet modelinde çocuğun cinsiyetinin önemli olduğunu, çocuğun cinsiyetine göre hizmet modeli uygulanacağını kabul ederken %60'ı cinsiyetin önemli olmadığını belirtmiştir. Bu soruya sosyal çalışmacıların %27,6'sı, psikologların %37,5'si, çocuk gelişimi uzmanlarının %11,1'i, sosyologların %41,7'si ve öğretmenlerin %41,9'u cinsiyetin önemli olduğunu düşünmektedir.

Tablo 18. Meslek Elemanlarının Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Ders Alma Durumları

Üniversitede toplumsal cinsiyet konusunda ders aldınız mı?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	65,5%	75,0%	55,6%	66,7%	54,8%	63,8%
Hayır	34,5%	25,0%	44,4%	33,3%	45,2%	36,2%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarından %63,8'i üniversitede toplumsal cinsiyet konusunda ders aldığını belirtirken %36,2'si ders almadığını belirtmiştir. Bu soruya cevap veren sosyal çalışmacıların %65'i, psikologların %75'i, çocuk gelişimi uzmanlarının %55,6'sı, sosyologların %66,7'si ve öğretmenlerin %54,8'i ders aldığını belirtmiştir. Bu araştırmada Adana ilinde çocuk refahı alanında çalışan çocuk gelişimi uzmanlarının ve öğretmenlerin yaklaşık % 45'i toplumsal cinsiyet konusunda eğitim

almadıklarını ifade etmiştir. Toplumsal cinsiyet konusunun yaşamın her yerinde varlığını hissettiren bir konu olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle meslek elemanlarının %36,2'sinin üniversitede bu konuda eğitim almadığını ifade etmesinin önemli ve üzerinde durulması gereken bir konudur. Öyle ki bu mesleklerin insana dokunan, insan ile çalışan meslekler olması itibarı ile herhangi bir ayrımcı tutum, söylem veya davranış sergilememesi gerektiği ve bu doğrultuda bilgi seviyelerinin yüksek olmasının gerektiği düşünülmektedir.

Meslek elemanlarının söz konusu cevapları üzerine Hacettepe Üniversitesinin psikoloji, sosyal hizmet, öğretmenlik, çocuk gelişimi ve sosyoloji lisans müfredatı incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda toplumsal cinsiyet konusunun psikoloji bölümünde zorunlu ders olarak verildiği, sosyal hizmet bölümünde seçmeli olarak verildiği, sınıf öğretmenliği zorunlu ya da seçmeli olarak verilmediği, sosyoloji bölümünde 2013 yılından itibaren zorunlu olarak verildiği görülmüştür (Hacettepe Üniversitesi Ders Kataloğu, 2017). Ancak Toplumsal Cinsiyet Eylem Planının hedef ve stratejilerinde fakülte ve yüksekokul müfredatında toplumsal cinsiyet konusunun yer almasının gerektiği belirtilmiştir (2008:57).

Tablo 19. Toplumda ve Kuruluşlarda LGBTİlerin Varlığı

Toplumda ve Kuruluşlarda LGBTİlerin Varlığı Sizi rahatsız eder mi?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	17,2%		22,2%	25,0%	48,4%	23,8%
Hayır	75,9%	100,0%	66,7%	75,0%	38,7%	69,5%
Kararsızım	6,9%		11,1%		12,9%	6,7%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarından %69,5'i kuruluşlarda ve toplum içinde LGBTİleri gördüklerinde rahatsız olmayacaklarını belirtirken, %23,8'i rahatsız olacağını belirtmişlerdir. Soruya cevap verenlerin %6,7'si ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan meslek elemanlarından sosyal çalışmacıların %75,9'u,

psikologların %100'ü, çocuk gelişimi uzmanlarının %66,7'si, sosyologların %75'i ve öğretmenlerin %38,7'si toplumda ve kuruluşlarda olan LGBTİlerden rahatsız olmayacaklarını belirtmişlerdir. Çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarından öğretmenlerin %48,4'ünün LGBTİleri kuruluşlarda görmek istemedikleri dikkat çeken bir ayrıntıdır. Çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının büyük bir oranının cinsiyet ayrımcılığı yapmadan, toplum içinde ya da kuruluşlarda bulunan LGBTİleri kabul ettiği görülürken, alanda çalışan öğretmenlerin toplumda ya da kuruluşlarda LGBTİ görünce rahatsız olduklarını ifade etmeleri, öğretmenlerin heteroseksist bir tutum sergilediklerini düşündürmektedir. Ayrıca psikologların % 100'ünün LGBTİleri toplum içinde ve kuruluşlarda görmek istediğini belirtmeleri, çocuk refahı alanında çalışmakta olan psikologların eşitlikçi, LGBTİleri dışlamayan bir davranış sergilediklerini düşündürmektedir. Var olan tablo, aynı alanda çalışmakta olan meslek elemanlarının bakış açısının, sahip oldukları mesleklere göre değiştiğini düşündürmektedir.

Tablo 20. LGBTİ Çocukların Varlığı

LGBTİ Çocuk Var Mıdır?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	69,0%	70,8%	66,7%	66,7%	66,7%	68,3%
Hayır	10,3%	16,7%	22,2%		16,7%	13,5%
Kararsızım	20,7%	12,5%	11,1%	33,3%	16,7%	18,3%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarından % 68,3'ü LGBTİ çocukların varlığını kabul ederken %13,5'i LGBTİ çocukların olmadığını düşünmektedir. Araştırmaya katılan sosyal çalışmacıların %69'u, psikologların %70,8'i, çocuk gelişimi uzmanların %66,7'si ve sosyologların %66,7'si LGBTİ çocukların varlığını kabul etmektedir. Söz konusu tablo meslek elemanlarının çoğunluğunun, LGBTİ çocukların varlığı konusunda bilgi sahibi olduğu göstermektedir. Bu bağlamda meslek elemanlarının; LGBTİ çocuk ve LGBTİler konusunda farkındalık sahibi oldukları düşünülmektedir. Bu bilinçlenmenin, son yıllarda LGBTİ sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilen aktiviteler, seminerler, tartışmalar sayesinde olabileceği, toplumsal cinsiyet konusunun

üniversitelerde, medyada ve akademik kaynaklarda daha çok yer almaya başlamasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Tablo 21. LGBTİ Çocuğun Kuruluş Bakımına Alınması

Ailesi tarafından kabul edilmeyen LGBTİ çocuğun yurda verilmesi psikolojik istismar mı?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	58,6%	62,5%	77,8%	25,0%	51,6%	55,2%
Hayır	27,6%	29,2%	22,2%	66,7%	19,4%	29,5%
Kararsızım	13,8%	8,3%		8,3%	29,0%	15,2%

Araştırmaya katılan sosyal çalışmacıların %58,6'sı, psikologların %62,5'i, çocuk gelişimi uzmanlarının %77,8'i, sosyologların %25'i öğretmenlerin %51,6'sı olmak üzere çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının %55,2'si ailesi tarafından kabul edilmeyen LGBTİ çocuğun yurda alınmasının psikolojik istismar olduğunu düşünmektedir. Meslek elemanlarının %29,5'i bu durumun psikolojik istismar olmadığını düşünmekte olup %15,2'si kararsız olduğunu ifade etmiştir. Ailesi tarafından kabul edilmeyen LGBTİ çocuğun kuruluş bakımına alınmasının, çocukta psikolojik istismar etkisi yaratacağı düşüncesinde olan meslek elemanlarının oranının daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak bu durumun çocuk üzerinde herhangi bir istismar etkisi yaratmayacağı düşüncesinde olan meslek elemanlarının oranı da göz ardı edilemeyecek kadar fazladır. Sosyologların %66,7'sinin, bu durumun çocuk üzerinde psikolojik istismar etkisi yaratmayacağını düşündüğü görülmektedir.

Tablo 22. LGBTİ İş Arkadaşı İle Çalışma Konusu

LGBTİ Bir İş Arkadaşı İle Çalışmak Sizi Rahatsız Eder Mi?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	13,8%	8,3%	11,1%	16,7%	32,3%	18,1%
Hayır	79,3%	91,7%	77,8%	58,3%	41,9%	68,6%
Kararsızım	6,9%		11,1%	25,0%	25,8%	13,3%

Araştırmaya katılan ve çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının %68,6'sı, LGBTİ iş arkadaşı ile çalışmaktan rahatsızlık duymayacağını belirtirken % 18,1'i rahatsızlık duyacağını belirtmiştir. Katılımcıların %13,3'ü kararsız olduğunu ifade etmiştir. Bu soruya cevap veren sosyal çalışmacıların %79,3'ü, psikologların %91,7'si, çocuk gelişimi uzmanlarının %77,8'i, sosyologların %58,3'ü, öğretmenlerin %41,9'u LGBTİ iş arkadaşının olması durumundan rahatsız olmayacağını belirtirken; sosyal çalışmacıların %13,8'i, psikologların %8,3'ü, çocuk gelişimi uzmanlarının %11,1'i, sosyologların %16,7'si, öğretmenlerin %32,3'ü LGBTİ bireylerle çalışmaktan rahatsız olacaklarını ifade etmişlerdir. Var olan tablo değerlendirildiğinde; meslek gruplarının LGBTİ iş arkadaşlarına yönelik verdikleri cevapların farklı olmasının, bakış açısının mesleklere göre değişebileceğinden, meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusu ile ilgili mevcut bilgi seviyelerinden, farkındalıklarından, üniversitelerde ya da yaşamları boyunca edinmiş oldukları teorik ve pratik bilgilerin farklı olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Tablo 23. LGBTİ Çiftlerin Koruyucu Aile ya da Evlat Edinme Hizmetinden Yararlanması

Koruyucu aile ya da evlat edinme hizmetinden LGBTİ bireyler faydalanabilmeli midir?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	41,4%	41,7%	44,4%	25,0%	3,3%	28,8%
Hayır	37,9%	25,0%	55,6%	58,3%	73,3%	49,0%
Kararsızım	20,7%	33,3%		16,7%	23,3%	22,1%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarından sosyal çalışmacıların %37,9'u, psikologların %25'i, çocuk gelişim uzmanlarının %55,6'sı, sosyologların %58,3'ü ve öğretmenlerin %73,3'ü olmak üzere; meslek elemanlarının %49'unun, koruyucu aile ya da evlat edinme hizmetlerinden LGBTİ çiftlerin faydalanmasını istemedikleri görülmüştür. Meslek elemanlarının %28,8'i LGBTİ çiftlerin de koruyucu aile olabileceğini ya da evlat edinebileceğini belirtirken %22,1 gibi büyük sayılabilecek bir oran kararsız olduğunu ifade etmiştir. Meslek elemanlarının %49 gibi yüksek bir oranının; sosyal devletin tüm vatandaşlara sunmuş olduğu evlat edinme, koruyucu aile gibi hizmet modellerinden, LGBTİ çiftlerin faydalanmasını istemediği görülmektedir. LGBTİ çiftlerin, evlat edinme ve koruyucu aile hizmetinden faydalanması konusunda, özellikle öğretmenler (%73,3) olmak üzere, çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının olumsuz düşündüğü görülmektedir. Söz konusu tablo irdelendiğinde; meslek elemanlarının LGBTİ ebeveynlere yönelik bilgi eksikliği olabileceği, Türkiye'de LGBTİ evliliğinin yasal olmamasından ve pratikte örneklerinin görülmemesinden kaynaklı LGBTİ ebeveynlere yönelik çekinceler ve korkular olabileceği düşünülmektedir.

LGBTİlerin koruyucu aile olması ya da evlat edinmesi konusunda Türkiye'deki düşünce yapısı ile yurt dışındaki düşünce yapısının örtüşmediği düşünülmektedir. Öyle ki Hollanda'da LGBTİ çiftin koruyucu ailesi olduğu küçük Yunus ile ilgili olarak 2013

yılında başbakan yardımcısı olarak görev yapan bakan Bekir BOZDAĞ'ın Yurtdışı Türkler Başkanlığı'na yeni dava açılması talimatı verdiği ve küçük Yunus'un bir aileye verilecekse bu ailenin kültüre en yakın bir kültüre verilmesinin doğru olduğunu belirtmiştir (Sarioğlu, 2013).

LGBTİlerin evlat edinme ya da koruyucu aile hizmetlerinden faydalanma durumu ülkemizde rastlanmayan bir durum iken Amerika, İngiltere, Hollanda, İsrail, İrlanda, Fransa, Lüksemburg, Malta, İsveç, Uruguay gibi ülkelerde tamamen yasal olup, politikalar tarafından desteklenmektedir. Gates'e göre (2013), Amerika Birleşik Devletlerinde bulunan 3 milyon çocuk LGBTİ aileye sahiptir. LGBTİ çiftlerin %37'si çocuk sahibidir (Gates, 2013:1).

Tablo 24. LGBTİ Müracaatçı İle Çalışma Durumu

Müracaatçınız LGBTİ ise çalışmak ister misiniz?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Evet	82,8%	87,0%	88,9%	83,3%	29,0%	68,3%
Hayır	10,3%	4,3%	11,1%		38,7%	16,3%
Kararsızım	6,9%	8,7%		16,7%	32,3%	15,4%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %68,3'ü LGBTİ müracaatçı ile çalışacağını % 16,3'ü de görüşmeye devam edemeyeceğini belirtmiştir. Meslek elemanlarının %15,4 ü ise kararsız olduğunu belirtmişlerdir. Alanda çalışan sosyal çalışmacıların %82,8'i, psikologların %87,0'ı, çocuk gelişimi uzmanlarının %89,9'u, sosyologların %83,3'ü ve öğretmenlerin %29'u LGBTİ müracaatçı ile çalışabileceklerini belirtirken araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%38,7) LGBTİ müracaatçı ile çalışmak istemedikleri ve yine %32,3 oranında öğretmenin de kararsız olduğu görülmektedir. Bu durum öğretmenlerin LGBTİ müracaatçı ile çalışma konusunda almış olduğu eğitimin yetersiz olabileceği, öğretmenlerin konu ile ilgili bilgi düzeylerinin eksik olabileceği, LGBTİlerle çalışırken çekincelerinin olabileceği gibi konuları düşündürmektedir. Psikolog, sosyolog, çocuk gelişimi uzmanı ve sosyal çalışmacıların büyük

çoğunluğunun LGBTİ müracaatçılarla çalışabileceğini ifade etmesi, aynı alanda çalışan meslekler arasında farklı bakış açılarının olduğu izlenimi uyandırabilmektedir.

Tablo 25. Kuruluşta Kalan LGBTİ Çocuğa Yaklaşım

Kuruluşta kalan LGBTİ çocuklara yaklaşımınız nasıl olur?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
LGBTİ çocuklar hemcinsleriyle aynı odada kalmamalı	10,3%	8,3%	22,2%	25,0%	13,3%	13,5%
LGBTİ çocuklara verilecek eğitimlerle, çocuklar düzeltilir	10,3%		11,1%	25,0%	50,0%	21,2%
Çocuklar arasında LGBTİ diye ayırım olmamalıdır	79,3%	91,7%	66,7%	50,0%	36,7%	65,4%

Araştırmaya katılan meslek elemanların %65'i çocuklar arasında LGBTİ çocuk şeklinde bir ayırım ya da dışlama olmaması gerektiğini düşünürken %21,2'si LGBTİ çocuklara verilecek eğitimlerle çocukların düzelebileceğini düşünmektedir. Çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının % 13,3'ü ise LGBTİ çocukların hemcinsleri ile aynı odada kalmamaları gerektiğini savunmuşlardır. Verilen cevapları meslekler bazında değerlendirecek olursak sosyal çalışmacıların %79,3'lük bir oranla, psikologların %91,7'lik bir oranla, çocuk gelişimi uzmanlarının %66,7'lik bir oranla, sosyologların ise %50'lik bir oranla çocuklar arasında LGBTİ - hetero şeklinde bir ayırım yapılmaması gerektiğini savundukları görülürken sosyologların %25'inin LGBTİ çocukların hemcinsleriyle aynı odada kalmamaları gerektiğini söyledikleri ayrıca %25'inin de LGBTİ çocuklara verilecek eğitimlerle çocukların cinsel kimliklerinin değişebileceğini düşünmektedirler. Çocuk refahı alanında çalışan öğretmenlerin verdikleri cevaplar dikkate alındığında öğretmenlerin %50'sinin LGBTİ çocuklara verilecek eğitimlerle çocukların düzeltilebileceğini düşündükleri, %36,7'sinin çocuklar arasında LGBTİ -

hetero şeklinde bir ayırım yapılmaması gerektiğini düşündüğü, %13,3'ünün de LGBTİ çocukların hemcinsleriyle aynı odada kalmamaları gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Söz konusu sonuçlar; meslek elemanlarının, çocuklar arasında LGBTİ çocuk şeklinde bir ayırım yapılmaması gerektiği konusunda fikir sahibi olduğunu göstermektedir. Bu durum meslek elemanlarının eşitlikçi bir yaklaşım sergilediklerini düşündürmektedir. Öğretmenlerin %50'sinin; 'LGBTİ çocuklar, onlara verilecek olan eğitimlerle düzeltilebilir' düşüncesinde olması, üzerinde durulması gereken bir konudur. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sahip olduğu bu düşüncenin, toplumsal cinsiyet konusunun eğitim müfredatında yer almamasından kaynaklanan bilgi eksikliğinden oluşabileceği düşünülmektedir.

Tablo 26. LGBTİ Bireylere Bakış Açısı

LGBTİ bireyler ile ilgili bakış açınız nedir?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Hasta Olduğularını Düşünüyorum	10,3%	8,3%	11,1%	16,7%	6,5%	9,5%
Kişisel Tercihleridir	48,3%	58,3%	22,2%	41,7%	74,2%	55,2%
Doğuşandır	27,6%	20,8%	44,4%	41,7%	19,4%	26,7%
Kararsız	13,8%	12,5%	22,2%	0,0%	0,0%	8,6%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %55,2'si LGBTİ birey olmayı, bireylerin kişisel tercihidir şeklinde yorumlarken katılımcıların %26,7'si bu durumun doğuştan olduğunu, %9,5'i LGBTİ bireylerin hasta olduğunu ve %8,6' oranında katılımcı grubun da kararsız olduğu görülmektedir. Söz konusu tablo sonucunda meslek elemanlarının büyük çoğunluğunun; bireylerin kendi tercihleri doğrultusunda LGBTİ birey olabileceğini düşünmeleri ilgi çeken ve tartışılması gereken bir konudur. LGBTİ birey olmak tercih meselesi ya da hasta olma belirtisi değildir. Var olan tablo incelendiğinde meslek elemanlarının büyük çoğunluğunun bu ayırımın farkında olmadığı, yani bu konuda bilgi eksikliğine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 27. Aynı Cinsiyetten Çocukların Yakınlaşmasına Şahit Olunmasına Tepki

Aynı cinsiyetten çocukların yakınlaşması durumunda tepkiniz/görüşünüz ne olur?	Sosyal Çalışmacı	Psikolog	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Sosyolog	Öğretmen	Genel
Normal karşılarım ama kuruluş kurallarına uymaları gerektiğini söylerim	24,1%	45,8%		16,7%	9,7%	21,9%
Bir süre müdahale etmem sadece gözlem yaparım	24,1%	25,0%	33,3%	16,7%	3,2%	18,1%
Odaları ve evleri ayırırım, bu sürede farklı konulara dikkat çekerim çocukların düşüncelerini değiştiririm	3,4%	4,2%	11,1%	16,7%	22,6%	11,4%
Çocukları psikiyatriye yönlendirerek ilaç kullanmalarını sağlarım	6,9%	8,3%	11,1%	33,3%	32,3%	18,1%
Aynı cinsiyete yaklaşıyorsa çocuğa daha önceden cinsel istismara bulunulmuştur diye düşünürüm	6,9%	4,2%				2,9%
Çocuklara farkındalık eğitimi veririm	6,9%					1,9%
Boş	27,6%	12,5%	44,4%	16,7%	32,3%	25,7%

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %21,9'u, kuruluşlarda aynı cinsiyetten iki çocuğun yakınlaşması durumunda süreci normal karşılayacağını ancak kuruluş kurallarına uymaları konusunda çocukları uyaracaklarını dile getirirken meslek elemanlarının %18,1'i çocukları psikiyatriye yönlendirerek çocukların ilaç kullanmalarını sağlayacaklarını belirtmişlerdir. Meslek elemanlarının %11,4'ü ise

çocukların odalarının ya da evlerinin ayrılması gerektiğini, bu süreçte de çocukların düşüncelerini değiştirecek farklı konulara dikkat çekilmesi gerektiğini savunmuştur. Araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğunun yani %25,7'sinin bu soruyu boş bıraktığı görülmüştür.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarında, doğumdan itibaren herkesin heteroseksüel olduğu ve karşı cinsten birine ilgi duyması gerektiği algısının mevcut olduğu, aynı cinsiyetten yakınlaşma durumunda bireylerde sapkınlık olabileceği ya da bireylerin hasta olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle “sapkınlık” davranışı gösteren bireylerin psikiyatri kliniklerinde tedavi olması gerektiği düşüncesi mevcuttur.

1970'lerin ortasında artan bilimsel kanıtlar ve LGBTİ politik hareketinin etkisiyle Amerikan Psikologlar Birliği (APA) ve diğer profesyonel meslek örgütleri eşcinselliğin bir akıl hastalığı olmadığını duyurmuşlardır. Ayrıca Amerikan Psikiyatri Birliği eşcinselliği, Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'ndan (DSM) çıkarmıştır. (Türk Psikologlar Derneği, 2017).

Çocukların koruma ve bakım altında olduğu yuvalarda aynı cinsten olan ve aynı yaşam alanı içinde bulunan çocukların, cinsellik ile ilgili var olan meraklarını kendi içlerinde de keşfetme ihtimali söz konusudur. Keşfetme döneminde olan çocukların birbirleri ile yakın temas kurabileceği ve cinselliği deneyimlenebileceği düşünülmektedir.

Aynı cinsiyetten çocukların yakınlaşmasına şahit olunduğunda, çocuğun psikiyatri kliniğine yönlendirilmesinin ya da psikiyatrik ilaçlar kullanmasının gerekli olduğu düşüncesine sahip olan meslek elemanlarının (%21,9), bilgi eksikliğinin ya da ön yargısının olabileceği düşünülmektedir. Aynı şekilde meslek elemanlarının % 25,7'sinin bu soruyu boş bırakmasının da mevcut bilgi eksikliğinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya Katılan Meslek Elemanlarını tanıttıcı bulgular şu şekilde özetlenebilir:

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının % 56,2 sini kadınlar oluştururken %43,8 'ini erkekler oluştururken, meslek elemanlarının %67,6'lık bir oranının 25-34 yaş arasında olduğu görülmektedir. Bu yaş grubunu %23,8'lik oranını 35-44 yaş arası meslek elemanları izlemektedir. 45 yaşından büyük olan meslek elemanı sayısının (9) var olan oranlar içindeki yeri %8,6'dır. Ayrıca meslek elemanlarının %86,7'sinin lisans mezunu olduğu, %13,3'ünün ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %55,2 sini evli meslek elemanları oluştururken ve %44,8 inin de bekar meslek elemanlarından oluştuğu, evli olan meslek elemanlarının % 41,9'unun 24-28 yaş aralığında evlendiği, %14,3'ünün 28 yaşından sonra evlendiği ve %7,6'sının 17-23 yaş arasında evlendiği saptanmıştır.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %81'inin çekirdek aile yapısına sahip olduğu, % 13,3 ünün geniş aileye sahip olduğu ve %5,7 sinin de ölüm, boşanma gibi çeşitli nedenlerden dolayı parçalanmış aileye sahip oldukları görülmüştür.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının babaların %52,4'ünün emekli ve annelerinin %81 gibi büyük bir bölümünün ev hanımı olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının uygulamalarında toplumsal cinsiyetle ilgili görüşleri konusundaki bulgular ise şu şekilde özetlenebilir:

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %65,7'si ailenin anne, baba ve çocuktan oluşması gerektiğini savunurken %9,5'i iki kadın ya da iki erkekten oluşan aile kurulabileceğini düşünmektedir.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %83,9'u kadınların ve erkeklerin her koşulda çalışmaları gerektiğini düşündüğü görülmektedir. Meslek elemanlarının %9,6'sının kadınlar doğum yaptıktan sonra çalışmaması gerektiği ve % 1,9 gibi düşük bir oranının da kadınların ev hanımı olması gerektiğini ve çalışmaması gerektiğini düşündüğü belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %87,6'sı kuruluş bakımına alınmada çocukların cinsiyetinin önemli olmadığını düşünürken, %6,7'si cinsiyetin önemli olduğunu düşünmektedir. Ayrıca meslek elemanlarının %62,9'u yuvalarda odaların cinsiyete göre düzenlenmesinin daha uygun olduğunu düşünmektedirler.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının % 38,1'i kız çocuklarının koruma ve bakım altında olduğu kuruluşlarda çalışan meslek elemanlarının cinsiyetinin kadın olması gerektiğini düşünürken %59'u da kuruluşlarda çalışan meslek elemanlarının cinsiyetinin önemli olmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %42,9'u velayet durumunda annelerin öncelikli olması gerektiğini düşünürken %49,5'i annelerin öncelikli olmadığını düşünmektedir.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %69,5'i koruyucu aile ve evlat edinme hizmetinden yalnız yaşayan bireylerin de faydalanabileceğini düşünürken %21,9'u tek ebeveynli ailelerin koruyucu aile ya da evlat edinme hizmetinden faydalanmaması gerektiğini düşünmektedir.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %65,7'si, toplum içinde kadın-erkek rollerinin olduğunu söylerken %24,8'i toplum içinde kadın erkek rolleri olmadığını belirtmektedir.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarından %34,3'ü çocuklara uygulanacak hizmet modelinde çocuğun cinsiyetinin önemli olduğunu, çocuğun cinsiyetine göre hizmet modeli uygulanacağını kabul ederken %60'ı cinsiyetin önemli olmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarından %63,8'i üniversitede toplumsal cinsiyet konusunda ders aldığını belirtirken %36,2'si ders almadığını belirtmiştir. Katılımcıların %69,5'i kuruluşlarda ve toplum içinde LGBTİ bireyleri gördüklerinde rahatsız olmayacaklarını belirtirken, %23,8'i rahatsız olacağını belirtmişlerdir. Ayrıca ailesi tarafından kabul edilmeyen LGBTİ çocuğun kuruluş bakımına alınmasını psikolojik istismar olarak gören meslek elemanlarının oranı %55,2'si iken; meslek elemanlarının %29,5'i bu durumun psikolojik istismar olmadığını düşünmektedir. %15,2'lik bir oran ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiştir. Araştırmaya katılan meslek

elemanlarının %68,6'sı, LGBTİ iş arkadaşı ile çalışmaktan rahatsızlık duymayacağını belirtirken % 18,1'i rahatsızlık duyacağını belirtmiştir. Katılımcıların %13,3'ü kararsız olduğunu ifade etmiştir

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %49'unun, koruyucu aile ya da evlat edinme hizmetlerinden LGBTİ çiftlerin faydalanmasını istemedikleri görülmüştür. Meslek elemanlarının %28,8'i LGBTİ çiftlerin de koruyucu aile olabileceğini ya da evlat edinebileceğini belirtirken %22,1 gibi büyük sayılabilecek bir oran kararsız olduğunu ifade etmiştir. Söz konusu çalışmaya katılan meslek elemanlarının %68,3'ü LGBTİ müracaatçı ile çalışmaya devam edeceğini % 16,3'lük bir kısmının da görüşmeye devam edemeyeceğini belirtmiştir. Katılımcıların %15,4 ü ise LGBTİ müracaatçılar ile çalışma konusunda kararsız olduklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %65'i çocuklar arasında LGBTİ çocuk şeklinde bir ayırım ya da dışlama olmaması gerektiğini düşünürken %21,2'si LGBTİ çocuk olduğunu ve LGBTİ çocuklara verilecek eğitimlerle çocukların düzelebileceğini düşünmektedirler. Meslek elemanlarının % 13,3'ü ise LGBTİ çocukların kuruluşlarda var olduğunu ve bu çocukların hemcinsleri ile aynı odada kalmamaları gerektiğini savunmuşlardır. Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %55,2'si LGBTİ birey olmayı, bireylerin kişisel tercihi olarak görürken; %26,7'si bu durumun doğuştan olduğunu, %9,5'i LGBTİ bireylerin hasta olduğunu ve %8,6' oranında katılımcı grubun da kararsız olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %21,9'u, kuruluşlarda aynı cinsiyetten iki çocuğun yaklaşması durumunda süreci normal karşılayacağını ancak kuruluş kurallarına uymaları konusunda çocukları uyaracaklarını dile getirirken; meslek elemanlarının %18,1'i aynı cinsiyetten çocukların yaklaşması durumunda çocukları psikiyatriye yönlendirerek çocukların ilaç kullanmalarını sağlayacaklarını belirtmiştir. Meslek elemanlarının %11,4'ü ise yaklaşan çocukların odalarının ya da evlerinin ayrılması gerektiğini, bu süreçte de çocukların düşüncelerini değiştirecek farklı konulara dikkat çekilmesi gerektiğini savunmuştur. Araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğunun yani %25,7'sinin bu soruyu boş bıraktığı görülmüştür.

4.3. TOPLUMSAL CINSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ PUAN ORTALAMASI

Çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutumlarının ve görüşlerinin öğrenilmesinin amaçlandığı araştırmada kullanılan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği SPSS programında işlenerek, ölçeğin puan ortalaması elde edilmiştir. Elde edilen ölçek ortalaması, meslek elemanlarını tanıttıcı bulgular ve meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki düşünceleri karşılaştırılmış ve aralarındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 28. Meslek Elemanlarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinden Aldığı Puan Ortancaları

	N	Min. Puan	Max. Puan	Ortanca
Sosyal Çalışmacı	29	80	116	96
Psikolog	24	84	106	98
Çocuk Gelişimi Uzmanı	9	82	98	95
Sosyolog	12	80	94	91
Öğretmen	31	70	96	80
TCRTÖ	105	70	116	92

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının TCRTÖ'den alabilecekleri maksimum puan "190"dir. Bu değer, öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Meslek elemanlarının TCRTÖ'den alabilecekleri minimum puan "38"dir. Bu değer ise, öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada meslek elemanlarının TCRTÖ toplam puan ortancasının 90 TCRTÖ'den aldıkları minimum puanın "70", maksimum puanın ise, "116" olduğu saptanmıştır. Araştırmada elde edilen bu sonuç, meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduklarını göstermektedir.

4.4. PUAN ORTALAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Yapılan araştırmada kullanılan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği SPSS programında işlenerek, ölçeğin puan ortalaması elde edilmiştir. Elde edilen ölçek ortalaması, meslek elemanlarını tanıttı bulgular ve meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki düşünceleri karşılaştırılmış ve aralarındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 29. Meslek Elemanlarının Cinsiyetleri ve TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	Ortalama	Standart sapma	T	P
TCRTÖ	Kadın	59	1,8200	,17815	-,963	,338
	Erkek	46	1,8524	,16102		

Erkek meslek elemanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının (1,8524), kadın meslek elemanlarının TCRTÖ puan ortalamalarından (1,8200) yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, TCRTÖ puan ortalamaları ile meslek elemanlarının cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Okuyan bir kız çocuğuna "kadınların yapacağı en iyi meslek; öğretmen, hemşire, çocuk gelişimi uzmanı, psikolog olmaktadır." şeklinde tabirlerin kullanımı çok yaygındır. Örneklem grubunda yer alan meslek elemanlarının cinsiyetleri göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlik, çocuk gelişimi, sosyal hizmet, psikoloji gibi mesleklerin sadece kadın meslek elemanlarından oluşmadığı, erkek meslek elemanı ve kadın meslek elemanı sayısının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 30. Meslek Elemanlarının Yaşları ve TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	Ortalama	Standart sapma	F	P
TCRTÖ	25-34	71	1,7980	,12865	5,530	,005
	35-44	25	1,9199	,22908		
	45+	9	1,8818	,19991		

Meslek elemanlarının yaş dağılımı ile TCRTÖ puan ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmuştur ($p<0.05$). Önemli bulunan bu fark 25-34 yaş arasında olan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusuyla ilgili vermiş oldukları cevaplar ile 35-44 yaş arasında olan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet ölçeğine rolleri tutum ölçeğine verdikleri cevaplar arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. 25-34 yaş arasında olan meslek elemanları, 35-44 yaş arasında olan meslek elemanlarına göre eşitlikçi tutum sergilemektedir. Son yıllarda toplumsal cinsiyet ile ilgili konuların daha çok dile gelmesi, üniversitelerde toplumsal cinsiyet konusu ile ilgili tartışmaların, söyleşilerin, eylemlerin artması sayesinde öğrencilerin daha bilinçli hale geldiği ve bu nedenle 25-34 yaş arasında olan meslek elemanlarının, daha eşitlikçi düşünceye sahip olduğu düşünülmektedir. Zeyneloğlu'nun (2008:56) hemşirelik öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ile yaşları arasındaki ilişki anlamsız bulunmuştur.

Yaşar'ın (2011:58) öğretmen adayları ile yapmış olduğu çalışmada toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puan ortalaması ile öğretmenlerin yaşları arasında anlamlı ilişki bulunmadığı görülmüştür.

Yapılan araştırmaların sonuçları göz önünde bulundurulduğunda hem Zeyneloğlu'nun (2008) yaptığı çalışmada hem de Yaşar'ın (2011) yaptığı çalışmada, katılımcıların yaşları ile toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak bu çalışmada katılımcıların yaşları ile toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur.

Tablo 31. Katılımcıların Mesleği ile TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	Ortalama	Standart sapma	T	P
TCRTÖ	Sosyal Çalışmacı	29	1,8329	,20066	1,984	,103
	Psikolog	24	1,7800	,09269		
	Çocuk Gelişimi Uzm.	9	1,8238	,18300		
	Sosyolog	12	1,7884	,09215		
	Öğretmen	31	1,8981	,19365		

Araştırmaya katılanların meslekleri ile TCRTÖ puan ortalamaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p>0.05$). Literatür taramasında meslek elemanlarının (sosyolog, psikolog, çocuk gelişimi uzmanı ve öğretmenler) toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışma olmadığı görülmüştür. Bu bağlamda yapılan araştırma ilk olma özelliğini taşımaktadır. Mesleği öğretmen ile psikolog olanlar ve mesleği öğretmen ile sosyolog olanlar arasında anlamlı bir ilişkinin olmasının, bireylerin demografik özellikleriyle ve üniversitede almış oldukları eğitim ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 32. Meslek Elemanlarının Medeni Hali ile TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	Ortalama	Standart sapma	T	P
TCRTÖ	Evli	58	1,8668	,19050	2,215	0,29
	Bekar	47	1,7939	,13417		

Araştırmaya katılanların meslek elemanlarından evli olanların puan ortalamaları (1,8668), bekar olanların puan ortalamalarından (1,7939) yüksektir. Katılımcıların medeni hali ile TCRTÖ Puan Ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. ($p>0,05$). Bekleviç'in (2013:22), 2013 yılında Bülent Ecevit Üniversitesi Hastanesinde çalışan araştırma görevlilerinin toplumsal cinsiyet rolleri konusundaki tutumlarını inceleyen çalışması sonucunda; araştırma görevlilerinin eşitlikçi tutuma sahip oldukları ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın bulguları incelendiğinde; araştırma görevlilerinin medeni halleri ile toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yaşar'ın (2011:61) öğretmenler adaylarının toplumsal cinsiyet tutumlarını öğrenmek amaçlı yaptığı çalışmada; katılımcıların medeni hali ile toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki düşüncelerinin ele alındığı çalışmamızda da katılımcıların medeni hali ile toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu doğrultuda; yapılan araştırmaların sonuçları karşılaştırıldığında; araştırmaların hepsinde de katılımcıların medeni hali ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 33. Meslek Elemanlarının Evlenme Yaşı İle TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	Ortalama	Standart sapma	T	P
TCRTÖ	17-23	8	1,9069	,26255	2,525	,088
	24-28	44	1,8689	,18383		
	28 +	15	1,7603	,09325		

*Bu soruyu evli olmayan 47 meslek elemanı cevaplamamıştır.

17-23 yaş arasında evlenen meslek elemanlarının puan ortalamaları (1,9069), 24-28 yaş arasında evlenen meslek elemanlarının puan ortalamalarından (1,8689) ve 28 yaşından sonra evlenen meslek elemanlarının puan ortalamalarından (1,7603) büyüktür. Katılımcıların medeni hali ile TCRTÖ Puan Ortalamaları arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. ($p>0,05$). TÜİK 2016 araştırmalarına göre erkeklerin evlenme yaş ortalaması 27, kadınların evlenme yaşı ortalaması 23.9'dür (TÜİK,2016). Yapılan araştırmada araştırmaya katılan meslek elemanlarından evli olanlarının çoğu (44) 24-28 yaş arasında evlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın örneklem grubunun evlenme yaşı ile Türkiye İstatistik Kurumu tarafından belirtilen veriler arasında uyumluluk vardır.

Tablo 34. Meslek Elemanlarının Aile Tipi İle TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	ortalama	Standart sapma	F	P
TCRTÖ	Geniş	14	1,2743	,24349	1,480	,233
	Çekirdek	84	1,2719	,32925		
	Parçalanmış	6	1,5133	,53810		

Parçalanmış ailede yaşayan meslek elemanlarının puan ortalamaları (1,5133), geniş ailede yaşayan meslek elemanlarının puan ortalamalarından (1,2743) ve çekirdek ailede yaşayan meslek elemanlarının puan ortalamalarından (1,2719) büyüktür. Katılımcıların aile yapıları ile TCRTÖ Puan Ortalamaları arasındaki fark anlamsız bulunmuştur. ($p>0,05$).

Özcan'ın (2012:49) Nevşehir Üniversitesi'ne bağlı lisans bölümlerinde okuyan 600 öğrenci ile yapmış olduğu çalışmada da öğrencilerin aile tipleri ile toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İstatistiksel anlamda iki çalışmanın benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Zeyneloğlu'nun (2008:55) hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada katılımcıların aile tipleri ile toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Aynı şekilde Yaşar'ın (2011:61) öğretmen adayları ile yapmış olduğu çalışmada öğretmen adaylarının aile tipleri ile toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 35. Meslek Elemanlarının Annelerinin Eğitim Durumu İle TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	Ortalama	Standart sapma	F	P
TCRTÖ	Okur Yazar Değil	21	1,2895	,27215	,924	,432
	İlköğretim	56	1,3229	,37359		
	Lise	21	1,2343	,31605		
	Lisans	6	1,1133	,12501		

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının annelerinin eğitim durumu ile TCRTÖ arasındaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$). Özcan'ın (2012:50) yaptığı çalışmada istatistiksel olarak; TCRTÖ puan ortalaması ile katılımcıların annelerinin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Bu durumda iki araştırmanın da benzer sonuçları ortaya koyduğu görülmektedir.

Yaşar'ın (2011:66) öğretmen adayları ile yapmış olduğu çalışmada da katılımcıların annelerinin eğitim düzeyi ile TCRTÖ puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yapılan araştırmaların sonuçları incelendiğinde Özcan'ın (2012:50) ve Yaşar'ın (2011:66) yapmış oldukları çalışmalarda, TCRTÖ puan ortalaması ile katılımcıların annelerinin eğitim düzeyi arasında bir ilişki saptanmamıştır. Bu

araştırmada da TCRTÖ puan ortalaması ile katılımcıların annelerinin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu doğrultuda üç farklı araştırmanın bulgularının benzerlik gösterdiği yani, katılımcıların annelerinin eğitim düzeyinin, bireylerin toplumsal cinsiyet konusunda verdikleri cevapları etkilemediği görülmüştür.

Tablo36. Meslek Elemanlarının Babalarının Öğrenim Durumu İle TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	Ortalama	Standart sapma	F	P
TCRTÖ	Okur Yazar Değil	10	1,3160	,27289	,811	,491
	İlköğretim	59	1,3078	,37134		
	Lise	25	1,2848	,32214		
	Lisans	10	1,1320	,11163		

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının babalarının eğitim durumu ile TCRTÖ arasındaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$). Özcan'ın (2012:50) yaptığı çalışmada istatistiksel olarak; TCRTÖ puan ortalaması ile katılımcıların babalarının eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Bu araştırmada, Özcan'ın araştırmasına göre farklı sonuçlar ortaya çıkmış ve ölçek ortalaması ile katılımcıların babalarının eğitim durumu arasındaki anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu doğrultuda iki araştırmadan farklı sonuçlar ortaya çıktığı görülmektedir. Meslek elemanlarının babalarının eğitim durumu ile TCRTÖ arasındaki ilişkinin her iki araştırmada farklı olmasının, ölçeklerin düzenlendiği zaman, mekan ve kişilerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Tablo 37. Meslek Elemanlarının Annelerinin Mesleği İle TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	Ortalama	Standart sapma	F	P
TCRTÖ	Ev Hanımı	85	1,3071	,35659	,618	,651
	Memur	4	1,1500	,14000		
	İşçi	2	1,3400	,02828		
	Emekli	12	1,1700	,20118		
	Diğer	2	1,3200	,45255		

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının annelerinin mesleği ile TCRTÖ puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak TCRTÖ Alt Ölçeklerinden Eşitlikçi Cinsiyet ve Geleneksel Cinsiyet puan ortalamaları ile araştırmaya katılan meslek elemanlarının annelerinin mesleği arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Bu fark anneleri çalışan ve anneleri ev hanımı olan meslek elemanlarının verdikleri cevaplardan kaynaklanmaktadır. Anneleri çalışan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusunda daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları görülmektedir. Süregelen toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kadınların çalışmaması, ev işi, çocuk bakımı gibi rolleri üstlenmesi gerektiği doğrultusundadır. Bu durumun hem yetişmekte olan çocukları hem de sürekli ev içinde olmaya zorunlu bırakılan kadını olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Kadının çalışması, ekonomik özgürlüğünü elde etmesi ile çocuklarına daha olumlu bir rol model olduğu düşünülmektedir. Kendi ayakları üzerinde duran, güçlü, ekonomik bağımsızlığını kazanmaya çalışan bir anneye sahip olan meslek elemanlarının, kadınların sadece ev işi, bakım rolü gibi kendilerine dayatılan işler yapmayacağını, daha farklı sektörlerde çalışabileceğini yaşayarak öğrendiği ve toplumsal cinsiyet konusunda daha eşitlikçi bir tavır sergilediği düşünülmektedir. Zeyneloğlu'nun (2008:74) yapmış olduğu çalışmada da TCRTÖ ile katılımcıların annelerinin mesleği arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Zeyneloğlu'nun yaptığı çalışmada araştırmaya katılanların annelerinin %81'inin ev hanımı olduğu görülmektedir. Bu çalışmada; meslek elemanlarının %80.9'unun annesinin ev hanımı olduğu görülmüştür. Yapılan her iki araştırmada da araştırmaya

katılanların annelerinin ev hanımı olması, babalarının çalışıyor olması doğrudan toplumsal cinsiyet ile ilgilidir.

Tablo 38. Meslek Elemanlarının Aile Tanımı İle TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	Ortalama	Stand. sapma	F	P
TCRTÖ	Anne, baba ve çocuktan oluşur	69	1,8440	,16231	,495	,611
	İki kadın (erkek) aile kurabilir	10	1,7887	,15723		
	Tek ebeveynli aile olabilir	26	1,8257	,19914		

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının aile tanımlamalarından iki kadın (erkek) aile kurabilir tanımı puan ortalaması (1,9632), tek ebeveynli aile olabilir puan ortalamasından (1,3828) ve aile anne, baba ve çocuktan oluşur tanımlamasının puan ortalamasından (1,2658) daha yüksektir. Yapılan araştırmada meslek elemanlarının aile tanımlamaları ile TCRTÖ puan ortalaması arasında anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$).

TÜİK 2015 verilerine göre Türkiye'deki ailelerin %63,9'unu anne, baba ve çocuktan oluşan çekirdek aile tipinden, %27,6'sı geniş ailelerden ve %4'ü tek kadın ya da tek erkekten oluşan aile yapısıdır. Bu bağlamda iki kadın ve iki erkeğin oluşturduğu aile tipi araştırmalarda bulunmamaktadır. Çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanları ile yapılan çalışmada da meslek elemanlarının büyük çoğunluğu ailenin anne, baba ve çocuktan oluşması gerektiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda TÜİK verileri ile araştırma bulguları uyumluluk göstermektedir. Ancak her iki araştırmada da iki kadın ya da iki erkekten oluşan aile yapısının dışlandığı görülmektedir.

Tablo 39. Meslek Elemanlarının LGBTİ İş Arkadaşı İle Çalışmaya Karşı Tutumu İle TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	Ortalama	Standart sapma	F	P
TCRTÖ	Rahatsız olurum	19	1,9218	,21464	3,254	,043
	Rahatsız olmam	72	1,8118	,15696		
	Kararsızım	14	1,8305	,14521		

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının, LGBTİ iş arkadaşı ile çalışmaya karşı tutumu ile TCRTÖ arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. ($p>0,05$). Literatür taramasında meslek elemanlarının LGBTİ iş arkadaşı ile çalışmaya karşı tutumu ve TCRTÖ puan ortalaması arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda yapılan araştırma bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Meslek elemanları, LGBTİ iş arkadaşları ile çalışırken rahatsız olmayacaklarını belirtmiştir. Bu durum, meslek elemanlarının eşitlikçi bir tavır sergilediklerini, LGBTİ bireyleri dışlamadıklarını, eşit ve özgür bir şekilde çalıştıklarını düşündürmektedir.

Tablo 40. Meslek Elemanlarının LGBTİ Müracaatçı İle Çalışma Durumu İle TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	Ortalama	Standart sapma	F	P
TCRTÖ	Çalışırım	71	1,7973	,12802	17,484	,000
	Çalışmam	17	2,0306	,23779		
	Kararsızım	16	1,7934	,11510		

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının LGBTİ müracaatçı ile çalışmaya karşı tutumu ile TCRTÖ arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Bu fark LGBTİ müracaatçı ile çalışmak isteyen ve çalışmak istemeyen meslek elemanları arasındadır. LGBTİ

müracaatçı ile çalışmak istemeyen meslek elemanlarının ortalaması, çalışmak isteyen meslek elemanlarının ortalamasından daha fazladır.

Yapılan literatür taramasında meslek elemanlarının LGBTİ müracaatçı ile çalışmaya karşı tutumu ve TCRTÖ puan ortalaması arasındaki ilişkiyi ölçen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Meslek elemanlarının %68,3'ünün LGBTİ müracaatçı ile çalışmaya devam etmek istemesi, profesyonel iş yaşamlarında, müracaatçı ile görüşürken ayırım yapmadıklarını, eşitlikçi tutum sergilediklerini göstermektedir. Ancak meslek elemanlarının %30 a yakın bir bölümünün de LGBTİ müracaatçılar çalışmak istememesi ya da kararsız olduğunu belirtmesi dikkat çeken bir konudur. Bu doğrultuda meslek elemanlarının azımsanmayacak bir bölümünün müracaatçılara karşı eşitlikçi bir tavır sergilemedikleri, müracaatçıyı olduğu gibi kabul etmediğini söylemek mümkündür.

Tablo 41. Meslek Elemanlarının Kadın ve Erkek Roller Konusundaki Düşünceleri İle TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
TCRTÖ	Roller Bellidir	69	1,8527	,17410	1,410	,249
	Roller Belli Değildir	26	1,8101	,18093		
	Kararsızım	10	1,7687	,09032		

Araştırmaya katılan meslek elemanlarından “toplumda kadın erkek rolleri bellidir” diyenlerin puan ortalaması (1,8527), “toplumda kadın erkek rolleri belli değildir” diyenlerin puan ortalamasından (1,8101) daha yüksektir. Araştırmacıların kadın ve erkek rolleri konusundaki düşünceleri ile TCRTÖ alt ölçekleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Yapılan literatür taramasında meslek elemanlarının kadın ve erkek rolleri konusundaki düşünceleri ile TCRTÖ puan ortalaması arasındaki ilişkiyi ölçen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda, çalışmanın bilimsel literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın elde edilen bulgularına göre, meslek elemanlarının

%65,7'si, toplum içinde kadın ve erkeğe dair roller olduğunu düşünmektedir. Bu durum, cinsiyete dayalı rol ve görev paylaşımının kabullenildiği, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin varlığını devam ettirdiği kanısını oluşturmaktadır.

Tablo 42. Meslek Elemanlarının Kuruluşlarda ve Toplumda LGBTİ Bireylerin Varlığı Konusundaki Düşünceleri İle TCRTÖ Arasındaki İlişki

		N	Ortalama	Standart sapma	F	P
TCRTÖ	Rahatsız Eder	25	1,9589	,21507	10,324	,000
	Rahatsız Etmez	73	1,7947	,13775		
	Kararsızım	7	1,8000	,08888		

Araştırmaya katılan meslek elemanlarını tanıtıcı bulgular ile TCRTÖden aldıkları puanlarla aralarındaki ilişkiye ilişkin bulgular aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının kuruluşlarda ve toplumda LGBTİ bireylerin varlığı konusundaki düşüncesi ile TCRTÖ arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu fark kuruluşlarda ve toplumda LGBTİ bireylerin varlığından rahatsız olan ve rahatsız olmayan meslek elemanları arasındadır. Kuruluşlarda ve toplumda LGBTİ bireylerin varlığından rahatsız olan meslek elemanlarının ortalaması, rahatsız olmayan meslek elemanlarının ortalamasından daha fazladır.

Yapılan literatür taramasında LGBTİ bireylerin kuruluşlarda ve toplumda var olması konusunda meslek elemanlarının düşünceleri ile TCRTÖ puan ortalaması arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Meslek elemanlarının %69,5'inin, LGBTİ bireylerin varlığından rahatsız olmamalarını belirtmeleri, meslek elemanlarının LGBTİ bireyler ile ilgili farkındalık sahibi oldukları, eşit bir tavır sergilediklerini düşündürmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin kullanıldığı araştırmada; TCRTÖ puan ortalamaları ile meslek elemanlarının cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0,05$). Aynı şekilde katılımcıların meslekleri ile TCRTÖ puan ortalamaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($p > 0,05$).

Ayrıca meslek elemanlarının yaş dağılımı ile TCRTÖ puan ortalamaları arasındaki fark önemli bulunmuştur ($p < 0,05$).

Katılımcıların medeni hali, aile yapıları, annelerinin eğitim durumu, babalarının eğitim durumu, annelerinin mesleği, ayrı ayrı TCRTÖ puan ortalamaları ile karşılaştırılmış olup söz konusu özellikler ile TCRTÖ Puan Ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. ($p > 0,05$). Ayrıca meslek elemanlarının aile tanımlamaları ile TCRTÖ puan ortalaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının LGBTİ müracaatçı ile çalışmaya karşı tutumu ile TCRTÖ arasında anlamlı bir ilişki bulunurken ($p < 0,05$); meslek elemanlarının, LGBTİ iş arkadaşı ile çalışmaya karşı tutumu ile TCRTÖ arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. ($p > 0,05$).

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının kuruluşlarda ve toplumda LGBTİ bireylerin varlığı konusundaki düşüncesi ile TCRTÖ arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$).

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR

Toplumsal cinsiyet, yıllardır süregelen ve yaşamın her alanında karşımıza çıkan bir konu olmuştur. Halen birçok kurum ve kuruluşta etkisini gösteren, bir sorun olarak karşımıza çıkan toplumsal cinsiyet konusu, varlığını çocuk refahı alanında da hissettirmektedir. Bu nedenle bu çalışmada Adana ilinde çocuk refahı alanında çalışmakta olan meslek elemanlarının (9 çocuk gelişimi uzmanı, 12 sosyolog, 24 psikolog, 29 sosyal çalışmacı ve 31 öğretmen olmak üzere toplam 105 kişi) çalışmaları, sahip oldukları görüşler ve tutumlar toplumsal cinsiyet çerçevesinde irdelenmiştir. Bu doğrultuda meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki görüşleri ve tutumları, demografik özellikler ve toplumsal cinsiyet konusunda sahip olunan bilgiler ile ilişkilendirilmiştir. Bölüm II'de belirtildiği gibi araştırma temel olarak 5 soruya yanıt aramaktadır. Bu sorular;

1. Meslek elemanlarını tanıttıcı özellikler nelerdir?
2. Meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusu ile ilgili görüşleri nelerdir?
3. Meslek elemanlarının uygulamalarına toplumsal cinsiyetin etkisi ne düzeydedir?
4. Meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutumları ne düzeydedir?
5. Meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutumlarını neler etkilemektedir?

5.1.1. Meslek Elemanlarının Sosyo-Demografik Özellikleri

Yapılan çalışmada Adana ilinde çocuk alanında çalışan meslek elemanlarının çoğunlukla 25-34 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Ayrıca meslek elemanlarının %55,2'sinin evli ve %56,2'sinin kadınlardan oluştuğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bu sonucu, toplumsal cinsiyet konusu ile bağlantılı olarak ideal annelik rolüne sahip

görülen evli kadınların, çocuk refahı alanında daha yoğun görüldüğünü ortaya çıkarmaktadır. Oppong ve Abu (1985, aktaran; Buz ve Akbulut 2017:32) toplumsal cinsiyet düşüncesinde kadınların annelik, eş olma, ev kadınlığı gibi rolleri olduğunu belirtmiştir. Var olan mevcut düzende çocuk alanında çalışacak meslek elemanlarının kadın ve evli olmasının tercih edildiği izlenimine ulaşılması, Oppong ve Abu tarafından belirlenen ve kadınlara yüklenen rollerin mesleki hayata yansması şeklinde değerlendirilebilmektedir.

Adana ilinde çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının %81'i aileyi; anne, baba ve çocuktan oluşan bir yapı olarak tanımladığı sonucu ortaya çıkmıştır. Meslek elemanlarının yaptıkları bu tanımlamanın mevcut aile yapıları ile ilişkilendirildiği düşünülmektedir. Öyle ki meslek elemanlarının %81'inin çekirdek aileye sahip olduğu araştırmanın çıktılarındandır.

5.1.2. Meslek Elemanlarının Toplumsal Cinsiyet Konusundaki Görüşleri

Yapılan araştırmada meslek elemanlarının %83,9'unun, kadınların ve erkeklerin eşit fırsatlarda çalışması gerektiğini düşündüğü sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durum ataerkil düzende kadınlara biçilen toplumsal cinsiyet rol ve kalıp yargılarının aksine, Adana ilinde çalışan meslek elemanlarının, kadın istihdamını desteklediğini ve istihdam konusunda cinsiyetleri ayıran bir davranış sergilemediğini ortaya çıkarmıştır.

Meslek elemanları, kız çocuklarının koruma altına alındığı kuruluşlarda hem kadın hem de erkek meslek elemanlarının çalışması gerektiğini ifade etmiştir. Bu düşünce yapısı, çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının, cinsiyete dayalı bir tutum sergilemediği sonucunu ortaya çıkarmıştır. Ancak meslek elemanlarının üçte birinin de kız çocuğunun koruma ve bakım altında kaldığı kuruluşlarda kadın meslek elemanının çalışması gerektiği düşüncesinde olduğu saptamıştır.

Meslek elemanlarının üçte ikisi eğitim hayatlarında aldığı teori ve kuramlar doğrultusunda toplumsal cinsiyet konusunda bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir ancak eğitim almadığını belirten meslek elemanlarının (%36,2) azımsanmayacak kadar fazla olduğu saptanmıştır. Meslek elemanlarının öğrenim süreçleri boyunca aldıkları farklı teori ve kuramların, çalışma hayatlarına çok boyutlu dokunması ve vakalar karşısında

karar verme yetilerini olumlu yönde etkileyebilmesi söz konusudur. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyet konusunda farkındalık sahibi olan meslek elemanlarının, karşılaştıkları vakaları geniş bir yelpazede değerlendireceği düşünülmektedir.

5.1.3. Meslek Elemanlarının Uygulamalarına Toplumsal Cinsiyetin Etkisi

Araştırmaya katılan meslek elemanlarının %87,6'sı, çocukların kuruluş bakımına alınması için yapılan mesleki çalışmalarda cinsiyetin önemli olmadığını belirtmiştir. Toplumsal cinsiyete dayalı, anne, baba ve çocuktan oluşan kalıp aile tanımı yapan meslek elemanlarının, çocukların korunmaya ihtiyacı olma durumu ile cinsiyeti birbirinden ayırdığı ve cinsiyete dayalı olmayan bir tutum sergilediği görülmüştür. Bu durum meslek elemanlarının, koruma ve bakım konusunda ihtiyaç odaklı baktığı ve çocukların koruma ve bakım altına alınma süreçlerinde cinsiyetleri ayıran bir tavır sergilemedikleri saptanmıştır.

Ayrıca meslek elemanlarının %60'ının, çocuklara uygulanacak olan hizmet modelinin belirlenmesi sırasında cinsiyetin önemli olmadığı düşüncesinde olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ancak alanda çalışan meslek elemanlarının önemli bir bölümü (%34,3) çocuklara uygulanacak olan hizmet modelleri belirlenirken çocukların cinsiyetinin önemli olduğunu düşünmektedir.

Meslek elemanları, ailesi tarafından kabul edilmeyen ve dışlanan LGBTİ çocuğun, kuruluş bakımına alınmasını psikolojik istismar olarak değerlendirmektedir. Araştırmanın bu verileri doğrultusunda, meslek elemanlarının çocuklar arasında cinsiyet ayırımına gitmedikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Aynı cinsiyetten iki çocuğun yaklaşmasına şahit olmaları durumunda, aynı alanda çalışan meslek elemanlarının farklı bakış açılarına sahip olduğu görülmüştür. Bu durumun, meslek elemanlarının akademik bilgi ve becerilerine paralel olduğu düşünülmektedir. Meslek elemanlarının büyük bir bölümü, aynı cinsten çocukların yaklaşması ile ilgili soruya cevap vermemiştir. Soruya cevap vermeyen meslek elemanlarının bu konuda yeterli bilgi düzeyinin olmadığı, çekincelerinin ya da önyargılarının olduğu düşünülmektedir. Bu durumun, meslek elemanlarının sahip

oldukları toplumsal cinsiyet konusundaki farkındalığın, mesleki çalışmalara yansımaları ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

5.1.4. Meslek Elemanlarının Toplumsal Cinsiyet Konusundaki Tutumları

Yapılan araştırmada meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet tutumlarını öğrenmek amaçlı toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği kullanılmıştır. Yapılan çözümlenmeler sonucunda psikologların puan ortalamaları “98”, sosyal çalışmacıların puan ortalamaları “96”, sosyologların puan ortalamaları “95”, sosyologların puan ortalamaları “91” ve öğretmenlerin puan ortalamaları “80” olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan 105 meslek elemanının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Ortalaması “92” olarak elde edilmiştir (Tablo 28). Söz konusu ölçeğe göre araştırmaya katılan meslek elemanlarının eşitlikçi tutuma sahip olması için gereken puan minimum 95 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç doğrultusunda Adana illinde çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının geleneksel tutum sergilediği saptanmıştır. Elde edilen sonuçlar branş bazında incelendiğinde çocuk alanında çalışan psikologların, sosyal çalışmacıların ve psikologların ortalamalarının “95” ve üstü olarak değerlendirildiği görülmüştür. Bu da alanda çalışan psikolog, sosyal çalışmacı ve çocuk gelişimi uzmanlarının eşitlikçi tutum sergilediğini ortaya koymaktadır. Çocuk refahı alanında çalışmakta olan sosyologların ve öğretmenlerin puan ortalamalarının ise “95” in altında olduğu görülmektedir. Bu durumda alanda çalışan öğretmenlerin ve sosyologların geleneksel tutum sergilediği sonucuna ulaşılmaktadır.

5.1.5. Meslek Elemanlarının Toplumsal Cinsiyet Konusundaki Tutumlarını Etkileyen Etmenler

Çalışan meslek elemanlarının annelerinin ve babalarının meslekleri irdelenmiş, %81’inin annesinin ev hanımı ve %53,4’ünün babasının emekli olduğu görülmüştür. Bu durum, meslek elemanlarının ataerkil düzenin bir parçası olan kadının ev hanımı olarak görüldüğü, erkeğin ise çalıştığı bir aile yapısında büyüdüğü sonucunu ortaya koymaktadır. Bu durum da, meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutumunu etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkabilmektedir. Meslek elemanlarının

yapmış olduğu aile tanımında da bu realiteyi görmek mümkündür. Meslek elemanları aileyi anne, baba ve çocuktan oluşan bir yapı olarak yani başka bir deyişle, toplumsal cinsiyetin kurumsallaştığı ve heteroseksist bir düzenin hakim olduğu bir yapı olarak tanımlamıştır. Meslek elemanlarının belirttiği bu tanımlamanın, aile, okul ve sosyal çevre üçgeninden edindikleri bilgi ve deneyimlerle oluşabileceği bu araştırmada ortaya çıkan bir sonuçtur.

Meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutumlarını etkileyen bir diğer önemli faktör ise örgün eğitim döneminde almış oldukları teorik ve kuramsal bilgilerin yeterliliğidir. Öyle ki Adana ilinde çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının üçte biri, örgün eğitim döneminde toplumsal cinsiyet konusunda teorik ya da pratik bilgi almadığını ifade etmiştir. Bu durumun, meslek elemanlarının çalışma hayatlarına yansıdığı ve karşılaşılan vakalarda bilgi eksikliği nedeni ile yanlış ya da çekimser kararlar verebileceği sonuçlarını ortaya çıkarmıştır.

5.2. ÖNERİLER

Çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşlerinin incelendiği araştırmada elde edilen sonuçlara dayanarak hazırlanan öneriler kuruluştaki meslek elemanlarına yönelik toplumsal cinsiyetle ilgili öneriler ve kuruluş ortamındaki mesleki uygulamalara ilişkin öneriler olmak üzere iki temel başlık altında sunulmuştur.

5.2.1. Kuruluştaki meslek elemanlarına yönelik toplumsal cinsiyetle ilgili öneriler

Çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının kadın ve erkek sayısı bakımından eşit olması, çocuk alanı olduğu için ‘kadınların çalışacağı alan’ şeklinde bir düşüncenin oluşmaması gerekmektedir. Toplumda kadına yüklenen annelik, bakım rolü, ev kadınlığı rolünün mesleki yaşama yansımalarının önüne geçilmeli ve çocuk alanında çalışacak olan meslek elemanlarının kadın ya da erkek, evli ya da bekar şeklinde ayırmaksızın eşit sayıda olması gerekmektedir.

Çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarına ilgili Bakanlıklar tarafından toplumsal cinsiyet konusunda hizmet içi eğitimler düzenlenerek, meslek elemanlarının

bilgi seviyelerinin arttırılmasının sağlanması gerekmektedir. Uygulanacak olan projelerle, eğitimlerle meslek elemanlarının karşılaştıkları vakalara yönelik çok boyutlu bakması sağlanmalı ve toplumsal cinsiyet, cinsel eğitim, cinsel ayrımcılık konularında daha bilinçli hale gelmesi gerekmektedir.

Meslek elemanlarının bir araya gelmesi, vakalar karşısında multidisipliner çalışması, farklı teori ve pratik bilgiye sahip meslek elemanlarının birbirleri arasında fikir alışverişi yaparak cinsiyet, toplumsal cinsiyet konusunda farkındalıklarının arttırılması gerekmektedir. Böylece farklı bakış açılarına sahip meslek elemanlarının, yuvarlak bir masa etrafında toplanıp, daha eşitlikçi metotlar üretmeye çalışmaları sağlanmalıdır.

Meslek elemanlarının, toplumsal cinsiyet konusunda donanımlı bilgi ve beceriye sahip olan süpervizörler tarafından desteklenmesi ve bu sayede vakaların, çocuk alanında çalışan her meslek elemanının toplumsal cinsiyet konusunda bilgi sahibi olmasının sağlanması gerekmektedir. Süpervizör tarafından desteklenme konusunun devlet eliyle, alanında yetkin kişiler tarafından yapılması sağlanmalıdır.

Toplumsal cinsiyet konusunun, İstanbul Sözleşmesinde de imzaladığımız üzere ilköğretimden itibaren tüm müfredatlara konulması gerekmektedir.

Müfredata konulan toplumsal cinsiyet ile ilgili dersler sayesinde cinsellik, cinsiyet ayrımcılığı gibi konularda bilgi sahibi olan, vakalara çok boyutlu bakan bireylerin yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

Personele yönelik düzenlenecek eğitici seminerle ile toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitliği ile ilgili bilgilendirici eğitimler sağlanmalı ve ataerkil ideolojinin ve geleneksel düşünce yapısının, eşitlikçi düşünce yapısına dönüşümüne başlanmalıdır.

Meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusunda çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde olması ve toplumsal cinsiyet konusunda edindikleri teorik ve pratik bilgileri çalıştıkları alanda kullanmaları gerekmektedir.

5.2.2. Kuruluş Ortamındaki Mesleki Uygulamalara İlişkin Öneriler

Koruma ve bakıma ihtiyacı olan çocukların barınmakta olduğu kurum kuruluşlarda mevcut odalar ve eşyalar, çocukların cinsiyetine göre değil, ihtiyacına göre

düzenlemelidir. Cinsiyete göre oda renklendirilmesinden, oyuncak ve eşya seçiminden ivedilikle vazgeçilip, renklerin ya da eşyaların cinsiyetinin olmadığı çocuklara öğretilmesi gerekmektedir.

Çocukların odalarının ya da evlerinin küçük yaşlarda ayrılmasının, çocukların henüz küçük yaşta iken cinsiyete yönelik ayrıma maruz kalmasının engellenmesi gerekmektedir.

Meslek elemanlarının aile ve çocuklara yönelik sürdürecekleri çalışmalar ile bireylerde cinsiyet, cinsel eğitim, toplumsal cinsiyet gibi konularda farkındalık yaratmasının gerekmektedir.

Koruma ve bakıma ihtiyacı olan ve kuruluş bakımında kalmakta olan çocuklar ile cinsellik, cinsel eğitim, toplumsal cinsiyet konuları ile ilgili düzenli aralıklarla görüşmeler yapılmasının gerektiği düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre kuruluşlarda görev yapan bakım elemanlarının büyük çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Bunun temel nedeni toplumun kabul ettiği “kadının bakım rolü” kavramıdır. Düzenlenecek olan yasal düzenlemeler ile kurum ve kuruluşlarda çalışan bakım elemanlarının eşit sayıda kadın ve erkeklerden oluşması gerekmektedir.

Meslek elemanları tarafından düzenlenecek proje ve eğitici seminerlerle kuruluşlarda çalışan tüm personelin toplumsal cinsiyet konusunda bilgi sahibi olması, kuruluşlarda kadın-erkek rolleri çerçevesinde çalışmamaları, mevcut geleneksel düşüncelerinin eşitlikçi düşünceye dönüşmesi sağlanmalıdır.

Sevgi evleri, Sosyal hizmet merkezleri, İl müdürlükleri ve çocuk destek merkezlerinde toplumsal cinsiyet, cinsiyet ayrımcılığı, cinsiyet eşitliği gibi konularda hazırlanacak olan afiş, poster ve bilgilendirici dokümanlarla kuruluşlara hizmet almak için gelen bireylerin toplumsal cinsiyet konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Çocuk refahı alanında mevcut kurum ve kuruluşlarda ivedilikle minimum standartlar oluşturulmalı ve alanda çalışan meslek elemanlarının minimum standartlar doğrultusunda hareket etmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

5395 Çocuk Koruma Kanunu. (2005). T.C. Resmi Gazete, 25876, 03.07.2005.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2015). *Koruyucu Aile Resmi İnternet Sitesi*.

Erişim Tarihi: 01 Aralık 2015, Ağ Sitesi: <http://www.koruyucuaille.gov.tr/illere-gore-koruyucu-aile-istatistikleri>.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2015). *Çocuk Destek Merkezleri*. Erişim Tarihi:

01 Aralık 2015, Ağ Sitesi: <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/uygulamalar/cocuk-destek-merkezleri>.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2015). İstatistikler. Erişim tarihi: 18.04.2016, Ağ

Sitesi: <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler>.

Baran, G. (1995). *Ankara'da Bulunan Çocuk Yuvalarında Kalan 7-11 Yaş Grubu Çocuklarda Cinsiyet Roller ve Cinsiyet Özellikleri Kalıp yargılarının Gelişimi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008–2013*. Ankara.

Bekleviç, Çelik, A (2013). *Bir Üniversite Hastanesi Araştırma Görevlilerinin Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği ve Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Roller*. Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.

Bilir, O., Özbay, D., Uluocak, G., Gökulu G. ve Karacık Etizer N(2014). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet. Çanakkale Örneği ve Çanakkale’de Kadın Hakları Konusundaki Sosyal Hizmet Çalışmalarının Kısa Tarihçesi*. Ankara: Paradigma Akademi Yayınları.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989). Erişim: 18 Kasım 2015, Ağ Sitesi:http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/Birlesmi_s Milletler.pdf.

Buz, S. (2009). Feminist Sosyal Hizmet Uygulaması. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 20(1), 55.

Buz, S ve Akbulut, A. (2015). Ortopedik Engelli Kadınlar: Toplumsal Cinsiyet Çerçevesinde Bir Çalışma. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 32

Cılga, İ. (1989). *Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları*. Ankara: T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları.

Çak, E. Ş (2010). Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm Teorileri Bağlamında Türkiye’deki Reklam Filmleri ve Popüler Müzik Videoları. *Yedi, DEÜ GSF Dergisi*, 4, 105

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2015). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Erişim Tarihi: 27 Kasım 2015, Ağ Sitesi: <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/Eyl%C3%BC1.pdf>.

Demirler, D. (2006). *Avrupa Birliği Toplumsal Cinsiyet Politikaları: Bir Ön Değerlendirme*. Erişim: 02.04.2016, Ağ Sitesi: <http://www.feminisite.net/news.php?act=details&nid=463>

DHA. (2016). *Türkiye'nin Çocuğa Cinsel İstismar Tablosu*. Erişim Tarihi 6 Ağustos 2016, Ağ Sitesi: <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1218043-turkiyenin-cocuga-cinsel-istismar-tablosu>.

Dışışleri Bakanlığı (2015). *Türkiye'de Kadın Hakları Alanında Kaydedilen Gelişmeler*. Erişim: 1 Aralık 2015, Ağ Sitesi: http://www.mfa.gov.tr/turkiye_de-kadin-haklari-alaninda-kaydedilen-gelismeler.tr.mfa.

Erbay, E. (2013). *Yayınlanmamış. Çocuk Koruma Dersi Notları*. Ankara

Ertan, C (2009). *Türkiye'de Erkeklik İmgesi ve Eşcinsel Kimliği*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Gates, J. G. (2013). LGBT Parenting in the United States. *The Williams Institute*. Erişim Tarihi: 5 Nisan 2017, Ağ Sitesi: <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/LGBT-Parenting.pdf>

Göç ve İnsani Yardım Vakfı (2016). *Çocuk Hak İhlali İzleme Raporu Kamuoyu İle Paylaşıldı*. Erişim Tarihi: 6 Ağustos 2016, Ağ Sitesi: http://www.giyav.org/tr/i/2015_Çocuk_Hak_ihlali_İzleme_Raporu_Kamuoyu_İle_Paylaşıldı

Gülhane Askeri Tıp Akademisi (2015) *Toplumsal Cinsiyet*. Erişim Tarihi: 13 Eylül 2015, Ağ Sitesi: http://www.gata.edu.tr/ureme_sagligi/toplumsal_cinsiyet.html

Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü AKTS Bilgisi (2012). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı Ders Listesi*. Erişim Tarihi: 6 Nisan 2017, Ağ Sitesi: http://akts.hacettepe.edu.tr/ders_listesi.php?prg_ref=PRGRAM_000000000000000000000000908&birim_kod=2058&submenuheader=2&prg_kod=20582

Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü AKTS Bilgisi (2012). *Psikoloji Programı Ders Listesi*. Erişim Tarihi: 6 Nisan 2017, Ağ Sitesi: http://akts.hacettepe.edu.tr/ders_listesi.php?prg_ref=PRGRAM_0000000000000000000000000355&birim_kod=344&submenuheader=2&prg_kod=344

Hacettepe Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü AKTS Bilgisi (2012). *Sınıf Öğretmenliği Programı Ders Listesi*. Erişim Tarihi: 6 Nisan 2017, Ağ Sitesi: http://akts.hacettepe.edu.tr/ders_listesi.php?prg_ref=PRGRAM_0000000000000000000000000166&birim_kod=455&submenuheader=2&prg_kod=455

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü AKTS Bilgisi (2012). *Sosyal Hizmet Programı Ders Listesi*. Erişim Tarihi: 6 Nisan 2017, Ağ Sitesi: http://akts.hacettepe.edu.tr/ders_listesi.php?prg_ref=PRGRAM_0000000000000000000000000102&birim_kod=395&submenuheader=2&prg_kod=395

Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü AKTS Bilgisi (2012). *Sosyoloji Programı Ders Listesi*. Erişim Tarihi: 6 Nisan 2017, Ağ Sitesi: http://akts.hacettepe.edu.tr/ders_listesi.php?prg_ref=PRGRAM_0000000000000000000000000078&birim_kod=345&submenuheader=2&prg_kod=345

İnan, A, N (1980). “Çocuğun Korunması ve Polis”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 37(1), 244.

Kadın Dayanışma Vakfı. (2008). *Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı*. Ankara.

KAOS GL (2011). *Heteronormatif Olmayan Sosyal Hizmet İçin*. Heteronormatif Olmayan Bir Sosyal Hizmet Mümkün Broşürü. Ankara

Karakuş, S. (2014). *Dünya’da ve Türkiye’de Töre Cinayetleri ve BM Raporu*. Erişim Tarihi: 20 Nisan 2016, Ağ Sitesi: <http://blog.radikal.com.tr/insan-haklari/dunyada-onur-cinayetleri-ve-bm-raporu-77410>

Karataş, K. ve Kuşgözoğlu, T. (1994). Korunmaya Muhtaç Çocuklar Alanında “Terk Çocuk” Olgusu. K. Karataş (Haz.) *2000’li Yıllara Doğru Sosyal Devletin Gerçekleştirilmesinde Sosyal Hizmetlerin Yeri ve Önemi, Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı: 26-28 Mayıs 1994- Ankara –Bildiriler* (s.32). Ankara. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayın 3.

Kaya, Çabuk, N. (2013). *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Eğitim*. Erişim Tarihi: 10 Şubat 2015, Ağ Sitesi: http://kizlarinegitimi.meb.gov.tr/KEPI/files/img/toplum_cinsiyet_ve_egitim.pdf

- Onat, Ü. (1994). Ankara İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne Başvuran Korunmaya Muhtaç Çocuklar Üzerine Bir Araştırma. K. Karataş (Haz.) *2000'li Yıllara Doğru Sosyal Devletin Gerçekleştirilmesinde Sosyal Hizmetlerin Yeri ve Önemi, Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı: 26-28 Mayıs 1994- Ankara –Bildiriler* (s. 47). Ankara. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayın 3.
- Özateş, Özge S. (2009). Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Nedeniyle Temel Eğitimden Kopan Kız Çocukları Sorunu. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18 (2), 77-87.
- Özcan, A. (2012). *Toplumsal Cinsiyet Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol ve Tutumlarına Etkisi*. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Salim, M. (2011). *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Çocuk Koruma Politikaları ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta
- Sarıoğlu, B. (18 Şubat 2013). Eşcinsel Ailelere Yunus Harekatı. *Hürriyet Gazetesi*. Erişim Tarihi: 5 Nisan 2017, Ağ Sitesi: <http://www.hurriyet.com.tr/escinsel-ailelere-yunus-harek-ti-22621448>
- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi (2004). *Sosyal Hizmet Mesleğinin Etik İlkeleri ve Sorumlulukları*. Ankara.
- Tezcan, M. (2003). Türkiye'de Töre (Namus) Cinayetleri (Sosyo-Kültürel Antropolojik Yaklaşım). Ankara: Naturel Kitap Yayınevi.

Tonta, Y. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (Çıkarımsal İstatistikler: Parametrik Testler II)*. Erişim Tarihi: 20 Eylül 2016, Ağ Sitesi: <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/courses/fall2007/sb5002/sb5002-10-varyans-analizi.pdf>

Türkiye İstatistik Kurumu (2015). *İstatistiklerle Çocuk, 2014*. Sayı:18622. Erişim Tarihi: 14 Aralık 2015, Ağ Sitesi: <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=18622>

Türkiye İstatistik Kurumu (2015). *İstatistiklerle Kadın, 2014*. Erişim Tarihi; 11 Şubat 2016. Ağ Sitesi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18619>

Türkiye İstatistik Kurumu (2016). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2015*. Erişim Tarihi: 25 Ekim 2016, Ağ Sitesi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21515>

Türk Dil Kurumu (2006). *Namus Cinayeti*. Erişim Tarihi: 18 Nisan 2016, Ağ Sitesi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=namus%20cinayeti&guid=TDK.GTS.532d812f0ec0c1.98144090

Turan, H. ve Şen, M. L. (2014). Büyükşehir Belediyelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Algısı: Stratejik Planlar Üzerine Bir Araştırma. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 16(1), 48

UNICEF (2016) *Riskler ve Çocuk Koruma*. Erişim Tarihi: 28 Nisan 2016, Ağ Sitesi: <http://www.unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=22>

Üstün, İ. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Hesaba Katabiliyor Muyuz?* 2. Baskı, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi. Ankara: Uzerler Maatbacılık.

Yazıcı, E. (2012). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9 (18), 515

Yurt Gazetesi (3 Nisan 2016). *İşte Rakamlarla Türkiye’de Çocuklara Cinsel İstismar*. Erişim Tarihi 6 Ağustos 2016, Ağ Sitesi: <http://www.yurtgazetesi.com.tr/gundem/iste-rakamlarla-turkiye-de-cocuklara-cinsel-istismar-h107734.html>

Zastrow, C. (2013). *Introduction to Social Work and Social Welfare: Empowering People*. (Sosyal Hizmete Giriş). 1. Baskı. Ankara: Nika Yayınevi.

Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara’da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

World Economic Forum. (2015). *Gender Gap Reports*. Erişim Tarihi: 25 Eylül 2016, Ağ Sitesi: <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2015/economies/#economy=TUR>

EKLER

EK I. GÖNÜLLÜLÜK FORMU

ÇOCUK REFAHI ALANINDA ÇALIŞAN MESLEK ELEMANLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ İÇİN MESLEK ELEMANLARINI BİLGİLENDİRME VE OLUR ALMA FORMU

Araştırmanın Açıklaması;

Değerli Meslek Elemanı arkadaşlarım;

Günümüzde çok sık duyduğumuz ‘Toplumsal Cinsiyet’ kavramı, kadın ve erkeğin sosyal olarak belirlenmiş kişiliklerini, rol ve sorumluluklarını ifade etmektedir. Bu kavramın içerisinde yer alan □’toplumsal cinsiyet rolleri’□ ise geleneksel olarak kadınlarla ve erkeklerle ilişkili olduğu kabul edilen rolleri tanımlamaktadır. Örneğin, ‘erkekler çocuklar oyuncak silahlarla, kız çocukları ise bebeklerle oynamalıdır’ gibi.

Bu araştırma, çocuk refahı alanında çalışmakta olan meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki görüşlerini öğrenmek amacıyla yapılması planlanmıştır. Araştırmanın toplumsal cinsiyet konusu ile ilgili yapılacak olan politik ve akademik çalışmalara yön vermesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda sizlere toplumsal cinsiyet konusu ile ilgili sorular yöneltilenmektedir. Böylece sizlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerinizi öğrenmek mümkün olacaktır. Bu formun tamamı tarafınızdan doldurulacaktır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Bu bilgileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz formu imzalayınız. Ayrıca çalışmanın herhangi bir aşamasında onayınızı çekmek hakkına da sahipsiniz. Bu veriler, kimliğiniz belirtilmeden sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin eğitimlerinde veya bilimsel nitelikte yayınlarda kullanılabilir. Bu amaçlar dışında bu veriler kullanılmayacak ve başkalarına verilmeyecektir. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size bir ödeme de yapılmayacaktır. Sorulara vereceğiniz

yanıtlar araştırma sonuçlarını doğrudan etkileyeceği için kendi düşüncelerinizi işaretlemenizi ve soruları boş bırakmamanızı rica ederiz.

Teşekkürler.

- **Tarih:**

- **Katılımcı:**

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

İmza:

- **Yardımcı Araştırmacı:**

Adı, soyadı: Eren DERAN

Adres: Adana Sevgi Evleri Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu Müdürlüğü

e-posta: erenderan@gmail.com

- **Tez Danışmanı (Araştırmacı)**

Adı, soyadı: Sema BUZ

Adres: Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Sosyal Hizmet Bölümü, 06800, Beytepe / Ankara-Türkiye

e-posta:semabuz@hacettepe.edu.tr

EK II. ANKET FORMU

SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1. Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek
2. Yaşınız
3. Öğrenim Durumunuz	☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
4. Mesleğiniz	☐ Sosyal Çalışmacı ☐ Psikolog ☐ Çocuk Gelişimci ☐ Sosyolog ☐ Öğretmen
5. Medeni Haliniz	☐ Evli ☐ Bekar
6. Kaç Yaşında Evlendiniz?	☐ 16 yaş ve altı ☐ 17-23 yaş arası ☐ 24-28 yaş arası ☐ 28 yaş ve üstü
7. Yaşadığımız Aile Tipi	☐ Geniş Aile ☐ Çekirdek Aile ☐ Parçalanmış aile (Ölüm, boşanma, ayrı yaşama gibi nedenlerle eşlerden birinin ya da her ikisinin bulunmadığı aile tipi)
8. Annenizin Öğrenim Durumu	☐ Okur-Yazar Değil ☐ İlköğretim mezunu

	☐ Lise Mezunu ☐ Üniversite Mezunu
9. Babanızın Öğrenim Durumu	☐ Okur-Yazar Değil ☐ İlköğretim mezunu ☐ Lise Mezunu ☐ Üniversite Mezunu
10. Annenizin Mesleği Nedir?	☐ Ev hanımı ☐ Memur ☐ İşçi ☐ Emekli ☐ Diğer.....
11. Babanızın Mesleği Nedir?	☐ Memur ☐ İşçi ☐ Emekli ☐ Diğer.....

TOPLUMSAL CİNSİYET KONUSU İLE İLGİLİ SORULAR

12. Aileyi nasıl tanımlarsınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)	☐ Anne, baba ve çocuktan oluşur ☐ İki erkek ya da iki kadın aile kurabilir ☐ Tek ebeveynli aile olabilir
13. Çocukların kuruluş bakımına alınmasında kim/kimler etkilidir?	☐ Anneler ☐ Babalar ☐ Anne ve Babalar ☐ Diğer.....
14. Kız ve erkek çocuklarının kuruluş bakımına alınmasında çocuğun cinsiyeti öncelik sağlar mı?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
15. Çocukların bakım altında olduğu kuruluşlarda odalar cinsiyete göre mi düzenlenmelidir? (renk-eşya seçimi vs)	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
16. Kız çocuklarının koruma altında kaldığı yurtlarda çalışan meslek elemanının cinsiyeti önemli midir?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
17. 0-6 yaş grubu çocukların koruma ve bakım altında olduğu kuruluşlarda;	☐ Çocukların evleri kız çocuğu- erkek çocuğu şeklinde ayrılmalıdır. ☐ Çocuklar aynı evde ancak farklı odalarda yaşamalıdır. ☐ Çocuklar aynı evde ve aynı odada kalabilmelidir.
18. Karşılaşılan vakalara yönelik uygulanacak hizmet modelinde, çocuğun cinsiyeti önemli midir?	☐ Evet ☐ Hayır

	☐ Kararsızım
19. Evlat edindirme ya da koruyucu aile hizmetinden yalnız yaşayan kişi faydalanabilmeli midir?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
20. Çocuğun velayetinin verilmesi durumunda annesi öncelikli midir?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
21. Çocukların kuruluş bakımına alınmasında babalarının etkisi daha mı yüksektir?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
22. Sizce kadınlar ve erkeklerin yapması gereken davranışlar/roller belli olmalı mıdır?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
23. Kadınların istihdam edilmesi ile ilgili düşünceniz nedir?	☐ Kadınlar ev hanımıdır, çalışmamalıdır. ☐ Kadınlar doğum yapana kadar çalışmalıdır, sonrasında çocuk bakımını üstlenmelidir. ☐ Hem kadın hem de erkek her koşulda çalışmalıdır. ☐ Diğer.....
24. Üniversitede toplumsal cinsiyet konusunda herhangi bir ders aldınız mı?	☐ Evet ☐ Hayır
25. LGBTİ (Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transseksüel, Intersex) bireylerin toplum içinde, devlet kuruluşları içinde olması sizi rahatsız eder mi?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

26. Sizce çocuk LGBTİ var mıdır?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
27. Ailesi tarafından kabul edilmeyen LGBTİ çocuğun, kuruluş bakımına alınması bir psikolojik istismardır.	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
28. LGBTİ bir iş arkadaşı ile çalışmak sizi rahatsız eder mi?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
29. Evlat edindirme ya da koruyucu aile hizmetinden LGBTİ çiftler faydalanabilmeli midir?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
30. Müracaatçınız LGBTİ birey ise çalışmaya devam eder misiniz?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
31. Kuruluş bakımında olan LGBTİ çocuklara karşı yaklaşımınız nasıl olur?	☐ LGBTİ çocuğun hemcinsleri ile aynı odada kalmasına izin verilmemelidir. ☐ LGBTİ çocuklara verilecek bazı eğitimlerle çocuklar düzeltilebilir. ☐ Çocuk arasında LGBTİ ya da normal şeklinde bir ayırım olmamalıdır. ☐
32. LGBTİlere bakış açınız nedir?	☐ LGBTİ bireylerin hasta olduklarını düşünüyorum. ☐ Bireyin kişisel tercihi olduğu düşünüyorum

	☐ Doğuştan olduğunu düşünüyorum. ☐ Diğer.....
33. Kuruluşta aynı cinsiyetten çocukların yakınlaşma durumuna şahit olursanız görüşünüz/tepkiniz ne olur?

EK III. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Kadınlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
3. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.					
5. Bir genç kadının evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					
10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.					
11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					
13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
15. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.					
16. Kadının temel görevi anneliktir.					
17. Evin reisi erkektir.					
18. Boşanmış kadın yalnız başına yaşayabilmelidir.					
19. Bir genç kadının, flört etmesine ailesi izin vermelidir.					
20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					
21. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.					
22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					
23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.					
24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.					
25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.					
26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi					

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
reddetmelidir.					
27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.					
28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.					
30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.					
31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.					
32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					
33. Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.					
34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.					
35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.					
36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.					
37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.					
38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.					